

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ»

*Sex Trafficking Γυναικών από τη Μολδαβία και την Ουκρανία
μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης*

Δημήτριος Αλτιμήσης

AM 1642018002

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Πετράκου Ηλέκτρα, Καθηγήτρια

2^ο Μέλος: Πετροπούλου Χρυσάνθη, Καθηγήτρια

3^ο Μέλος: Ιωσηφίδης Θεόδωρος, Καθηγητής

Μυτιλήνη, 2020

**UNIVERSITY OF THE AEGEAN
SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF GEOGRAPHY**

**POSTGRADUATE STUDY PROGRAMME
«HUMAN GEOGRAPHY, SPATIAL DEVELOPMENT & PLANNING»**

***Sex trafficking in ex-Soviet countries:
The women from Moldova and Ukraine***

Dimitrios Altimisis
AM 1642018002

EXAMINERS COMMITTEE

Supervisor Professor: Petrakou Elektra
2nd Examiner: Petropoulou Chrisanthi, Professor
3^d Examiner: Iosifides Theodoros, Professor

Mytilene, 2020

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εμπορία και διακίνηση ανθρώπων είναι ένα διαδεδομένο φαινόμενο σε παγκόσμιο επίπεδο και θεωρείται ότι σχετίζεται με τις έμφυλες διακρίσεις και με την σεξουαλική εκμετάλλευση των γυναικών. Επισημαίνεται ότι είναι ένας τύπος εγκλήματος που δεν θα έπρεπε σε καμία περίπτωση να συγχέεται με την εργασία στο σεξ, η οποία ασκείται ως μορφή επαγγέλματος. Η διακίνηση γυναικών με σκοπό την παροχή σεξουαλικών υπηρεσιών αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα ζητήματα της σύγχρονης δουλείας στη σημερινή εποχή, όπως αποδεικνύεται από τις πολιτικές των κρατών, και τις δράσεις διεθνών οργανισμών και ΜΚΟ που έχουν εφαρμοστεί για την καταπολέμησή του. Σε αυτό το πλαίσιο δίνεται έμφαση σε κάποιες χώρες ως χώρες προέλευσης για τις γυναίκες-θύματα του sex trafficking, ενώ βασικές αιτίες θεωρούνται η φτώχεια και το χαμηλό επίπεδο διαβίωσης. Κράτη που προέκυψαν από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991, όπως π.χ. η Ουκρανία και η Μολδαβία, αναφέρονται ως βασικές χώρες προέλευσης λόγω συνθηκών ακραίας φτώχειας, ανεργίας και διαφθοράς. Στις κρατικές πολιτικές καταπολέμησης του sex trafficking αναφέρεται ότι πολλές γυναίκες στο πλαίσιο αναζήτησης εργασίας στο εξωτερικό, εξαπατήθηκαν και έπεσαν θύματα του trafficking ενώ επισημαίνεται ότι οι συνθήκες διαβίωσης στις χώρες υποδοχής είναι απάνθρωπες, τα σώματά τους αντικειμενοποιούνται, και η διαφυγή τους κρίνεται από δύσκολη έως απίθανη. Σε αυτή την εργασία παρουσιάζονται θεωρητικές προσεγγίσεις του sex trafficking, καθώς και δράσεις, κυρίως από ΜΚΟ, στις παραπάνω χώρες μέσα από το πρίσμα της διάσωσης και κοινωνικής επανένταξης των γυναικών-θυμάτων.

Λέξεις Κλειδιά: Sex-trafficking, Έμφυλες διακρίσεις, Γυναίκα, Ουκρανία και Μολδαβία

ABSTRACT

The sex trafficking of women is one of important issues of the contemporary era and it is considered to be related with gender-based discriminations and the sexual exploitation of women. It should be highlighted that sex trafficking is a type of crime, which should not be related with sex work, which is considered as a type of a regular job. The sex trafficking of women is one of the most significant types of modern slavery nowadays, as it is indicated through the policies of states and the actions of international organizations and NGOs which put effort to deal with it. In this framework, emphasis is given to specific countries as ‘countries of origin’ for the women-victims of sex-trafficking, while the causes can be traced to poverty and poor living conditions. The states that emerged after the collapse of the Soviet Union in 1991, such as Ukraine and Moldova are referred as countries that sex trafficking occurs because of conditions that are associated to extreme poverty, unemployment and corruption. In the states’ policies to deal with sex trafficking is referred that plenty of women were deceived in their effort to find a job abroad and ended up being victims of sex trafficking, while emphasis is put on the inhuman living conditions at the receiving countries, their bodies are objectified and the probability of escaping is cumbersome, even unrealistic. In this dissertation, theoretical approaches of sex trafficking are presented, as well as interventions, mostly by NGOS, in the aforementioned countries in the light of the rescue and social reintegration of female victims.

Key Words: Sex-trafficking, Gender discriminations, Trafficking, Woman, Ukraine and Moldova

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία ολοκληρώνει τον κύκλο των σπουδών μου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Ανθρωπογεωγραφία, Ανάπτυξη και Σχεδιασμός του Χώρου» του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να εκφράσω τις θερμότερες ευχαριστίες μου στην επιβλέπουσα καθηγήτρια της εργασίας μου, κυρία Πετράκου Ηλέκτρα, διότι χωρίς την πολύτιμη βοήθειά της σε επιστημονικά, διαδικαστικά θέματα, καθώς και σε ζητήματα ψυχολογικής ενδυνάμωσης, η πραγματοποίηση της παρούσας εργασίας θα ήταν αδύνατη. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλες τις καθηγήτριες και τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος «Ανθρωπογεωγραφία, Ανάπτυξη και Σχεδιασμός του Χώρου» για τις γνώσεις που μου μετέδωσαν και τα κίνητρα που μου έδωσαν για τη διεύρυνση των πνευματικών, γνωστικών και επιστημονικών οριζόντων μου.

Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ με όλη μου την αγάπη στη γιαγιά μου, που από τα πρώτα μου μαθητικά βήματα μέχρι και σήμερα δε σταμάτησε ποτέ να με στηρίζει και στον καλύτερο φίλο μου Παναγιώτη, που είναι πάντα δίπλα μου σε κάθε δύσκολη και εύκολη στιγμή της ζωής μου.

Σας ευχαριστώ

Στην αγαπημένη μου γιατί

Περίληψη/ Abstract	3
Ευχαριστίες	5
Περιεχόμενα	7
Εισαγωγή – Στόχοι Διπλωματικής Εργασίας	10
<u>Κεφάλαιο 1°</u>	
Θεωρητικές προσεγγίσεις της εργασίας στο σεξ	12
<u>Κεφάλαιο 2°</u>	
Το φαινόμενο του sex trafficking και οι διαφορές του με το sex work	18
<u>Κεφάλαιο 3°</u>	
Το νομοθετικό πλαίσιο για το sex trafficking σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και ελληνικό επίπεδο	19
<i>3.1 Διεθνές Νομοθετικό Πλαίσιο</i>	19
<i>3.2 Ευρωπαϊκό Νομοθετικό Πλαίσιο</i>	21
<i>3.3 Ελληνικό Νομοθετικό Πλαίσιο</i>	22
<u>Κεφάλαιο 4°</u>	
Συνθήκες ανάπτυξης του sex trafficking και ταξινομήσεις ευρωπαϊκών χωρών	24
<u>Κεφάλαιο 5°</u>	
Αριθμητικά δεδομένα και στατιστικές μελέτης του φαινομένου του sex trafficking	26

Κεφάλαιο 6°

Η διακίνηση γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης

29

6.1 Ο γεωγραφικός ρόλος της Ρωσίας.....

29

6.2 Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης

31

6.3 Η έννοια της διαθεματικότητας.....

33

Κεφάλαιο 7°

Αιτίες που συμβάλλουν στις έμφυλες διακρίσεις στο sex trafficking

36

Κεφάλαιο 8°

Γεωγραφικές μετακινήσεις και χώρες προορισμού

39

Κεφάλαιο 9°

Συνθήκες διαβίωσης και εξαναγκασμένης εργασίας

40

Κεφάλαιο 10°

Περιπτώσεις κοινωνικής επανένταξης των θυμάτων

42

Κεφάλαιο 11°

Ο ρόλος της δραστηριοποίησης των ΜΚΟ σε Μολδαβία και Ουκρανία για την καταπολέμηση του sex trafficking και την στήριξη των θυμάτων

.....

45

11.1 «La Strada» Ουκρανίας
46

11.2 Η Διεθνής Αμνηστία στην Ουκρανία
47

11.3 «La Strada» Μολδαβίας
48

11.4 «Salvation Army» Moldova
49

11.5 Ζητήματα Ηθικής σχετικά με το Sex Trafficking.....
50

Κεφάλαιο 12°

Sex trafficking στην Υπερδνειστερία
53

Κεφάλαιο 13°

Συμπεράσματα – Μελλοντικές προοπτικές
56

Βιβλιογραφικές Αναφορές
58

Εισαγωγή – Στόχοι Διπλωματικής Εργασίας

Ακόμη και στη σημερινή εποχή, όπου υπάρχει μία γενικότερη τάση για απενοχοποίηση των ζητημάτων που αφορούν το σεξ, εξακολουθεί να παρατηρείται έντονος στιγματισμός εναντίον των γυναικών που έχουν εμπλακεί επαγγελματικά με αυτό τον τομέα. Ταυτόχρονα, παραμένει ως αμφιλεγόμενο ζήτημα το ερώτημα κατά πόσο κάποιες γυναίκες ενδέχεται από δική τους επιλογή να ασκούν αυτό το επάγγελμα ή αν κάθε μορφή αυτής της εργασίας πρέπει να θεωρείται ως εξαναγκασμένη. Γενικότερα, στη σύγχρονη κοινωνιολογία και τις σπουδές φύλου, ο όρος «σεξεργασία» δημιουργεί νέα δεδομένα, καθώς αιτείται την απόταξη στοιχείων που περιέχουν βία, εξαναγκασμό και ανέχεια από πλευράς των γυναικών που επιλέγουν συνειδητά να κάνουν αυτό το επάγγελμα, ενώ σε αντίθεση με τα παλαιότερα κινήματα, το σύγχρονο φεμινιστικό κίνημα ασπάζεται αυτή την άποψη. Σε καμία περίπτωση όμως δε δύναται κανείς να αγνοήσει το γεγονός πως πολλές γυναίκες διακινούνται σε διάφορες χώρες, προκειμένου να εργαστούν στον τομέα του σεξ. Η ειδοποιός διαφορά με άλλες μορφές σεξεργασίας είναι πως σε αυτή την περίπτωση, οι γυναίκες δεν επέλεξαν να μετακινηθούν για αυτό το σκοπό, εντούτοις εξαπατήθηκαν, ενώ οι συνθήκες διαβίωσης και εργασίας που επιβάλλεται να ακολουθήσουν, μπορούν χωρίς υπερβολή να παρομοιαστούν με καθεστώτα δουλείας. Μάλιστα, σε συγκεκριμένες χώρες, το φαινόμενο του sex trafficking έχει λάβει εκρηκτικές διαστάσεις.

Ο κύριος λόγος για τον οποίον επιλέχθηκαν ως μελέτες περίπτωσης η Ουκρανία και η Μολδαβία, εντοπίζεται στο γεγονός πως είναι δύο χώρες που ανήκαν στην πρώην Σοβιετική Ένωση και θεωρείται ότι παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά διακίνησης γυναικών. Ιδιαίτερα μετά το 1991, όταν το Σοβιετικό καθεστώς κατέρρευσε, τα νεοσύστατα αυτά κράτη, όπως άλλωστε και τα υπόλοιπα, αντιμετώπισαν σημαντικά προβλήματα που έθεταν σημαντικά εμπόδια στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων και ιδιαίτερα των γυναικών που υφίσταντο επιπλέον διακρίσεις και η μετανάστευση σε κάποια χώρα του εξωτερικού αποτελούσε τη μοναδική λύση για αυτές. Στόχοι της εργασίας αυτής λοιπόν είναι να μελετηθούν οι λόγοι για τους οποίους εντοπίστηκε το sex trafficking στις χώρες αυτές, καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των γυναικών που τις καθιστούν πιο επιρρεπείς ως θύματα. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στις χώρες προορισμού των γυναικών, τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας εκεί, καθώς και των προσπαθειών να επιστρέψουν πίσω στη Μολδαβία και την Ουκρανία, αλλά και να ενταχθούν εκ νέου στο κοινωνικό σύνολο, σε περίπτωση που τα καταφέρουν. Στα πλαίσια αυτά θα μελετηθεί η συμβολή των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην αντιμετώπιση του φαινομένου. Πριν όμως γίνει η εστίαση στη Μολδαβία

και την Ουκρανία, θεωρείται χρήσιμη η εμβάθυνση και η παράθεση στοιχείων για έννοιες όπως η εργασία στο σεξ, το sex trafficking, οι νομικές και ηθικές διαστάσεις του.

Θα ήθελα να σημειώσω ότι υπάρχουν σοβαρές δυσκολίες στη μελέτη του sex trafficking γιατί τα δεδομένα είναι ελάχιστα, και έχει ασκηθεί κριτική για την εγκυρότητα και αξιοπιστία των στατιστικών στοιχείων λόγω του τρόπου συλλογής και της καταγραφής των περιστατικών. Αυτή η διπλωματική εργασία αποτελεί μια βιβλιογραφική ανασκόπηση και πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζει και αναλύει επιστημονικά άρθρα, επίσημα στατιστικά στοιχεία, ντοκιμαντέρ αλλά και ιστοσελίδες που σχετίζονται με αυτή τη θεματική.

1. Θεωρητικές προσεγγίσεις της εργασίας στο σεξ και του sex trafficking

Ακόμα κι αν δεχτούμε το γεγονός πως η όψη των σύγχρονων κοινωνιών αναγνωρίζεται ως μεταβαλλόμενη και συνεχώς εξελισσόμενη, δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε τις ρίζες μερών της κοινωνίας, ακόμα και των επαγγελμάτων που εντοπίζονται εντός αυτών. Χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις επαγγελμάτων, όπως ο έμπορος, ο διδάσκαλος, ο αγρότης, ο ηθοποιός, τα οποία εντοπίζονται σε κάθε μορφή κοινωνίας και εκκινούν από βάθος χρόνου. Ένα από τα επαγγέλματα αυτά, το οποίο μάλιστα, ως και σήμερα αποτελεί ταμπού και δημιουργεί σύγχυση μεταξύ των επιστημόνων, είναι και αυτό της ιερόδουλης. Από αρχαιοτάτων χρόνων, η πορνεία κατείχε ξεχωριστή θέση στην κοινωνία, με την ιερόδουλη – αυτή καθ' αυτή – να τίθεται στο επίκεντρο των επιστημονικών συζητήσεων αναφορικά με τους σκοπούς ενασχόλησής της με τον συγκεκριμένο κλάδο, την προθυμία ή τον εξαναγκασμό εκπόρνευσης, αλλά και την πιθανή καταπάτηση των δικαιωμάτων της ως άνθρωπος και ως γυναίκα.

Αρχικά, και προτού ξεκινήσουμε την ανάλυση των θεωρητικών προσεγγίσεων γύρω από το ζήτημα της εργασίας στο σεξ, θα πρέπει να προβούμε σε ερμηνευτική ανάλυση των όρων πορνεία ή εργασία στο σεξ. Όπως ακριβώς περιγράφεται και στο άρθρο των Harcourt C. & Donovan B. «The many faces of sex work. Sexually Transmitted Infections» (2005), ως πορνεία ή sex work αναγνωρίζεται «η παροχή σεξουαλικών υπηρεσιών με αντάλλαγμα χρήματα ή κάποιου άλλου είδους ανταμοιβή». Παρόλα αυτά, καταγράφεται εννοιολογική διάκριση μεταξύ των δύο όρων, μιας και, όπως θα δούμε και στις θεωρητικές αναλύσεις περαιτέρω, η «εργασία στο σεξ» χρησιμοποιείται για να περιγράψει τον βιοποριστικό χαρακτήρα του επαγγέλματος και την ανάγκη αποδοχής του από το κοινωνικό σύνολο και όχι τον κοινωνικό στιγματισμό. Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, καθώς αναφερόμαστε στο sex working, θα πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας τον διττό χαρακτήρα του όρου, μιας και θα μπορούσαμε να τον μεταφράσουμε είτε σε έκνομη ενέργεια είτε σε επαγγελματική κατηγορία. Στις παρακάτω γραμμές πρόκειται να αναλύσουμε τις κοινωνιολογικές θεωρίες, όπως αυτές εντοπίζονται τόσο στην κλασσική όσο και στην σύγχρονη βιβλιογραφία. Συγκεκριμένα, στην παρούσα ενότητα πρόκειται να ανακαλύψουμε το πως η πορνεία απεικονίζεται μέσα από τα μάτια των δομολειτουργιστών, των συγκρουσιακών θεωριών, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο οι σύγχρονες κοινωνιολογικές θεωρίες αποδομούν την εργασία στο σεξ, πάντα υπό το πρίσμα και των φεμινιστικών απόψεων. Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι παραπάνω θεωρίες στηρίζονται στην βασική κοινωνιολογική θεώρηση, η οποία εξυπηρετεί το βασικό σκοπό ύπαρξης της επιστήμης, ο οποίος δεν είναι άλλος από την μελέτη του συνόλου των δρώντων υποκειμένων μιας κοινωνίας, των μεταξύ τους αλληλεπιδράσεων και των φαινομένων που αναπτύσσονται εντός αυτής. Στη βάση αυτή, οι συγκεκριμένες

θεωρίες εξετάζουν τον ρόλο που το sex working διαδραματίζει στην κοινωνία, αλλά και την εννοιολογική βάση που θα μπορούσε να αποδοθεί σε αυτό.

Μια από τις κλασικότερες θεωρίες που εντάσσονται στην επιστήμη της Κοινωνιολογίας είναι και αυτή του δομολειτουργισμού ή φονξιοναλισμού. Σύμφωνα με την συγκεκριμένη θεωρία, κάθε τι που εμπεριέχεται σε ένα κοινωνικό πλαίσιο, υπάρχει για να εξυπηρετεί συγκεκριμένους σκοπούς και ανάγκες των μελών της εκάστοτε κοινωνίας, προσπαθώντας να την διατηρεί σε απόλυτη ισορροπία. Κατ' αναλογία, η πορνεία, σύμφωνα με τους δομολειτουργιστές, φαίνεται να υφίσταται ως κοινωνικό φαινόμενο, μιας και καταγράφεται ζήτηση από τα μέλη των κοινωνιών. Σαφώς, βέβαια, και σε αυτή την περίπτωση γίνεται διάκριση μεταξύ των μελών στα οποία δημιουργείται η ανάγκη για την ύπαρξη του αγοραίου έρωτα, μιας και σε ένα γενικότερο πλαίσιο, συγκεκριμένες κατηγορίες κοινωνικών υποκειμένων θα αναζητήσουν την συγκεκριμένου είδους ερωτική συνεύρεση. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα εκείνων που σε διαφορετική περίπτωση, και χωρίς την ύπαρξη των εργατριών του σεξ, δεν θα είχαν καμία πιθανότητα για να εντοπίσουν κάποιο σύντροφο είτε για μια απλή ερωτική συνεύρεση, είτε ακόμα και για την δημιουργία οικογένειας. Εδώ, κατά βάση αναφερόμαστε σε άτομα με νοητικά και σωματικά προβλήματα, δυσπλασίες, ή ακόμα και άτομα με ελάχιστους ως και μηδαμινούς οικονομικούς πόρους, τα οποία δεν θα μπορούσαν να αποτελέσουν μέλη μιας αγοράς συντρόφων. Παρατηρούμε, λοιπόν, το κατά πόσο επιβεβαιώνεται η ανάγκη ύπαρξης της πορνείας και η εδραίωση της ως κοινωνικό φαινόμενο στο πλαίσιο ενός κοινωνικού συνόλου, όπου και οι δύο συναλλασσόμενοι βγαίνουν κερδισμένοι από την συνδιαλλαγή αυτή (Coston and Ross, 1998).

Σε ακριβώς αντίθετο πλάνο από τον δομολειτουργισμό, εντοπίζουμε την συγκρουσιακή θεωρία, πάνω στην οποία στηρίζεται και η αρχή της κοινωνικής διαστρωμάτωσης. Τούτο προκύπτει από το γεγονός πως σύμφωνα με την θεωρία αυτή, κάθε άτομο στο πλαίσιο ενός κοινωνικού συνόλου εκκινεί από μια διαφορετική αφετηρία, η οποία σε γενικότερο πλαίσιο διακατέχεται από ανισότητα και για αυτό οδηγεί τα άτομα σε ποικιλία αλληλεπιδράσεων μεταξύ των δρώντων υποκειμένων. Οι υποστηρικτές, μάλιστα, της σχολής των συγκρούσεων, αναφέρουν πως η όλη σύνθεση της κοινωνίας είναι τέτοια ώστε οι ανισότητες να μην μπορούν να εξαλειφθούν. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφέρουμε πως βασικά στοιχεία ταυτότητας ενός κοινωνικού υποκειμένου, όπως το οικονομικό υπόβαθρο, η φυλή, το φύλο και η ηλικία καθορίζουν το προσωπικό τους status quo, ανάγοντάς τους σε συγκεκριμένες κοινωνικές τάξεις. Μελετώντας, μάλιστα, το θέμα της πορνείας, για το οποίο κάνουμε λόγο στην συγκεκριμένη έρευνα, παρατηρούμε πως δεν είναι τυχαία η επιλογή άσκησης του συγκεκριμένου επαγγέλματος από γυναίκες αλλά και από άτομα χαμηλών οικονομικών στρωμάτων. Όπως, άλλωστε και η συγκρουσιακή θεωρία αναφέρει, η ανισότητα που προκύπτει από τις διακρίσεις στην βάση της κοινωνικής διαστρωμάτωσης, είναι αυτή που κατευθύνει τα άτομα να λαμβάνουν διαφορετικές θέσεις μέσα στον κοινωνικό ιστό. Σύμφωνα, εν προκειμένω, με τους θεωρητικούς

της συγκρουσιακής θεωρίας, άτομα με ελάχιστες ή μηδαμινές πιθανότητες ανέλιξης στον κοινωνικό ιστό είναι αυτά που κατά βάση συναντάμε ως εργατές/εργάτριες στο σεξ (Franklin and Fearn, 2008).

Στο ίδιο πλαίσιο, σύμφωνα με τις βάσεις που έθεσε ένας από τους πατέρες της Κοινωνιολογίας, Max Weber, ένα από τα βασικότερα στοιχεία που επηρεάζουν τις ηγετικές ικανότητες ενός ατόμου, είναι και η θέση του στον κοινωνική δομή, ενώ ας μην λησμονούμε πως μεταξύ άλλων, κριτήρια για την κατάταξη στην διαστρωμάτωση αποτελούν η οικονομική κατάσταση και το φύλο. Στο τελευταίο κριτήριο, μάλιστα, στηρίζεται και η άποψη του σύγχρονου φεμινιστικού κινήματος, μιας και σαν κύριο μέλημα του ανιχνεύεται το εγχείρημα επιρροής του φύλου στην άσκηση εξουσίας. Όπως η μακράιωνη ιστορία των κοινωνιών αποδεικνύει, η θέση της γυναίκας φαίνεται να παραμένει σταθερά σε δεύτερη μοίρα, συγκριτικά με εκείνη του άντρα, ο οποίος δείχνει να κρατά κυρίαρχη στάση σε μια κοινωνία-σύμβολο της πατριαρχίας, με τη γυναίκα να κρατά σχέση <<υποταγής>> απέναντι στον φαλλοκρατισμό. Μέσα στο συγκεκριμένο πλαίσιο, η γυναίκα δείχνει παράλληλα υποχρεωμένη να ικανοποιεί σεξουαλικά τον άντρα, επιβεβαιώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο και τον μη αναγνωρισμένο της, σε πολλές περιπτώσεις, ρόλο στην κοινωνία. Φυσικά, οι διαπιστώσεις αυτές δεν αναιρούν τις αλματώδεις αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν εξαιτίας των κινητοποιήσεων των φεμινιστικών κινημάτων, ενώ η εντοπιότητα αποτελεί έναν αρκετά σημαντικό παράγοντα (Dutt and Grabe, 2014). Αναζητώντας την βιβλιογραφία της κοινωνιολογικής επιστήμης, μπορούμε να διακρίνουμε δύο βασικές θεωρίες που προκύπτουν σχετικά με την εργασία στο σεξ: το empowerment model και το oppression model (Gerassi, Edmond and Nichols, 2016).

Αναφορικά με την πρώτη περίπτωση του θεωρητικού μοντέλου empowerment, εδώ κάνουμε λόγο για την χωρίς φραγμούς, απρόσκοπτη απόφαση ενασχόλησης του ατόμου με την εργασία στο σεξ. Μεγάλοι στοχαστές, όπως ο John Stuart Mill και ο Jeremy Bentham συνηγορούν στην ελεύθερη επιλογή ενασχόλησης με το sex working, βασιζόμενοι στον φιλελεύθερο χαρακτήρα του κάθε ατόμου, απενοχοποιώντας το επάγγελμα, αρχή γνωστή και ως «harm principle». Σύμφωνα, μάλιστα με τον Mill, η εργασία στο σεξ, σε καμία περίπτωση, δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ανήθικη ή καταδικαστέα, αφού όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, η άσκηση της εξουσίας ενός νομοθέτη θα έπρεπε να λαμβάνει μέρος μόνον όταν κρίνεται απαραίτητη η αποτροπή βλάβης σε πρόσωπο τρίτου. Επί προσθέτως, αναφερόμενοι στην λογική του νομικού θετικισμού, οι νόμοι που διέπουν ένα κοινωνικό σύνολο, δεν αποτελούν θεϊκές ή υπερφυσικές παρεμβάσεις, μα ανθρώπινες κατασκευές, και επομένως, αφού η εργασία στο σεξ δεν προξενεί βλάβες ή θίγει τα κοινωνικά υποκείμενα, τότε δεν θα μπορούσε να τίθεται λόγος ποινικοποίησης της (Hart, 1963). Τέλος, συμπληρωματικά των φεμινιστικών προσεγγίσεων, το κίνημα σεξουαλικής απελευθέρωσης των γυναικών «sex-positive feminism», θέσπισαν συγκεκριμένο θεωρητικό πλαίσιο για το sex working, το οποίο στηρίχτηκε σε βασικό τρίπτυχο που παρουσιάζεται παρακάτω (Wahab, 2002):

- Υπάρχουν γυναίκες που ασχολούνται επαγγελματικά με το σεξ, χωρίς να εξαναγκάζονται σε εκπόρνευση ή να ασκούν το επάγγελμα με την βία
- Θα πρέπει με κάθε τρόπο το sex working να διεκδικήσει τα νόμιμα δικαιώματά του ως εργασία με κοινωνική αποδοχή από το σύνολο των μερών
- Από την στιγμή που οποιαδήποτε γυναίκα αποφασίσει να ασχοληθεί επαγγελματικά με το sex working, τότε σε καμία περίπτωση η γυναίκα αυτή δεν θα πρέπει να παρεμποδίζεται ή να στοχοποιείται ποινικά λόγω της ενασχόλησης αυτής (Jennes 1993, Pheterson 1998, Wahab, 2002)

Αντίθετα με το φιλελεύθερο πνεύμα που πηγάζει από το empowerment model, το oppression φαίνεται να τονίζει έντονα τον καταπιεσμένο ρόλο των γυναικών, όπως ακριβώς πραγματώνεται στο πλαίσιο των ανισοτήτων, λόγω της διάκρισης μεταξύ των δύο φύλων. Όπως αναφέραμε και παραπάνω, θεωρούμε δεδομένο το γεγονός πως οι κοινωνίες στο σύνολό τους διακατέχονται από φαλοκρατισμό, ο οποίος δείχνει να ακυρώνει τον γυναικείο δυναμισμό οδηγώντας τις γυναίκες σε καταστρεπτικές συνέπειες, αφού καταδικάζονται στην συγκεκριμένη ανδροκρατούμενη κοινωνία να υποτάσσονται στους άνδρες. Όπως, δε, χαρακτηριστικά αναφέρει και η Melissa Farley (2004), η ήδη δυσμενής κατάσταση που διαμορφώνεται για το γυναικείο φύλο, δείχνει να δυσχεραίνεται και να υπονομεύεται στον απόλυτο βαθμό όταν η γυναίκα χαρίζει το κορμί της στον αγοραίο έρωτα, γίνοντας έτσι «κτήμα των ανδρών» (Dworkin, 1994). Στην βάση των παραπάνω, όσοι τάσσονται κατά της εργασίας στο σεξ και επιζητούν την άμεση κατάργησή της, τονίζουν σαν βασικό τους επιχείρημα τόσο την αντικειμενοποίηση της γυναίκας στα χέρια των ανδρών, όσο και την παρομοίωση της εκπόρνευσης ως βιασμού. Στον αντίποδα, φιλελεύθεροι φεμινιστές, όπως οι «sex positive» που συναντήσαμε παραπάνω, δεν κρίνουν την πράξη του sex working – αυτή καθ’ αυτή – τόσο όσο την δυναμική που έχουν οι άνδρες, συγκριτικά με τις γυναίκες, στο να εκφράζουν την σεξουαλικότητά τους. Τούτο προκύπτει από το γεγονός πως οι άνδρες έχουν αναπτύξει ελευθερίες έκφρασης της σεξουαλικότητάς τους με τρόπο ασύμβατο και ελεύθερο, σε πλήρη αντίθεση με την θέση της γυναίκας, η οποία καλείται να αναπτύξει τις γενετήσιες σεξουαλικές της ορμές παρά μόνο στα πλαίσια του λογικού και με τον απόλυτο σκοπό της επιτέλεσης των οικογενειακών της υποχρεώσεων (Comte, 2014). Καταλήγουμε, λοιπόν, στο συμπέρασμα πως οι άνδρες πρεσβεύοντας τον γεμάτο ελευθερίες και δικαιώματα ρόλο τους στην κοινωνική δομή, δεν κινδυνεύουν να στιγματιστούν ως «πόρνες», αντίθετα με τις γυναίκες που πιθανόν να ήθελαν να ανακαλύψουν την σεξουαλικότητά τους (Rubin, 1984, Vance, 1984).

Άλλοι θεωρητικοί του sex working είναι εκείνοι που επιζητούν την αποποινικοποίηση του επαγγέλματος αυτού. Όπως ακριβώς υποστηρίζουν, από την στιγμή που η εργασία στο σεξ ποινικοποιείται, δε θα μπορούσε ποτέ να θεωρηθεί ως αποδεκτό από την κοινωνία, πόσο μάλλον να χαρακτηριστεί ως ένας «όπως και τα υπόλοιπα», κλασικό επάγγελμα με προδιαγραφές και ασφάλεια (Comte, 2014). Έτσι όπως τονίσαμε και σε προηγούμενο σημείο, θα πρέπει να επαναλάβουμε πως η πλήρης αποποινικοποίηση του

επαγγέλματος αυτού θα επέλθει μόνον όταν τα άτομα που ασχολούνται με την εργασία στο σεξ σταματήσουν να χαρακτηρίζονται ως «θύματα» ή παρεκκλίνοντα από τον κοινωνικό ιστό.

«Συνοψίζοντας, το sex working ως μια πράξη κοινωνική, ιστορική και πολιτισμική έχει τονώσει το ενδιαφέρον της κοινωνικής θεωρίας στην προσπάθειά της να ερμηνεύσει γιατί συμβαίνει και ποιους σκοπούς υπηρετεί. Η νεότερη θεωρία ανοίγει το δρόμο προς νέες κατευθύνσεις, όπως η προσπάθεια να μεταμορφώσει το sex working σε επάγγελμα όπως όλα τα άλλα, αλλά και να εγείρει ηθικούς προβληματισμούς, όπως κάνει η φεμινιστική θεωρία» (Weitzer, 2009).

Από την άλλη πλευρά, το φαινόμενο του sex trafficking είναι πολυδιάστατο και πολύπλοκο, ενώ πολύ έντονη είναι η εμπλοκή πολιτικών διαστάσεων. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικός είναι ο τρόπος με τον οποίο εμπλέκεται το sex trafficking στο λόγο των πολιτικών. Παραδείγματος χάρη, ο Bush έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στο sex trafficking για να παρουσιαστεί ως η πιο απειλητική μορφή εγκλήματος, τη στιγμή που βρισκόταν σε εξέλιξη η εισβολή στο Ιράκ το 2003. Μάλιστα, την επόμενη χρονιά σε δηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν από το Υπουργείο Εξωτερικών της χώρας, το sex trafficking συνδέθηκε με την πορνεία, σαν να επρόκειτο για κάποια επιπλέον <<προέκτασή>> της. Οι γυναίκες του ρεπουμπλικανικού κόμματος υιοθέτησαν αυτή τη ρητορική, εντάσσοντάς τη σε μία ρητορική που συμβάδιζε με συντηρητικές θέσεις περί προστασίας των κατοίκων της χώρας από τον <<ηθικό εκπεσμό>> και την προστασία των παραδοσιακών ηθών. Η Linda Smith, μέλος του ρεπουμπλικανικού κόμματος, πέραν της προσωπικής της ενασχόλησης με το ζήτημα του sex trafficking, συνεργάστηκε με το βουλευτή του κογκρέσου John Miller, προκειμένου να χαρακτηρίσει το φαινόμενο αυτό ως μία από τις μεγαλύτερες απειλές που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα σύγχρονα αναπτυγμένα κράτη. Παρόμοιες ρητορικές χρησιμοποιήθηκαν και από μέλη της συντηρητικής δεξιάς παγκοσμίως, όπου η γυναίκα-θύμα του sex trafficking παρουσιάζεται υπό το πρίσμα της ουσιοκρατίας, σαν να ακολουθεί μία προδιαγεγραμμένη πορεία, βασισμένη ενίοτε σε στερεοτυπικές αντιλήψεις. Οι απόψεις αυτές έγιναν αποδεκτές κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό και οι προσπάθειες για την καταπολέμηση του trafficking έγιναν αντικείμενο εκμετάλλευσης από μέλη συντηρητικών κύκλων. Με βάση την αντίληψή τους, υπερασπίζονταν τα ανθρώπινα δικαιώματα, συνδυάζοντας ταυτόχρονα τις ιδεολογικές τους πεποιθήσεις περί ηθικής. Κατά αυτό τον τρόπο, οι προσπάθειες για την καταπολέμηση του sex trafficking συνδέονται με τη γενικότερη αντίληψη περί ποινικοποίησης της πορνείας.

Ασχέτως όμως με τις ιδεολογικές πεποιθήσεις, το sex trafficking ξεκίνησε να παρουσιάζεται ως σύγχρονη μορφή δουλείας από όλο και περισσότερους πολιτικούς, ακαδημαϊκούς, ερευνητές, καθώς και φεμινίστριες, που προέρχονται από διάφορους πολιτικούς χώρους. Το σημείο στο οποίο μπορεί να ασκηθεί κριτική για τη θεώρηση του sex trafficking ως τύπος σύγχρονης σκλαβιάς είναι πως σε πολλές από αυτές τις ρητορικές, αγνοείται ή και ακόμη εκφράζεται εναντίωση στην πιθανότητα κάποιες από τις γυναίκες να

επέλεξαν με δική τους απόφαση να μετακινηθούν για να εργαστούν στον τομέα του σεξ, στερώντας στην ουσία την προοπτική της ελεύθερης βούλησης των θηλυκοτήτων. Με βάση αυτή τη λογική, η γυναίκα-πόρνη δεν έχει το δικαίωμα να αυτοπροσδιορίζει η ίδια τον εαυτό της και ετεροκαθορίζεται. Επιπλέον, ακόμη και αυτές που έχουν όντως εξαπατηθεί και εξιστορούν τα γεγονότα που βίωσαν, αντικειμενοποιούνται συχνά εξαιτίας της υπερπροβολής του προσωπικού τους δράματος. Κατασκευάζονται λοιπόν αρχέτυπα ιστοριών sex trafficking, στα οποία παρουσιάζονται ως μοναδικοί <<πρωταγωνιστές>> το θύμα και ο θύτης, χωρίς να αναζητούνται πολιτικές ευθύνες. Επομένως, οι περιπτώσεις των γυναικών-θυμάτων απλουστεύονται, χρησιμοποιούνται για την εξυπηρέτηση συμφερόντων και δε δίνουν το περιθώριο για πιο ολιστική προσέγγιση του φαινομένου, η οποία ενδεχομένως θα αποτελούσε ουσιαστική αρωγή.

Οι σύγχρονες κριτικές για το sex trafficking εκφράζουν την αμφισβήτησή τους στις κυρίαρχες αφηγήσεις, ιδιαίτερα σε αυτές που δημιουργήθηκαν κατά την περίοδο της διακυβέρνησης του Bush στις ΗΠΑ. Στις κριτικές αυτές, εντοπίζονται κοινά σημεία μεταξύ της θυματοποίησης των γυναικών-θυμάτων και των μεταναστών γενικότερα. Η επικέντρωση στην ηθική διάσταση του φαινομένου εμποδίζει στο να δοθεί ορατότητα σε γυναίκες που μεταναστεύουν και πιο συγκεκριμένα σε αυτές που επιθυμούν να εργαστούν στον τομέα του σεξ. Πολλοί από αυτούς που είναι θιασώτες των αγώνων εναντίον του sex trafficking, στην πραγματικότητα δεν εκφράζουν τίποτα άλλο παρά ανησυχίες για την αύξηση των μεταναστευτικών ροών και την <<αλλοίωση>> της εθνικής ταυτότητας. Ο Weitzer υποστηρίζει πως δημιουργείται <<ηθική υστερία>> γύρω από το sex trafficking, επιφέροντας ως πρωταρχική συνέπεια τη γιγάντωση των φωνών που θεωρούν πως η πορνεία οδηγεί στον ηθικό <<εκπεσμό>> της κοινωνίας, υπονοώντας και όχι λίγες φορές δηλώντας ξεκάθαρα πως το sex trafficking αποτελεί μία εξτρεμιστική έκφραση της πορνείας.

Η εμπλοκή των κρατών στην καταπολέμηση του sex trafficking, πολλές φορές δεν εστιάζει στο πραγματικό ενδιαφέρον για την προσέγγιση των γυναικών-θυμάτων, αλλά στη δημιουργία ενός κοινού αισθήματος που θα επιζητά την ασφάλεια. Επιφανειακά το κράτος παρουσιάζεται πως προστατεύει τις γυναίκες-θύματα, όμως η πρόθεση αυτή αμφισβητείται. Από την Kim-Puri υποστηρίζεται πως σε αρκετές περιπτώσεις τα κράτη προτάσσουν το sex trafficking ως το επίκεντρο που αφορά τα γυναικεία δικαιώματα, αποφεύγοντας να αντιμετωπίσουν ζητήματα που αφορούν άλλες διεκδικήσεις τους. Επιπρόσθετα, με βάση τη Young, προκειμένου να υπάρχουν κρατικές παρεμβάσεις για το sex trafficking, τίθεται ως κριτήριο οι ταυτότητες των γυναικών να παρουσιάζονται αποκλειστικά ως θυματοποιημένες και πως εξαπατήθηκαν εξ αρχής. Αυτού του είδους η αντιμετώπιση δε δίνει τη δυνατότητα σε γυναίκες που ενδεχομένως δεν εξαπατήθηκαν, αλλά αντιμετώπισαν άλλου είδους δυσκολίες και παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους ως εργαζόμενες στο χώρο του σεξ. Εντούτοις, οδηγούν σε μία μονομερή αντιμετώπιση του φαινομένου που δεν επιτρέπει τη θέαση των πραγματικών διαστάσεων του φαινομένου και δε δίνει χώρο στην έκφραση άλλων

ομάδων και κινητοποιήσεων. Πρόκειται συλλήβδην για πολιτικές συγκάλυψης άλλων φαινομένων και αποπροσανατολισμού από τις ουσιώδεις ανάγκες των θυμάτων του sex trafficking (Μάκη, 2015).

2. Το φαινόμενο του sex trafficking και οι διαφορές του με το sex work

Όπως ακριβώς συνέβη και στην προηγούμενη ενότητα, έτσι και εδώ θα πρέπει να προβούμε σε εννοιολογική διάκριση μεταξύ των όρων του sex trafficking και του sex work. Οι παραπάνω όροι, στο κοινό πλαίσιο της πορνείας, συχνά δείχνουν να συγχέονται από την κοινή γνώμη, κάτι το οποίο, όμως, μάλλον αντιτίθεται από το σύνολο της επιστημονικής κοινότητας. Σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσαμε να παραβλέψουμε το γεγονός πως και οι δύο όροι έχουν άμεση συσχέτιση με την πορνεία παρά όλα αυτά, το βασικό στοιχείο το οποίο – κατά βάση – διαφοροποιεί τους δύο παραπάνω όρους, είναι αυτό της προθυμίας άσκησης της πορνείας. Όταν ένα άτομο προβαίνει με ελεύθερη βούληση στην άσκηση ενός τέτοιου επαγγέλματος, τότε αναφερόμαστε σε σεξουαλική εργασία. Στην ακραία περίπτωση, όμως, τα εμπλεκόμενα στην διαδικασία της εκπόρνευσης άτομα οδηγούνται στο σημείο αυτό μέσω της βίας, του εξαναγκασμού ή και της εξαπάτησης, τότε κάνουμε λόγο για καταστάσεις θυματοποίησης στο πλαίσιο του sex trafficking. Έτσι, μπορούμε να διακρίνουμε ποικιλομορφία μεταξύ των εργατριών και εργατών του σεξ, αναφορικά με την προθυμία ή τον εξαναγκασμό εκπόρνευσής τους

Είναι αλήθεια πως το φαινόμενο του trafficking ανέκαθεν απασχολούσε το σύνολο της κοινής γνώμης, μιας και είτε αναφερόμαστε σε πρόθυμη συμμετοχή είτε σε εξαναγκασμό εκπόρνευσης, και οι δύο καταστάσεις αναγνωρίζονται ως κατάφορη καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το φύλο του sex trafficking, παρότι τις περισσότερες φορές είναι γένος θηλυκού, δεν παύουν να υπάρχουν σημαντικές καταγραφές για σεξουαλική εμπορία ακόμα και ανδρών, ενώ αποστροφή προκαλεί η σωματεμπορία με σκοπό την εργασία στο σεξ ανήλικων αγοριών και κοριτσιών. Δυστυχώς για την επιστημονική κοινότητα, δεν έχει καταστεί ως σήμερα δυνατή η καταγραφή του πραγματικού όγκου του προβλήματος, μιας και η φύση του επαγγέλματος είναι τέτοια ώστε να κυριαρχεί σκοτεινός αριθμός θυμάτων sex trafficking, κρατώντας στο σκοτάδι μεγάλο μέρος του προβλήματος. Εξαιρετικά σημαντικός είναι και ο ρόλος του πελάτη αλλά και του περίγυρου στην αναγνώριση του σκοτεινού αριθμού του sex trafficking. Παρά την φαινομενική προθυμία που μπορεί να δείχνουν οι εργάτες στο σεξ για την ενασχόλησή τους αυτή, δεν παύουν να υπάρχουν καλά κρυμμένες περιπτώσεις ανθρώπων που έχουν εξαπατηθεί και με την βία προωθηθεί στην πορνεία. Στην βιβλιογραφία, καταγράφονται ορισμένα σημεία τα οποία θα μπορούσαν να μαρτυρήσουν τον εξαναγκασμό αυτό, και συνεπώς να διαχωρίσουν την πρόθυμη ενασχόληση με την πορνεία από τον εξαναγκασμό εκπόρνευσης. Στις επόμενες γραμμές αναφέρουμε τα σημεία τα οποία προδίδουν την πιθανή διακίνηση.

- Το άτομο φυλάσσεται στενά

- Παρατηρούνται χαρακτηριστικές ενδείξεις σωματικής κακοποίησης (κάψιμο από τσιγάρο, μώλωπες, τατουάζ που προδίδει ιδιοκτησία)
- Τα χρήματα που κερδίζει από τους πελάτες τα δίνει σε κάποιον άλλον
- Πιθανόν να κοιμάται στο πορνείο όπου εργάζεται
- Οι συνθήκες στον χώρο διαμονής είναι κακές ή ανθυγιεινές (stopthetraffik.org)

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημάνουμε ορισμένα στοιχεία τα οποία είδαμε και στην προηγούμενη ενότητα και αφορούν τις απόψεις που αναπτύσσονται γύρω από το ζήτημα της ελευθερίας άσκησης πορνείας, αλλά και από τις πολιτικές συγκεκριμένων κρατών γύρω από το ζήτημα αυτό. Χαρακτηριστικές είναι οι απόψεις εκείνων που ζητούν την άμεση κατάργηση της πορνείας ως αναγνωρισμένο επάγγελμα και την άμεση ποινικοποίησή της, μιας και από την στιγμή που το άτομο εκπορνεύεται, αυτομάτως οδηγείται σε καταπάτηση των δικαιωμάτων του και γίνεται θύμα εκμετάλλευσης. Στο ίδιο πλαίσιο φαίνεται να κινούνται και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, οι οποίες ασκούν δριμύ κατηγορώ και ποινικοποιούν κάθε δραστηριότητα εκπόρνευσης. Στον αντίποδα, το μοντέλο της αυστραλιανής κυβέρνησης δείχνει να υποστηρίζει σε αρκετά μεγάλο βαθμό την εργασία στο σεξ, με πρακτικές που βελτιώνουν τις σχέσεις μεταξύ του κράτους και των εργαζομένων και βελτιώνουν την ψυχική υγεία των τελευταίων.

3. Το νομοθετικό πλαίσιο για το sex trafficking σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και ελληνικό επίπεδο

Στις προηγούμενες ενότητες επιχειρήσαμε να διακρίνουμε τόσο τις προσεγγίσεις της επιστημονικής κοινότητας γύρω από το φαινόμενο του sex trafficking, αλλά και τον εννοιολογικό του διαχωρισμό από την εργασία στο σεξ (sex work). Παράλληλα, διακρίναμε και περιπτώσεις κρατών με μοντέλα ποινικοποίησης ή αποδοχής του φαινομένου και των εργατριών, κατά κύριο λόγο, στο σεξ. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο, θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε αναλυτικά τα ισχύοντα νομοθετικά πλαίσια που έχουν θεσπιστεί, τόσο σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό, όσο και σε κρατικό επίπεδο, αναφερόμενοι βέβαια στο ελληνικό πρότυπο. Σε κάθε περίπτωση, σκοπός της ύπαρξης τέτοιων κανονιστικών πλαισίων παγκόσμιας εμβέλειας, είναι, μεταξύ άλλων, σαφώς η προστασία των θυμάτων σωματεμπορίας αλλά και η παραδειγματική τιμωρία των κυκλωμάτων διακίνησης. Μια τέτοια επισκόπηση, α μη τι άλλο, θα παρουσίαζε αντίκτυπο και στον ρόλο του πελάτη, ο οποίος επηρεάζει στα μέγιστα την ύπαρξη του φαινομένου της πορνείας, και εντός ενός οργανωμένου νομοθετικά πλαισίου μπορεί να νοηματοδοτείται υπαρκτά και να κινείται σε αυτό.

3.1 Διεθνές Νομοθετικό Πλαίσιο

Αναζητώντας τις παγκόσμιες πρακτικές που αφορούν την καταπολέμηση της διακίνησης με σκοπό την εκπόρνευση, παρατηρείται μεγάλος αριθμός εγχειρημάτων επίλυσης του φαινομένου, χωρίς όμως να καταγράφονται τα επιθυμητά αποτελέσματα. Πιθανόν μια τέτοια αποτυχία να οφείλεται στον σκοτεινό αριθμό θυμάτων σωματεμπορίας, ο οποίος προκύπτει από τα καλώς οργανωμένα δίκτυα διακινητών, αλλά και τους φόβους και τις απειλές που δέχονται τα άτομα που εργάζονται στο σεξ, στο πλαίσιο του sex trafficking. Κατ' εξοχήν, οι δύο βασικότεροι οργανισμοί που φαίνεται να μάχονται για την καταπολέμηση του φαινομένου και την προστασία των θυμάτων του, είναι ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών καθώς και η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας.

Η αλήθεια είναι πως οι αρχικές παρεμβάσεις από τους διεθνείς οργανισμούς δεν τοποθετούσαν από κοινού στο μικροσκόπιο το φαινόμενο της σωματεμπορίας γυναικών και παιδιών με αυτό της δουλείας. Βέβαια, ήδη από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, και συγκεκριμένα την περίοδο 1901 έως 1933, η Συμμαχία των Εθνών είχε καταβάλει σημαντικές προσπάθειες ώστε να εκδώσει αποφάσεις απαγόρευσης της διακίνησης με σκοπό την εκπόρνευση, με το σπουδαιότερο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση να υλοποιείται μια δεκαετία αργότερα. Συγκεκριμένα, το έτος 1949, υπογράφεται από τον ΟΗΕ η Σύμβαση για την Εξάλειψη της Διακίνησης Ανθρώπων και της Εκμετάλλευσης, αναφερόμενη στον τομέα του σεξ, κάτι που όμως δεν κατάφερε να καταπολεμήσει στην ρίζα του το φαινόμενο του sex trafficking. Δυστυχώς, υπήρχε ακόμα μια αρκετά μεγάλη μερίδα κρατών, στα οποία το φαινόμενο της σωματεμπορίας με σκοπό το σεξ εξακολουθούσε να υφίσταται, υπονομεύοντας το σύνολο των προσπαθειών που πραγματοποιούνταν καθ' όλη την διάρκεια των προηγούμενων ετών. Πιθανόν, κάτι τέτοιο να οφειλόταν σε κάποιο κενό της ισχύουσας νομοθεσίας. Τα πράγματα δείχνουν να διορθώνονται λίγα χρόνια αργότερα, και συγκεκριμένα το 1956, όταν και πάλι ο ΟΗΕ, με συμπληρωματική του σύμβαση καλύπτει το σύνολο των κενών αυτών ορίζοντας κάθε είδους αντίστοιχες πρακτικές ως «δουλοπρεπείς καταστάσεις». Το 2000, δείχνει να είναι έτος ορόσημο για το σύνολο των ενεργειών καταπολέμησης του φαινομένου της σωματεμπορίας σε παγκόσμιο επίπεδο, μιας και το Πρωτόκολλο του Παλέρμιο που θεσπίστηκε από τον ΟΗΕ, θεσπίζει τον – ως και σήμερα – επίσημο ορισμό της εμπορίας ανθρώπων, στον οποίον μάλιστα συμπεριλαμβάνεται και η πρακτική αφαίρεσης και εμπορίας οργάνων, ενώ αρκετά σημαντική θεωρήθηκε και η απόφαση να μη λαμβάνεται υπ' όψη η έγκριση ή η άρνηση συμμετοχής στην διαδικασία εκπόρνευσης, μιας και τα περισσότερα από τα θύματα της διακίνησης εξαναγκάζονται στην πορνεία. Συμπληρωματικά, το υπεύθυνο τμήμα του ΟΗΕ για τα ζητήματα των ναρκωτικών και των εγκλημάτων λειτούργησε επικουρικά ώστε να ασκήσει πιέσεις στα κράτη μέλη για να προβούν σε δημιουργία κατάλληλων πολιτικών και στρατηγικών για την καταπολέμηση του φαινομένου της σωματεμπορίας με σκοπό το σεξ, σε εθνικό επίπεδο.

Ακόμα σημαντικότερη θεωρήθηκε και η συνδρομή των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην εξάλειψη του φαινομένου του sex trafficking, κύριο μέλημα τους θεωρήθηκε, μεταξύ άλλων η αποκάλυψη

φαινομένων σωματεμπορίας, η προστασία των θυμάτων και η διεκδίκηση των συμφερόντων αυτών. Τέλος, ιδιαίτερα σημαντικός κρίθηκε και ο ρόλος ενημέρωσης του κοινού για το φαινόμενο, στοχεύοντας κατά βάση στους υποψήφιους πελάτες, αλλά και ο ρόλος άσκησης πιέσεων προς τις εθνικές κυβερνήσεις για την υιοθέτηση πρακτικών καταπολέμησης του φαινομένου του sex trafficking και την άμεση εφαρμογή τους.

Κλείνοντας την παρούσα υποενότητα, θα πρέπει να αναφέρουμε πως δυστυχώς, παρά το μέγεθος των πρακτικών που δείχνουν να έχουν υιοθετηθεί από τα κράτη μέλη, η εφαρμογή αυτών φάνηκε να μην είναι αρκετά αποδοτική. Ενώ, λοιπόν, παρά τον σκοτεινό αριθμό θυμάτων σωματεμπορίας, καταγράφεται μεγάλος αριθμός κυκλωμάτων διακίνησης και περιπτώσεων trafficking, οι συλλήψεις και οι καταδίκες αντίστοιχων εγκληματικών πράξεων και η διάσωση γυναικών από τέτοιες ενέργειες, είναι αντιστρόφως ανάλογες. Και αυτό γιατί, εν αντιθέσει του όγκου των επίσημων καταγραφών, οι συλλήψεις και οι διασώσεις είναι πολύ μικρότερες. Ακόμα και πέραν του εθνικού επιπέδου, το Διεθνές Δικαστήριο Ποινικών Υποθέσεων δεν θα μπορούσε να καταδικάσει περιπτώσεις διακινητών, όταν οι ίδιες οι χώρες προέλευσης αυτών δεν έχουν υιοθετήσει πολιτικές ώστε να μπορέσουν να τους καταδικάσουν σε πρώτο βαθμό μέσω των εθνικών δικαστηρίων των εκάστοτε χωρών. Κάτι τέτοιο, θα μπορούσε να μαρτυρήσει κωλύματα στην συνεργασία μεταξύ χωρών για την δημιουργία κοινών πολιτικών αντιμετώπισης του sex trafficking καθώς και να καταδείξει έλλειψη προθυμίας από μέρους του κράτους για την αντιμετώπιση του φαινομένου, συνεπώς και αδυναμία προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των πολιτών των αντίστοιχων κρατών μελών.

3.2 Ευρωπαϊκό Νομοθετικό Πλαίσιο

Σε απόλυτη αρμονία με τις πρακτικές που εφαρμόζονται από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, η Ευρωπαϊκή Ένωση στοχεύει εξίσου για την καταπολέμηση του φαινομένου της διακίνησης με σκοπό την εκπόρνευση των θυμάτων μέσω κοινών νομοθετικών πλαισίων από τα κράτη μέλη της Ένωσης. Στο χρονολόγιο των υποστηρικτικών δραστηριοτήτων που έχουν θεσπιστεί για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την εξάλειψη του φαινομένου του sex trafficking, η Ευρωπαϊκή Ένωση θεσπίζει, το έτος 1996, τα προγράμματα κινήτρων και ανταλλαγών «STOP» και «DAPHNE», μέσω των οποίων προάγεται η συνεργασία μεταξύ κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων, ώστε να επιτευχθεί η πάταξη του φαινομένου.

Οι προσπάθειες καταπολέμησης του sex trafficking συνεχίζονται και κατά το έτος 2001 έως 2005, η οποία βασίζεται σε συμβάσεις πρακτικών. Αναλυτικότερα, το 2001 κατατίθεται πρόταση, σύμφωνα με την οποία κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης να έχει την υποχρέωση και δικαιοδοσία να καταδικάζει

κάθε έναν που βρίσκεται εμπλεκόμενος σε κίνημα διακίνησης. Το 2002 η πρόταση ψηφίζεται και τίθεται σε ισχύ, ενώ το 2004 λαμβάνονται μέτρα τα οποία για την προστασία των θυμάτων σωματεμπορίας με σκοπό την εκπόρνευση, τα οποία όμως συνεργάζονται με τις αρχές, επιχειρώντας παράλληλα να εξαλείψουν και τον σκοτεινό αριθμό περιπτώσεων. Το 2005 πια, ως βασικό ζήτημα συζητήσεων γίνεται το θέμα της διακίνησης από την άποψη των συνόρων κάθε χώρας καθώς και η προστασία των θυμάτων από φορείς και οργανισμούς.

Τα πράγματα φαίνεται να άλλαξαν συστηματικά μόλις το 2014, όταν το επάγγελμα της πορνείας είχε ήδη νομιμοποιηθεί σε συγκεκριμένη μερίδα κρατών με άμεσες συνέπειες και στον τομέα της σωματεμπορίας με την ραγδαία έξαρση του φαινομένου. Με γνώμονα τα αποτελέσματα που και τα προβλήματα που ανέκυψαν από την νομιμοποίηση στις χώρες αυτές, την χρονιά εκείνη τελικώς, η Ευρωβουλή παρεμβαίνει στα κράτη μέλη, και με ψήφισμα μη δεσμευτικού χαρακτήρα ορίζει ποινικές διώξεις για τα άτομα που αναπτύσσουν πελατειακές σχέσεις με εργάτες/τριες θύματα trafficking ή ακόμα και με άτομα που δεν έχουν συμπληρώσει το 21^ο έτος της ηλικίας τους. Συμπληρωματικά, κατά την ίδια σύμβαση, τα κράτη υποχρεώνονται να καταδικάζουν κάθε μορφή πορνείας, είτε αυτή ασκείται εξαναγκαστικά, είτε ηθελημένα, ενώ από τα άνωθεν δεν ξεφεύγει ούτε η έννοια του πελάτη, ο οποίος θα πρέπει να καταδικάζεται από την στιγμή που αντιμετωπίζει το γυναικείο σώμα σαν εμπόρευμα. Έτσι, για πρώτη φορά στα χρονικά καταγράφεται μετατόπιση του ενδιαφέροντος από την προσφορά των σεξουαλικών υπηρεσιών στην ζήτηση αυτών, με κεντρική πελατοκεντρική επισκόπηση του φαινομένου, ενώ τέλος, δίνονται ισχυρά κίνητρα για την δημιουργία προγραμμάτων ένταξης, των γυναικών-θυμάτων διακίνησης, στην κοινωνία. Φυσικά, οι όψεις του νομίσματος είναι δύο, και η ψήφιση τέτοιων νομικών πλαισίων δεν θα μπορούσαν παρά να συναντήσουν και αντιδράσεις από συγκεκριμένα άτομα. Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι περιπτώσεις πελατών που ανέφεραν πως δεν θα μπορούσαν να αναγνωρίσουν ποιες από τις εργάτριες στο σεξ, με τις οποίες συνδιαλλάσσονται είναι θύματα sex trafficking, ενώ προς την ίδια κατεύθυνση στρέφονται και εργάτριες στο σεξ, οι οποίες σχολιάζουν επικριτικά, λέγοντας πως μια τέτοια πράξη νομοθετικού περιεχομένου, α μη τι άλλο τις θίγει και τις αδικεί, και πως η ποινικοποίηση θα έπρεπε να αφορούσε μόνο τα άτομα που αποδεδειγμένα έχουν βρεθεί στον χώρο της πορνείας από εξαναγκασμό και βία.

3.3 Ελληνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

Είναι γεγονός, αν παρατηρήσει κανείς τον παγκόσμιο χάρτη, πως η γεωγραφική θέση της Ελλάδας είναι τέτοια, ώστε δικαιολογημένα να αναφέρεται ως ενδιάμεση χώρα στο ταξίδι των θυμάτων σωματεμπορίας. Αυτό, από μόνο του καθιστά για το ελληνικό κράτος άκρως σημαντική την ανάπτυξη σημαντικών ενεργειών για την πάταξη του φαινομένου trafficking. Παρά τις αντικειμενικές ανάγκες, όμως, η ελληνική κυβέρνηση κατά βάση είχε λάβει μέτρα αναποτελεσματικά και καθόλου εφαρμόσιμα στην

πραγματικότητα, μιας και τα θύματα σωματεμπορίας που εντοπίζονταν σε ελληνικό έδαφος, αντί να προστατεύονται, αντιμετωπίζονται ως παράνομοι μετανάστες, συλλαμβάνονται, κρατούνται και απελάσσονται από την χώρα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι αρχές φαίνονταν να αδιαφορούν για την θυματοποίηση των ατόμων αυτών, και να δημιουργούν μια εικονική κατάσταση κατά την οποία τα άτομα ενοχοποιούνται ως ενεργοί μέτοχοι στην διαδικασία της διακίνησης και εκπόρνευσης.

Σε αυτό το σημείο, και μελετώντας το ελληνικό πρότυπο, θα πρέπει να αναφέρουμε πως ένα από τα βασικά ζητήματα που καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίον ένα κράτος αντιμετωπίζει το ζήτημα της σωματεμπορίας και εκπόρνευσης, είναι και το ήδη υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο το οποίο υφίσταται στην χώρα και καθορίζει τους τρόπους αντιμετώπισης ενός φαινομένου. Κατ' αναλογία, η άνθιση της βιομηχανίας του σεξ σε ένα κράτος κρίνεται από τις πολιτικές και τα όρια που αυτές τοποθετούν στον συγκεκριμένο κλάδο. Για την ακρίβεια, και για τα ελληνικά πρότυπα, η πορνεία είναι επιτρεπτή αλλά περιορισμένη μόνο στους οίκους ανοχής, οι οποίοι για την ορθή λειτουργία τους θα πρέπει να αποκτούν ειδική κρατική άδεια, ενώ οι εργαζόμενες σε αυτούς θα πρέπει να περνούν τακτικούς υγειονομικούς ελέγχους. Βάση του ελληνικού ποινικού δικαίου, οποιαδήποτε άλλου είδους έκδοση γυναικών στην πορνεία τιμωρείται τουλάχιστον με τρίμηνη ως και πενταετή ποινή φυλάκισης, είτε η εκπόρνευση γίνεται εκούσια είτε ακούσια. Η αλήθεια είναι, πως για τις ελληνικές δικαστικές αρχές, η μαστροπεία θεωρείται πλημμέλημα, ενώ ως και σήμερα δεν έχει θεσπιστεί νομοθετική ρύθμιση για τους πελάτες που συνδιαλλάσσονται με τις εργάτριες στο σεξ. Όπως, μάλιστα, είδαμε και σε προηγούμενο σημείο, το 2002 ήταν μια χρονιά κατά την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε αρκετές πολιτικές για τα κράτη μέλη ώστε να εξαλειφθεί αποτελεσματικά το φαινόμενο της σωματεμπορίας. Συγκεκριμένα, καταγράφονται 4 βασικοί πυλώνες πάνω στους οποίους δομήθηκαν οι ενέργειες αυτές:

- Νομοθετικές ρυθμίσεις για την παροχή βοήθειας και προστασίας στα θύματα εμπορίας
- Παροχή αδειών παραμονής στα θύματα εμπορίας
- Ελαχιστοποίηση του κινδύνου απέλασης των θυμάτων (Τσακάλου, 2008)

Μελετώντας τις πρακτικές που έχουν εφαρμοστεί για την καταπολέμηση του φαινομένου του sex trafficking, ήδη από το 2002 έχει ενεργοποιηθεί το κεντρικό επιτελείο anti-trafficking στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής, από το Τμήμα Ηθών, το οποίο στελεχώνεται από ομάδες κρούσης του φαινομένου, σε συνεργασία με το Τμήμα Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων στο πλαίσιο του Τμήματος Δίωξης Οργανωμένου Εγκλήματος, την INTERPOL, την EUROPOL και την EUROJUST. Μάλιστα, από το 2005 και μετά, ενεργοποιούνται από κοινού πρακτικές των κυβερνητικών αρχών με μη κυβερνητικές οργανώσεις, στη βάση μνημονίων συνεργασίας, ώστε αποτελεσματικά να καταπολεμηθεί η σωματεμπορία ακόμα και επί

ελληνικού εδάφους. Τέλος, την ίδια χρονιά συντονίζεται το πρόγραμμα «ΑΡΙΑΔΝΗ», με κύριο μέλημά του την πάταξη της εμπορίας ανθρώπων στην Νοτιοανατολική και Ανατολική Ευρώπη με πρωτοβουλία του Κέντρου Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Δίκτυο Αριάδνη κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, 2007).

4. Συνθήκες ανάπτυξης του sex trafficking και ταξινομήσεις ευρωπαϊκών χωρών

Όπως έχουμε ήδη δει και από τις προηγούμενες ενότητες, ένα από τα στοιχεία που ταλανίζουν όχι μόνο την ελληνική, αλλά και το σύνολο της παγκόσμιας κοινωνίας, είναι οι αιτίες κάτω από τις οποίες ανθίζει και διαιώνίζεται το φαινόμενο της σωματεμπορίας, την οποία και στην συγκεκριμένη μελέτη την εξετάζουμε σε παράλληλο επίπεδο και με το φαινόμενο της εκπόρνευσης ως επόμενο στάδιο της διακίνησης. Παρά το γεγονός πως οι χώρες του δυτικού κόσμου έχουν κληθεί να αντιμετωπίσουν διάφορα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα μόλις κατά τα τελευταία χρόνια, η μακρόχρονη ιστορία των κοινωνιών σε παγκόσμια κλίμακα έχουν καταδείξει σωρεία προβλημάτων όπως οικονομικές δυσπραγίες, φυλετικές διακρίσεις, κρατικές αλλά και κυβερνητικές αναταραχές, οι οποίες φαίνεται να ενίσχυσαν σημαντικά τα κυκλώματα διακίνησης σε παγκόσμιο επίπεδο, κάτι το οποίο φάνηκε έντονα και από τις χώρες προέλευσης των θυμάτων.

Σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσαμε να πούμε πως το trafficking είναι ένα ζήτημα το οποίο εκκινεί και τερματίζει τα όρια ενός κράτους. Κάθε άλλο, το φαινόμενο αυτό δείχνει να έχει πολυεθνική έκταση, το οποίο ανάλογα με τον τρόπο που το εξετάζουμε, φανερώνει από την μία τα όποια προβλήματα συνεπικούρησαν στην ανάπτυξη του κυκλώματος διακίνησης και στην απόφαση κάποιων ανθρώπων να πιστέψουν σε όνειρα απατηλά και ψεύτικες υποσχέσεις, και από την άλλη πραγματοποιούνται εικασίες για τις συνέπειες που ο ερχομός των θυμάτων θα επιφέρει στην εκάστοτε χώρα προορισμού. Κατά βάση, θα μπορούσαμε να διακρίνουμε δύο βασικές κατηγορίες αιτιών ανάπτυξης του trafficking σε παγκόσμιο επίπεδο, τα οποία συνοψίζουν και τα όσα έχουμε ήδη αναφέρει παραπάνω:

- η φτώχεια
- ελλιπή μέσα και συνθήκες επιβίωσης στη χώρα προέλευσης αυτού που μεταναστεύει (Κωνσταντίνου, 2010)

Ένας από τους βασικότερους παράγοντες που φαίνεται να επηρεάζει σε απόλυτο βαθμό την διακίνηση και την δημιουργία ψεύτικων ελπίδων από μεριάς των θυμάτων, είναι οι μεγάλες διαφορές που καταγράφονται μεταξύ των χωρών – διαφορά που εντοπίζεται στην οικονομική βάση στην οποία δομούνται οι κοινωνίες χωριστά. Από τον 17^ο ως και τον 20^ο αιώνα, χώρες του δυτικού κόσμου είχαν καταφέρει να

δώσουν το παρόν τους σε πολλές χώρες του κόσμου, όπως η Αφρική, η Ασία και η Λατινική Αμερική, μέσω των αποικιών που έστησαν εκεί. Παρά το γεγονός πως σήμερα οι αποικιοκρατίες έχουν αποκτήσει την ανεξαρτησία τους, δεν θα πρέπει να μην αναγνωρίσουμε το γεγονός πως η ίδρυση των αποικιών αυτών καθόρισε σημαντικά την κοινωνικοοικονομική και πολιτική δομή των κρατών αυτών και συνεπώς συνέβαλε και στην διάκρισή τους σε χώρες του Πρώτου, του Δεύτερου και του Τρίτου Κόσμου. Κατ' αναλογία, στον Πρώτο Κόσμο συναντάμε τις χώρες του δυτικού πολιτισμού, τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία – χώρες με ελεύθερη οικονομία και εκβιομηχάνιση· στον Δεύτερο Κόσμο αναγνωρίζουμε χώρες του πρώην σοσιαλισμού (Ε.Σ.Σ.Δ.), οι οποίες χαρακτηρίζονται από κεντρικά σχεδιασμένη και κρατικά ελεγχόμενη οικονομία. Τέλος, οι χώρες του Τρίτου Κόσμου είναι εκείνες στις οποίες ο πληθυσμός τους ασχολείται περισσότερο με την γεωργία σε μια οικονομία είτε ελεύθερη είτε κεντρικά σχεδιασμένη. Αυτό το σύνολο διαφορών που συγκεντρώνεται όσο απομακρυνόμαστε από τις χώρες του Πρώτου Κόσμου, είναι και η ειδοποιός διαφορά μεταξύ αυτών και των χωρών του Τρίτου Κόσμου· οποιαδήποτε απόκλιση ή σύγκλιση, δηλαδή παρατηρείται από τον Πρώτο Κόσμο, είναι αυτόματα και χαρακτηριστικό αναγνώρισης ενός κράτους ως ανεπτυγμένο ή υποανάπτυκτο. Συμπληρωματικά, η ραγδαία πληθυσμιακή αύξηση που παρατηρείται κυρίως στις τριτοκοσμικές χώρες, έχει δημιουργήσει αναπάντεχα μεγάλη μείωση στις θέσεις εργασίας, με τις γυναίκες να σημειώνουν την μεγαλύτερη θυματοποίηση σε αυτό το πλαίσιο ανισότητας, μιας και το ποσοστό των ανέργων γυναικών στις χώρες αυτές αγγίζει και τα 2/3, ενίοτε και το 90% (Caldwell, 1997). Ως είναι λογικό, με αυτά τα στατιστικά ως γνώμονα, και πάντα με κριτήριο τον βιοπορισμό, οι γυναίκες των χωρών αυτών αναζητούν μέρη με ευνοϊκότερες συνθήκες διαβίωσης, ενώ πολλές από εκείνες καταλήγουν θύματα εξαπάτησης σπειρών που ενώ τους υπόσχονται καλύτερη ζωή, δια μέσω του εξαναγκασμού τις στρέφουν στην σεξουαλική εκμετάλλευση.

Δεν είναι λίγες οι φορές, μάλιστα, που μια τέτοια απόφαση στροφής στην πορνεία, έχει τις βάσεις της στην προσωπική απόφαση των ίδιων των γυναικών, κυρίως λόγω της προκυπτόμενης αδυναμίας τους να συντηρήσουν τον εαυτό τους ή ακόμα και την ίδια τους την οικογένεια. Σε αυτή την κατεύθυνση, και παρόλο που η μελέτη μας στρέφεται γύρω από το φαινόμενο του sex trafficking, δεν θα πρέπει να παραλείψουμε και τις περιπτώσεις της αυτόβουλης στροφής στην πορνεία, η οποία είναι απόρροια της φτώχειας και σημειώνεται ακόμα και από άτομα νεαρής ηλικίας· χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας τέτοιας πρακτικής είναι εκείνο της Ταϊλάνδης, όπου οι γυναίκες κατά τον 20^ο αιώνα με σκοπό την αντιμετώπιση της φτώχειας, στρέφονταν στην πορνεία. Αναφερόμενοι στην Ταϊλάνδη, θα πρέπει να αναφερθούμε στις περιπτώσεις εκείνες όπου το σεξ σταμάτησε να αποτελεί θέμα ταμπού και δημιούργησε ολόκληρο κλάδο στην τουριστική βιομηχανία. Έτσι, πέραν της προαναφερόμενης, χώρες όπως η Σρι Λάνκα και οι Φιλιππίνες έγιναν προορισμός του σεξουαλικού τουρισμού. Εκεί, ανήλικα κορίτσια αναγκαζόντουσαν να αναπτύξουν πελατειακές σχέσεις σεξουαλικού περιεχομένου με τους τουρίστες, ειδάλλως εξαναγκάζονταν σε διακίνηση και εν τέλει στην εκπόρνευση.

Όπως ήδη αναφέραμε και σε προηγούμενο σημείο, ένα ακόμα στοιχείο το οποίο οδηγεί σε ανάπτυξη των διακινητών και των θυμάτων τους, είναι οι πολιτικές αναταραχές που διαταράσσουν τις ισορροπίες σε ένα κράτος. Πόλεμοι μεταξύ κρατών, εμφύλιες διαμάχες φέρνουν στο προσκήνιο μια νέα πραγματικότητα για το γυναικείο, κυρίως, φύλο, καθώς και τα παιδιά. Εδώ θα μπορούσαμε να αναφέρουμε σαν παράδειγμα την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, η οποία με την παράλληλη διάλυση της οικονομίας δημιούργησε μεγάλα κύματα μεταναστών και παράλληλα «έσπειρε» ένα πρόσφορο έδαφος για εύκολη λεία στις σπείρες όσων διακινούσαν κοπέλες που αναζητούσαν ένα καλύτερο αύριο.

Σαφώς και τα κινήματα των διακινητών δεν είναι ένα σύγχρονο φαινόμενο. Για πολλά χρόνια, σχεδόν αιώνες, γυναίκες και παιδιά χειριζόντουσαν από τις σπείρες σαν εμπόρευμα, οι οποίες δίνουν αγοραστική αξία στις σεξουαλικές λειτουργίες που προσέφεραν τα θύματά τους, και ενώ στην αρχή τα νούμερα των περιπτώσεων κρατούσαν μια σταθερά, από την δεκαετία του '70 και του '90, τα πράγματα έλαβαν διαφορετική τροπή, με την Ασία και την Ευρώπη να αποκτούν τα πρωτεία στην σεξουαλική εκμετάλλευση των γυναικών. Παρόμοιες καταστάσεις καταγράφονται σε εντονότερο βαθμό και στην Ανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια, ενώ τον 21^ο αιώνα πια, το πρόβλημα αναγνωρίζεται επίσημα ως σκλαβιά, δημιουργώντας σοβαρό πλήγμα στην σύγχρονη εικόνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κανείς δεν θα μπορούσε να αρνηθεί πως το φαινόμενο της δουλείας έχει αναγνωριστεί ως ιστορική καταγραφή από βάθος χρόνου. Σε βάρος, όμως, του σύγχρονου κόσμου, η δουλειά δείχνει να υφίσταται ως και σήμερα με την νέα μορφή του trafficking. Και σε αυτή την περίπτωση, οι γυναίκες και τα παιδιά αποτελούν τις πιο ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, οι οποίες μάλιστα αποτελούν και τα περισσότερα θύματα διακίνησης, τα οποία εξαναγκάζονται είτε σε εργασιακή εκμετάλλευση είτε σε εκπόρνευση. Για τα ελληνικά δεδομένα, μάλιστα, το φαινόμενο του sex trafficking διακρίνεται από την δεκαετία του '90, κυρίως με την μορφή του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος. Μια τέτοια έκνομη ενέργεια, α μη τι άλλο χρήζει σοβαρών ενεργειών, για αυτό και αντιμετωπίζεται από το τμήμα ηθών για την σωματεμπορία και την μαστροπεία (Κωνσταντίνου, 2010).

5. Αριθμητικά δεδομένα και στατιστικές μελέτης του φαινομένου του sex trafficking

Μέχρι στιγμής καταφέραμε να παρουσιάσουμε το θεωρητικό πλαίσιο αναφοράς στο φαινόμενο του sex trafficking, καθώς και ορισμένες από τις πολιτικές κρατών για την πάταξη του καθώς και το πως οι ίδιες πολιτικές αντιμετωπίζουν τον πελάτη της πορνείας πέραν της εκδιδόμενης. Στην συγκεκριμένη ενότητα, θα επιχειρήσουμε να αποκαλύψουμε ορισμένες στατιστικές που καταγράφονται σε παγκόσμιο επίπεδο και μαρτυρούν την έκταση του φαινομένου. Για μια ακόμα φορά θα πρέπει να υπενθυμίσουμε πως οι αριθμοί που

θα παρουσιαστούν στις επόμενες γραμμές δεν μαρτυρούν σε απόλυτο βαθμό το φαινόμενο, μιας και όπως έχουμε ήδη αναφέρει, η αποκάλυψη της οριστικής έκτασης του προβλήματος δυσχεραίνεται λόγω του σκοτεινού αριθμού, των εργατριών εκείνων στο σεξ, που ενώ έχουν εκπορνευτεί μέσω της βίας και του εξαναγκασμού, δεν ζητούν βοήθεια, φοβούμενες για την τύχη τους, μιας έχουν αναπτύξει σχέση αναγκαστικής εξάρτησης με τους διακινητές τους. Σε προηγούμενο σημείο αναφερθήκαμε στα χαρακτηριστικά σημάδια που μαρτυρούν την βίαιη εκπόρνευση καθώς και την κτήση σε διακινητή.

Όπως έχουμε ήδη δει, η σεξουαλική εκμετάλλευση είναι ένα από τα βασικότερα ζητήματα που καλείται να αντιμετωπίσει ο σύγχρονος κόσμος, ως μια από τις πιο ακραίες μορφές της δουλείας. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε πως το 54% των θυμάτων trafficking εξαναγκάζονται στην σεξουαλική εκμετάλλευση, η οποία μεταφράζεται ποικιλοτρόπως είτε σε πορνεία, είτε σε συνομιλίες σεξουαλικού περιεχομένου και πορνογραφικό υλικό, ή ακόμα και στην δημιουργία προορισμού σεξουαλικού τουρισμού. Όπως θα δούμε και παρακάτω, μάλιστα, τα έσοδα που προέκυψαν από τα διεθνή κυκλώματα διακινητών και την σεξουαλική εκμετάλλευση των θυμάτων εκτινάχθηκαν στα 99 δισεκατομμύρια δολάρια παγκοσμίως. Τέλος, πριν την αναλυτική παρουσίαση των στατιστικών, αναφέρουμε πως τα κυκλώματα διακινητών αποτελούνται από κοινού άντρες και γυναίκες, με τα θύματα σε μεγαλύτερο βαθμό να απαρτίζονται από γυναίκες, ενώ σημαντικός είναι και ο αριθμός εκδιδόμενων ενήλικων και ανήλικων αγοριών, ενώ όπως χαρακτηριστικά μπορούμε να διακρίνουμε και από την εικόνα που παρατίθεται παρακάτω, ο αριθμός των ανήλικων θυμάτων μαστροπείας και σεξουαλικής διακίνησης αγγίζει τα 2 εκατομμύρια.

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που φαίνεται να απασχολεί τους στατιστικούς αλλά και το σύνολο της διεθνούς κοινότητας, είναι και το δικαίωμα των εργατριών του σεξ για πρόσβαση στην υγεία. Έχουμε ήδη αναγνωρίσει πως αυτό καθ' αυτό, το φαινόμενο του trafficking αποτελεί κατάφορη καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κάτι το οποίο δείχνει να έχει αντίκτυπο και σε πληθώρα άλλων δικαιωμάτων, όπως εκείνο της εκπαίδευσης, της υγείας, της τροφής, της στέγης και άλλων. Είναι αλήθεια πως ο αυξημένος κίνδυνος που επικρατεί στην ζωή των θυμάτων διακίνησης συχνά μεταφράζεται και στον τρόπο ζωής αυτών. Άγχος, βία, στέρηση τροφής και ύπνου είναι μερικές μόνο από τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ένα θύμα μαστροπού αναγκάζεται να ζήσει. Συμπληρωματικά, οι διακινητές επιχειρώντας να στιγματίσουν τα θύματά τους και να τους προσδώσουν ιδιοκτησία, συχνά είτε προβαίνουν σε δερματοστιξία (τατουάζ) στα θύματα είτε ακόμα και σε σβήσιμο τσιγάρων πάνω σε αυτά, ενώ από τις κακές συνθήκες διαβίωσης, στα θύματα παρατηρείται μερικές φορές απώλεια δοντιών ή και σπασμένα οστά. Σαν απόρροια των άνωθι, τα άτομα αυτά καλούνται να αντιμετωπίσουν μια αρκετά στρεσογόνα κατάσταση, η οποία θα μπορούσε επίσης να οφείλεται και στην υποχρέωση των θυμάτων να εργαστούν στο σεξ, ώστε να ικανοποιήσουν και τις οικονομικές απαιτήσεις των σωματεμπόρων, αποκρύπτοντας παράλληλα και την θυματική τους ταυτότητα. Σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσαμε να αδιαφορήσουμε και για τις περιπτώσεις όπου ένα τυχαίο ραντεβού με έναν

πελάτη μπορεί να αποβεί μοιραίο για μια εργάτρια του σεξ, η οποία μπορεί από τον οποιονδήποτε λάθος χειρισμό του πελάτη να καταλήξει έγκυος, αυξάνοντας τους κινδύνους στην υγεία τους λόγω των αμβλώσεων που προκύπτουν. Όλα όσα έχουμε προαναφέρει ως τώρα, είναι καταστάσεις που στιγματίζουν σε απόλυτο βαθμό την ζωή των γυναικών αυτών, δημιουργώντας τους δυσμενείς ψυχικές καταστάσεις, όπως κατάθλιψη και μετατραυματικές διαταραχές.

Γίνεται ξεκάθαρη και αρκετά επιτακτική η ανάγκη που προκύπτει από τα παραπάνω, ώστε οι γυναίκες που εξαναγκάζονται στην πορνεία να έχουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Παρά το γεγονός πως οι γιατροί είναι οι μόνοι επαγγελματίες που συναντούν οι εργάτριες στο σεξ, και αντιπροσωπεύουν τον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών, παρόλα αυτά, τα νούμερα είναι εξαιρετικά δυσοίωνα, αφού σύμφωνα με τις στατιστικές, μόνο το 28% του συνόλου των θυμάτων είχε την ευκαιρία να εξεταστεί από κάποιον ιατρό κατά την διάρκεια της αιχμαλωσίας τους. Στην βάση αυτή της ιατροφαρμακευτικής έλλειψης εντοπίζονται και τα όσα υγειονομικά προβλήματα αναφέραμε παραπάνω, χωρίς να έχουμε μέχρι στιγμής αναφέρει τις περιπτώσεις εγκυμοσύνης όπου ο μήνας κύησης απαγορεύει την άμβλωση, ή την απόκτηση κάποιου σεξουαλικά μεταδιδόμενου νοσήματος το οποίο με την σεξουαλική επαφή επηρεάζει εκ παραλλήλου την εργάτρια και τον πελάτη. Έχει, μάλιστα, αναφερθεί πως η ιατρική περίθαλψη ενός ατόμου-θύματος σωματεμπορίας απαιτεί τον ίδιο χρόνο που θα επιζητούσαν 20 θύματα λοιπών μορφών βίας.

Τα δεδομένα, σε παγκόσμιο επίπεδο είναι εξαιρετικά δυσοίωνα μιας και οι αριθμοί μαρτυρούν μια σημαντική έξαρση του φαινομένου η οποία θα έπρεπε να δημιουργεί ανησυχίες στην παγκόσμια κοινότητα, αφού δεν έχει υπολογιστεί καν ο σκοτεινός αριθμός των θυμάτων. Κατά προσέγγιση, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας αναφέρει πως παραπάνω από 4 εκατομμύρια θύματα μαστροπείας έχουν καταγραφεί σε ολόκληρο τον κόσμο, όταν μόλις το 2016 ο αριθμός των ανήλικων θυμάτων άγγιζε το 1 εκατομμύριο. Και αν οι αριθμοί αυτοί μας προκαλούν ανησυχία, τότε θα έπρεπε να λάβουμε ακόμα πιο σοβαρά υπόψη μας πως το συντριπτικό ποσοστό του 99% των θυμάτων είναι γυναίκες και ανήλικα κορίτσια.

Έχουμε ήδη αναφέρει και σε προηγούμενο σημείο πως μερικές από τις χώρες στις οποίες εντοπίζουμε τα μεγαλύτερα κύματα διακίνησης, σε παγκόσμια κλίμακα, είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, το Μεξικό και οι Φιλιππίνες. Αναφορικά δε με τα στατιστικά δεδομένα, παρατηρούμε πως τα 7 στα 10 θύματα του sex trafficking προέρχονται από την Ασία και την ευρύτερη περιοχή του Ειρηνικού. Αναλυτικότερα, το 70% των θυμάτων προέρχονται από τις προαναφερόμενες περιοχές σε σύγκριση με το 14% που ανήκει σε κατοίκους της Ευρώπης. Δεν θα πρέπει να λησμονούμε πως η προέλευση δεν είναι τυχαία, μιας και όπως είχαμε τονίσει και στο προηγούμενο κεφάλαιο, όσο περισσότερο αποκλίνει ένα κράτος από τις χώρες του Πρώτου Κόσμου, τόσο εντονότερα είναι και τα προβλήματα που το μαστιζουν και οδηγούν τους πιο αδύναμους της κοινωνίας στις σκέψεις μετανάστευσης, εξ' ου και η εύκολη εμπιστοσύνη σε όσους χαρίζουν ακόμα και ψεύτικες ελπίδες μιας καλύτερης ζωής.

Τέλος, θα πρέπει να αναφέρουμε πως το φαινόμενο της εξαναγκαστικής εκπόρνευσης δεν εντοπίζεται μόνο σε κλασσικούς χώρους ανάπτυξης αντίστοιχων πελατειακών σχέσεων· μόνο στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής εντοπίστηκαν πάνω από 9.000 παράνομοι χώροι που ενώ λειτουργούσαν ως χώροι μασάζ, στην πραγματικότητα ήταν χώροι εμπορευματοποίησης παράνομων σεξουαλικών υπηρεσιών από εργάτριες-θύματα μαστροπών. Υπολογίζεται, μάλιστα, πως τα κέρδη από αυτές τις παράνομες επιχειρήσεις ξεπερνούν τα 2.5 δισεκατομμύρια δολάρια. Ακόμα, θα πρέπει να αναφέρουμε πως ως χώροι ανάπτυξης τέτοιων έκνομων ενεργειών καταγράφονται και χώροι εκδηλώσεων μεγάλου βεληνεκούς, όπου οι διακινητές των θυμάτων του sex trafficking βρίσκουν πρόσφορο έδαφος ώστε να προωθήσουν το «εμπόρευμα» τους απαιτώντας, μάλιστα, από τις εργάτριες τα μέγιστα. Η παρέμβαση των δικτυικών αρχών φαίνεται να μην έχει ιδιαίτερο αποτέλεσμα, μιας και όπως παρατηρήθηκε, πολλές από τις κοπέλες που συνελήφθησαν για την άσκηση των σεξουαλικών υπηρεσιών εξακολούθησαν να προβαίνουν στις ίδιες πράξεις αδιαφορώντας για το γράμμα του νόμου. Όπως είχαμε αναφέρει και σε προηγούμενο σημείο, η συνεργασία με τις αρχές θα μπορούσε να λειτουργήσει καταλυτικά στην επίλυση του προβλήματος· ο φόβος, όμως της αποκάλυψης, της αντίδρασης του διακινητή αλλά και η αβέβαιη τύχη των κοριτσιών αυτών είναι μερικοί μόνο από τους λόγους για τους οποίους παρατηρείται τόσο έντονα αυτός ο φαύλος κύκλος που κρατά σε μία αρνητική σταθερά το φαινόμενο του sex trafficking ως και σήμερα.

6. Η διακίνηση γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης

6.1 Ο γεωγραφικός ρόλος της Ρωσίας

Εξαιτίας της κατάρρευσης της Σοβιετικής Ένωσης, οι περισσότερες χώρες, πρώην μέλη της, κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν ένα καθεστώς απόλυτης ανεργίας, φτώχειας και ραγδαίας καθόδου της ποιότητας του βιοτικού επιπέδου. Ειδικότερα, τα πρώτα χρόνια, οι επιπτώσεις υπήρξαν κάτι παραπάνω από εμφανείς, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως υπήρξε σημαντική βελτίωση σύντομα. Οι πρωτόγνωρες αυτές εξελίξεις οδήγησαν στη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για «γιγάντωση» του sex trafficking, φαινόμενο το οποίο έτσι κι αλλιώς βρισκόταν ανέκαθεν σε περιόδους ακμής στις χώρες αυτές, παραμένοντας ένα αφανές φαινόμενο, ακόμη και από την εποχή της Ρωσικής αυτοκρατορίας. Ιδιαίτερη εστίαση γίνεται στη Ρωσία, η οποία όντας η μεγαλύτερη και πολιτικά ισχυρότερη χώρα της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, πέρα από χώρα

όπου προέρχονται πολλές γυναίκες που στην πορεία διακινούνται σε άλλα κράτη, λειτουργεί την ίδια στιγμή και ως ένα κομβικό σημείο sex trafficking, εξαιτίας της τεράστιας έκτασής της και των πολλαπλών συνόρων της που τη συνδέουν με ένα μεγάλο αριθμό γειτονικών χωρών. Πράγματι, η Ρωσία συνορεύει με 14 χώρες, εκ των οποίων κάποιες ανήκουν στην Ευρώπη και κάποιες στην Ασία. Πιο συγκεκριμένα, η Νορβηγία, η Φινλανδία, η Εσθονία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Λευκορωσία, η Πολωνία, η Ουκρανία, η Γεωργία, το Αζερμπαϊτζάν, το Καζακστάν, την Κίνα, η Μογγολία και η Βόρεια Κορέα αποτελούν χώρες με τις οποίες η Ρωσία μοιράζεται εδαφικά σύνορα. Οι υποδοχείς των γυναικών που διακινούνται από τις χώρες αυτές αφορούν κυρίως επιχειρήσεις των οποίων η κύρια δραστηριότητα είναι η παροχή σεξουαλικών υπηρεσιών ή και ακόμη ανεξάρτητοι πελάτες που συνήθως εμπλέκονται με κοινωνικές ομάδες που εντάσσονται στην ελίτ του εκάστοτε κράτους. Με βάση αυτά τα δεδομένα, είναι εύκολο να κατανοήσει κανείς τα κίνητρα που οδηγούν πολλούς ακαδημαϊκούς και μη ερευνητές στην επιθυμία για μελέτη του sex trafficking στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Μολαταύτα, οι διαδικασίες εύρεσης στοιχείων για την ερευνητική παραγωγή των ενδιαφερομένων είναι κάθε άλλο παρά εύκολη, καθώς τα δεδομένα που παρέχονται για αυτό το θέμα είναι ελάχιστα. Αυτό συμβαίνει διότι οι κυβερνητικές πηγές τα αποσιωπούν για συμφεροντολογικούς σκοπούς και ιδιαίτερα η Ρωσία, που δεν επιθυμεί σε καμία περίπτωση να πληγεί η «εικόνα» της Ρωσίας σε επίπεδο διεθνών σχέσεων. Είναι αναμενόμενο πως για μία χώρα που προσπαθεί να επιβληθεί ως διεθνής δύναμη, δε θα μπορούσε να παρουσιάζει δημοσίως στοιχεία που αφορούν τέτοιου είδους παράνομες δραστηριότητες που θα έπλητταν την «εικόνα» του κράτους. Όμως, παρά τις δυσχέρειες, κάποιοι ερευνητές έχουν κατορθώσει να συλλέξουν ένα μέρος των στοιχείων που απαιτούνται για τις εργασίες τους. Συχνά, η ακτιβιστική δράση για την καταπολέμηση του φαινομένου συνδυάζεται με την παραγωγή ερευνητικού υλικού. Τα ελάχιστα αυτά δεδομένα που είναι διαθέσιμα στην επιστημονική βιβλιογραφία αντλούνται κατά πλειοψηφία από τις επίσημες αναφορές κάποιων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, ο ρόλος των οποίων είναι καταλυτικός όχι μόνο για την παροχή πληροφοριών, αλλά και για την καταπολέμηση του φαινομένου. Στην ουσία λοιπόν, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτό τον τομέα, δε θέτουν μόνο σα στόχο να συμβάλλουν στην καταπολέμηση του sex trafficking, αλλά και να προσφέρουν ενημέρωση στον ευρύ πληθυσμό. Δίχως τη δραστηριοποίηση των οργανώσεων αυτών θα υπήρχε ακόμη μεγαλύτερη άγνοια σχετικά με αυτή την κατάσταση. Παρόλο που αρκετοί ερευνητές έχουν ενδιαφερθεί για περαιτέρω διερεύνηση και εξιχνίαση του φαινομένου, συχνά αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τα επόμενα ερευνητικά σχέδιά τους στην πορεία, εξαιτίας της εγκληματικής φύσης που χαρακτηρίζει το sex trafficking. Η ενασχόλησή τους με αυτό το φαινόμενο συχνά έχει παρατηρηθεί πως οδηγεί διατύπωση απειλών που αφορούν τη σωματική τους ακεραιότητα, προειδοποιώντας τους να πάψουν να ασχολούνται με αυτό το ζήτημα. Μάλιστα, πολλοί από αυτούς έχουν υπάρξει θύματα σωματικών επιθέσεων, όπου κινδύνευσε η ζωή τους. Είναι λοιπόν απολύτως κατανοητοί οι λόγοι που οδηγούν στη μη εθελούσια εγκατάλειψη των ερευνητικών τους σχεδίων.

6.2 Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης

Το 1991, η Σοβιετική Ένωση άρχισε σταδιακά να καταρρέει και από την πρώτη στιγμή σε όλα τα κράτη-μέλη της έγινε φανερό πως οι συνέπειες της διάλυσης αυτής θα ήταν χειρότερες από ότι αναμενόταν. Το βιοτικό και οικονομικό επίπεδο των χωρών αυτών σημείωσε κατακόρυφη πτώση και η ανομία με τη διαφθορά «συνάντησαν» το κατάλληλο έδαφος για να αποτελούσαν τον κανόνα στη νέα δημοσιονομική πολιτική που βρισκόταν υπό διαμόρφωση. Πλέον δεν υπήρχε κάποιο ενιαίο σύστημα όπως συνέβαινε με το Σοβιετικό καθεστώς, και έτσι κάθε νέο κράτος που διεκδικούσε και εξασφάλιζε την ανεξαρτησία του, λειτουργούσε με αυθαίρετους κανόνες, οι οποίοι δε διακρίνονταν συνήθως από διαφάνεια. Οι συνθήκες αυτές επηρέασαν ιδιαίτερα το γυναικείο πληθυσμό σε αυτές τις χώρες, καθώς τα ποσοστά ανεργίας που παρατηρούνταν ήταν σχεδόν διπλάσια σε σχέση με αυτά των ανδρών. Έμφυλες διακρίσεις εις βάρος των γυναικών παρατηρούνταν σε κάθε περιβάλλον εργασίας, ενώ δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις όπου για να παραμείνει μία γυναίκα στην εργασία έπρεπε να υποκύψει σε σεξουαλικές προτάσεις των αφεντικών της. Οι αντιδράσεις που υπήρχαν από κάποιες γυναίκες, προκειμένου να καταπολεμηθούν αυτές οι διακρίσεις δε βρήκαν ιδιαίτερη ανταπόκριση, καθώς κυριαρχούσε ένα γενικότερο καθεστώς ανομίας που ευνοούσε τις διακρίσεις. Δημιουργήθηκε λοιπόν η ανάγκη, ιδιαίτερα στις γυναίκες για αναζήτηση ενός καλύτερου επιπέδου ζωής που τις έκανε ακόμη πιο ευάλωτες στο να πέσουν θύματα απάτης με σκοπό το sex trafficking. Ένας μεγάλος αριθμός γυναικών λοιπόν ήταν διατεθειμένες να εγκαταλείψουν τις χώρες τους με κάθε κόστος, έχοντας ως στόχο να καταπολεμήσουν τη φτώχεια και την ανεργία, πιστεύοντας με μεγάλη ευκολία τις υποσχέσεις διακινητών που τις παρουσίαζαν ψεύτικα στοιχεία που σχετίζονταν με μετανάστευση στο εξωτερικό, συνήθως με «προορισμό» την εγκατάσταση για οικιακές εργασίες. Οι μέθοδοι εξαπάτησης των διακινητών αυξήθηκαν, ενώ ευνοούνταν και από το γενικότερο κλίμα ανομίας και διαφθοράς. Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί πως για τη διακίνηση ανθρώπων με σκοπό την εργασία στο σεξ δεν υπήρχε κάποια νομική απαγόρευση. Η διαλυμένη πρώην Σοβιετική Ένωση που πρωτίστως καταδίκασε την πορνεία και τη σεξουαλική ελευθερία ως εγκληματική πράξη, πλέον στάθηκε ανίκανη να καταλύσει αυτό το πραγματικά εγκληματικό φαινόμενο. Άλλωστε, δεν υπήρχε πλέον ενιαίο νομικό σύστημα και κάθε νέα χώρα που ανεξαρτητοποιούνταν ενεργούσε κατά το δοκούν σε τέτοια ζητήματα. Ελάχιστες νομοθεσίες που καταδίκασαν ζητήματα βιασμών και απαγωγών, δεν κάλυπταν ούτε σε ελάχιστο βαθμό τις υποθέσεις οικογενειακής βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Συν τοις άλλοις, η δωροδοκία υπήρξε συχνή πρακτική σχεδόν σε όλα τα ρωσικά σύνορα, καθώς για χάρη των χρημάτων πολλοί αρμόδιοι που δούλευαν εκεί, επέτρεπαν τη μετακίνηση γυναικών χωρίς τα απαραίτητα έγγραφα, ακόμη κι αν αυτές με κάποιο τρόπο κατάφερναν να δηλώσουν πως είναι θύματα sex trafficking και δεν επιθυμούν να πραγματοποιήσουν το ταξίδι που οι

διακινητές τους σχεδίαζαν. Διαπιστώνεται λοιπόν πως μία μεγάλη μερίδα της κοινωνίας που εύκολα θα κατηγορούσε αυτές τις γυναίκες, ακόμη και αυτοί που εργαζόνταν ως επίσημοι εκπρόσωποι των κρατών, δε δίσταζαν να συμβάλλουν στη διόγκωση του φαινομένου. Κατά συνέπεια, τα θύματα του sex trafficking παρέμεναν αβοήθητα και είχαν να αντιμετωπίσουν ένα μεγάλο αριθμό ανθρώπων που ενδεχομένως να μη σχετίζονταν καθόλου με το δίκτυο διακίνησης.

Κατά αυτό τον τρόπο, σύμμαχος στην αντιμετώπιση του φαινομένου δεν υπήρξε ούτε η κοινή γνώμη. Οι περισσότεροι κάτοικοι των πρώην Σοβιετικών χωρών, ακόμη και σήμερα αρνούνται να αποδεχθούν την ύπαρξη του φαινομένου του sex trafficking, θεωρώντας πως οι γυναίκες οικειοθελώς μεταναστεύουν και σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν θύματα. Σε αυτή τη στερεοτυπική αντίληψη έχουν συνδράμει και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ιδιαίτερα της Ρωσίας, στα οποία πολλές γυναίκες-θύματα κατηγορούνται πως ψεύδονται και πως στην πραγματικότητα επέλεξαν εν γνώσει τους να ταξιδέψουν για αυτούς τους σκοπούς. Μία έρευνα η οποία επικρίθηκε αρκετά ήταν του δημοσιογράφου Meskon, στην πόλη Ιβάνοβο της Ρωσίας. Παρουσιάστηκαν συνεντεύξεις με γυναίκες-θύματα, οι οποίες αμφισβητήθηκαν για την εγκυρότητά τους, καθώς ωραιοποίησαν την κατάσταση σε σκανδαλώδη βαθμό. Πιο συγκεκριμένα, δήλωσαν πως οι συνθήκες εργασίας ήταν ευχάριστες και πως η μετέπειτα ζωή τους υπήρξε γεμάτη πλούτη και ευτυχία. Παρόμοια ήταν και η άποψη των κατοίκων της πόλης αυτής. Σύμφωνα με αυτούς, το sex trafficking δεν υπάρχει, απλά λειτουργεί ως δικαιολογία για τις «ανήθικες» γυναίκες που φεύγουν στο εξωτερικό για να δουλέψουν στον τομέα του σεξ. Σε αντίθεση με αυτή την ωραιοποιημένη κατάσταση που από πολλούς χαρακτηρίστηκε ως υπέρτατη μορφή προπαγάνδας, τα δεδομένα που παρουσιάζουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις είναι εντελώς διαφορετικά. Αποκαλύπτεται πως το 90% των γυναικών που μετακινήθηκαν σε άλλες χώρες με σκοπό να εργαστούν στον τομέα του σεξ, εξαπατήθηκαν και δε γνώριζαν για αυτή την κατάσταση που θα πρόκυπτε στην πορεία. Οι συνθήκες εργασίας ήταν άθλιες, καθώς αναγκάζονταν να δουλεύουν για τουλάχιστον δώδεκα ώρες την ημέρα, εξυπηρετώντας υπεράριθμους πελάτες. Σε αρκετές ακραίες περιπτώσεις τις απαγορεύονταν η χρήση προφυλακτικού, θέτοντας σε κίνδυνο την υγεία τους. Αναφορικά με το προφίλ των γυναικών που αποτελούν θύματα μετακίνησης sex trafficking στις πρώην Σοβιετικές χώρες, ένα σημαντικό ποσοστό από αυτές προέρχονταν από κοινωνικά περιθωριοποιημένες ομάδες. Αν και πολλοί έτειναν να συνδέουν την περιθωριοποίηση αυτή με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, στην πραγματικότητα πολλές από αυτές είχαν ολοκληρώσει ακόμη και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό το δεδομένο αντικατοπτρίζει την εργασιακή ανισότητα που βίωνε το γυναικείο φύλο μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Άλλωστε, ακόμη και πριν όπου το κράτος ήταν ενιαίο, δεν υπήρχαν προϋποθέσεις για κοινωνική ανέλιξη, καθώς η σοβιετική τακτική ήταν υπέρ της διεθνούς απομόνωσης. Οι γυναίκες-θύματα κατά συντριπτική πλειοψηφία δήλωναν πως φοβόντουσαν να καταγγείλουν τα περιστατικά αυτά, εξαιτίας των έντονων και διαρκών απειλών που δεχόντουσαν από τους διακινητές τους. Επιπλέον, η απόρριψη από τον

κοινωνικό περίγυρο και την οικογένεια ενίσχυε τη σιωπή. Έδειχναν περισσότερη εμπιστοσύνη στο να διηγηθούν τις εμπειρίες τους σε Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις παρά σε κρατικές υπηρεσίες που θα μπορούσαν να τις εκθέσουν. Επίσης, τροχοπέδη στην επανένταξή τους στην κοινωνία, για όσες κατάφεραν να δραπετεύσουν από αυτό το κύκλωμα, στάθηκαν αναμφίβολα ο κοινωνικός ρατσισμός. Επιπλέον, οι διακινητές τους τις αναζητούσαν διαρκώς με εκδικητικούς σκοπούς, με αποτέλεσμα στην καλύτερη των περιπτώσεων να καταλήγουν σε επαναπροώθηση στο ίδιο ή σε συνεταιρικά κυκλώματα διακίνησης (Tverdova, 2010).

6.3 Η έννοια της διαθεματικότητας

Η έννοια της διαθεματικότητας έχει απασχολήσει ιδιαίτερα το φεμινιστικό λόγο, τόσο σε ακαδημαϊκό επίπεδο, όσο και αναφορικά με τη δράση των κινημάτων. Σύμφωνα με τις βασικές αρχές της διαθεματικότητας, κανένας άνθρωπος δε θα μπορούσε να θεωρηθεί ως φεμινίστης σε περίπτωση που υπερασπίζεται τα δικαιώματα των γυναικών, αλλά δε μεριμνά για αυτές που καταπιέζονται όχι μόνο λόγω του φύλου τους, αλλά και εξαιτίας του χρώματος του δέρματος, της <<φυλετικής καταγωγής>>, της κοινωνικής τάξης ή του σεξουαλικού προσανατολισμού τους, ανάμεσα σε άλλες κατηγορίες ανάλυσης. Πολλές φορές αυτές οι κατηγορίες συμπίπτουν, αλληλοεπικαλύπτονται και προκαλούν τη δημιουργία ενός φάσματος πολλαπλών καταπιέσεων, οι οποίες δημιουργούν την ανάγκη για συνολική μελέτη και όχι ανά μέρους (Cho, Crenshaw and McCall, 2013). Ο όρος διαθεματικότητα (intersectionality) εκφράστηκε για πρώτη φορά το 1989 από τη μαύρη φεμινίστρια Kimberlé Williams Crenshaw στη δημοσίευσή της στο Νομικό Φόρουμ του Πανεπιστημίου του Σικάγο με τίτλο "Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics" (1989).

Εξετάζοντας κανείς το λόγο της Crenshaw παρατηρεί πως ναι μεν οι γυναίκες υφίστανται καταπιέσεις, όμως κάθε γυναίκα λαμβάνει διαφορετική μορφή διακρίσεων. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν γυναίκες οι οποίες πιθανόν να δέχονται ταυτόχρονα πολλαπλές καταπιέσεις. Αναφέρεται πιο συγκεκριμένα στις μαύρες γυναίκες που πολλές φορές είναι θύματα διπλών διακρίσεων την ίδια στιγμή λόγω του φύλου και της φυλής τους και οι εμπειρίες τους αυτές σαφώς δεν είναι δυνατό να ταυτιστούν με γυναίκες που ανήκουν σε πιο προνομιούχες ομάδες. Φυσικά αυτό δε σημαίνει πως το φύλο και η φυλή είναι οι μοναδικές κατηγορίες που αλληλεπιδρούν,

αλλά αναφέρονται πρωταρχικά κυρίως επειδή αφορούν χαρακτηριστικά παραδείγματα γυναικών που βιώνουν τις συνέπειες της περιθωριοποίησης για δύο ή περισσότερους λόγους. Συχνά λοιπόν, πολλές γυναίκες που συμμετάσχουν σε φεμινιστικά κινήματα και παρόμοιες δράσεις, νιώθουν πως δεν μπορούν να εισακουστούν οι ιδιαίτερες ανάγκες τους. Επιπλέον, παρόλο που έχει συντελεστεί τεράστια πρόοδος από το εκάστοτε νομικό σύστημα των χωρών για να αντιμετωπιστούν οι έμφυλες διακρίσεις, τα νομικά άρθρα κυρίως αφορούν μεμονωμένα χαρακτηριστικά και δεν είναι διαθεματικά. Ως Αμερικανίδα πολίτης, η Crenshaw εστιάζει στο νομικό σύστημα των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής. Εντοπίζει την ύπαρξη νομοθεσιών που στοχεύουν στην πρόληψη, καθώς και στην καταπολέμηση περιστατικών που αφορούν το σεξισμό και το ρατσισμό, αλλά δεν υπάρχει κάποια πρόβλεψη για ζητήματα που αφορούν και τις δύο κατηγορίες ταυτόχρονα. Οι νομικές αυτές αδυναμίες αποτυπώνονται σε γυναίκες που επιθυμούν να καταγγείλουν περιστατικά διακρίσεων, τα οποία αφορούν ταυτόχρονα τη φυλή και το φύλο τους. Όταν καταθέτουν τέτοιες εμπειρίες, καλούνται σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις να επιλέξουν μία από τις δύο κατηγορίες με βάση τις οποίες θα απαγγελθούν οι κατηγορίες και θα προχωρήσει η διαδικασία της υπόθεσης. Οι γυναίκες αυτές υποχρεώνονται λοιπόν να επιλέξουν ανάμεσα σε δύο κατηγορίες, ενώ και οι δύο είναι εξίσου σημαντικές, όχι μόνο για την έκβαση της υπόθεσης, αλλά και για την ψυχική τους υγεία.

Αν και η Crenshaw ήταν αυτή που εξέφρασε για πρώτη φορά την έννοια της διαθεματικότητας(intersectionality) το 1989, παρόμοια ανάγκη για εύρεση μιας έννοιας που θα καλύπτει τις παράλληλες καταπίεσεις, είχε ήδη γίνει διακριτή και στο παρελθόν. Πιο συγκεκριμένα, τη δεκαετία του 1970, πολλές μαύρες φεμινίστριες στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής αισθάνονταν πως οι φεμινιστικές διεκδικήσεις των λευκών γυναικών δεν κάλυπταν τις δικές τους ανάγκες που οφείλονταν σε καταπίεσεις εξαιτίας του χρώματος του δέρματός τους. Το 'sisterhood' το οποίο επικαλούνταν οι λευκές φεμινίστριες, βασιζόμενο στην ιδέα πως όλες οι γυναίκες συνδέονται με κοινούς δεσμούς για την καταπολέμηση της πατριαρχίας, φαινόταν να αποκλείει τις μαύρες γυναίκες. Παρόλο που η ανάγκη για ένα δεαθεματικό φεμινιστικό κίνημα δεν είχε εκφραστεί με κάποια συγκεκριμένη έννοια, όπως συνέβη το 1989, άρχισαν να δημιουργούνται φεμινιστικές ομάδες με αμιγώς διαθεματική δράση. Η πιο χαρακτηριστική από αυτές ήταν η φεμινιστική κολλεκτίβα 'Combahee River' η οποία αποτελούνταν κυρίως από μαύρες γυναίκες με ομοφυλόφιλο σεξουαλικό προσανατολισμό. Οι γυναίκες αυτές κατήγγειλαν το ρατσιστικό λόγο που συχνά εντοπίζονταν στα κυρίαρχα φεμινιστικά κινήματα, καθώς και της έλλειψης ενδιαφέροντος για γυναίκες που βιώνουν διπλό στίγμα καταπίεσης. Σύμφωνα με την ιδεολογία των μελών της κολλεκτίβας, η πατριαρχία αποτελεί ένα σύστημα καταπίεσης για τις γυναίκες, το οποίο δημιουργεί παρόμοια προβλήματα με αυτά που προκαλούνται εξαιτίας του ρατσισμού. Επιπλέον, οι γυναίκες αυτές έδιναν έμφαση, πέραν από το χρώμα του δέρματός τους, και στον ομόφυλο σεξουαλικό προσανατολισμό, που αποτελούσε αφορμή για περαιτέρω

στιγματισμό. Ο αγώνας λοιπόν για την <<απελευθέρωσή>> των γυναικών θα έπρεπε να είναι κοινός και να αφορά όλες τις γυναίκες, όχι μόνο τις λευκές κι αυτές που είναι κοινωνικά προνομιούχες(Falquet, 2006). Η κινητοποίηση των μαύρων γυναικών έθεσε τη βάση για να δοθεί ορατότητα και να ξεκινήσουν διεκδικήσεις και άλλων γυναικών που κατοικούσαν στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και στιγματιζόνταν εξαιτίας φυλετικών χαρακτηριστικών και στερεοτύπων που τα συνόδευαν.

Οι διεκδικήσεις λοιπόν για μια διαθεματική προσέγγιση του φεμινισμού, ξεκίνησε από τις μαύρες γυναίκες των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, αλλά σε καμία περίπτωση δεν περιορίστηκε εκεί. Οι σύγχρονες θεωρίες δέχονται κάθε άτομο που υφίσταται πολλαπλές καταπιέσεις και η έννοια της διαθεματικότητας έχει απασχολήσει πολλές χώρες του κόσμου. Αν και αρχικά, η κοινωνική τάξη αποτελούσε ένα από τους πιο βασικούς παράγοντες για να οριστεί η διαθεματικότητα, πλέον δεν είναι απαραίτητο για κάποιο άτομο να ανήκει σε οικονομικά ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα, προκειμένου να ενταχθεί στο διαθεματικό πεδίο μελέτης(Rosette et al., 2018) .

Στην περίπτωση των γυναικών-θυμάτων sex trafficking από τη Μολδαβία και την Ουκρανία, είναι δυνατό να εντοπίσει κανείς αρκετά στοιχεία τα οποία σχετίζονται με τη διαθεματικότητα που αφορά τη ζωή των υποκειμένων. Είναι φανερό, τόσο από τα βιβλιογραφικά δεδομένα, όσο και από τις συνεντεύξεις των γυναικών πως οι λόγοι που συχνά αναζητούσαν εργασία στο εξωτερικό, προέρχονταν από την έντονη ανάγκη τους να αναζητήσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης εξαιτίας της φτώχειας, της ανεργίας ή του χαμηλού εισοδηματικού προφίλ των οικογενειών τους. Άλλωστε και για αυτό το λόγο οι προσεγγίσεις των διακινητών οργανώνονταν και στόχευαν σε γυναίκες με αυτά τα χαρακτηριστικά. Λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη και αυτά τα δεδομένα, πολλές από τις δράσεις των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στις χώρες αυτές μεριμνούν για την οικονομική και επαγγελματική στήριξη των γυναικών, προκειμένου να <<επανενταχθούν>> στην κοινωνία και να μην είναι ευάλωτες στο στιγματισμό. Συνεπώς, η διαθεματικότητα του φύλου αφορά και τις μελέτες περίπτωσης της διπλωματικής εργασίας, καθώς σε περιπτώσεις εξαναγκασμένης εργασίας στο σεξ, όπως συμβαίνει με την περίπτωση του sex trafficking, οι γυναίκες βιώνουν πολλαπλές μορφές καταπιέσεων που τις καθιστά ευάλωτες στους διακινητές.

7. Αιτίες που συμβάλλουν στις έμφυλες διακρίσεις στο sex trafficking

Παρόλο που κάθε περίπτωση διακίνησης γυναικών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση είναι διαφορετική, υπάρχουν κάποιιοι παράγοντες που φαίνεται πως ενισχύουν περισσότερο τις πιθανότητες για κάποιες γυναίκες να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των διακινητών. Τα ιδιαίτερα αυτά χαρακτηριστικά των γυναικών διαφέρουν ανά περιοχή και εποχή, σε καμία περίπτωση δε θα μπορούσαν να ομογενοποιηθούν, όμως είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί μία υποτυπώδης ομαδοποίηση.

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, είναι εμφανές πως παράγοντες που προκαλούν την κοινωνική περιθωριοποίηση, όπως είναι η φτώχεια, το φύλο και η κοινωνική τάξη, αποτελούν επίσης στοιχεία που εντοπίζονται κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό στις γυναίκες που καταλήγουν ως θύματα του sex trafficking. Αυτή η σύνδεση τεκμηριώνεται με βάση το γεγονός πως αρχικά και μόνο λόγω της διάκρισης φύλων που εξακολουθεί να παρατηρείται στις μέρες μας, σε διαφορετικό βέβαια βαθμό που επηρεάζεται από κοινωνικές και πρακτικές αντιλήψεις, οι γυναίκες είναι πιο επιρρεπή για να αποτελέσουν θύματα των διακινητών που ανήκουν κατά συντριπτική πλειοψηφία στο ανδρικό φύλο. Επιπλέον, οι γυναίκες που ανήκουν στα κατώτερα οικονομικά στρώματα και αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, είναι δυνατό να εξαπατηθούν πιο εύκολα, εξαιτίας της άμεσης ανάγκης τους για εργασία, καθώς δε διαθέτουν τον απαραίτητο χρόνο που απαιτείται για να αξιολογήσουν τις διάφορες προτάσεις για εργασίες, καθώς και τις μετακινήσεις που τους προτείνονται, λαμβάνοντας συνήθως πολύ βιαστικές αποφάσεις. Επιπλέον, ως ενισχυτικοί αυτών των παραμέτρων δρουν και άλλες αιτίες που σχετίζονται περισσότερο με την καθημερινή ζωή, όπως είναι η ποιότητα των σχέσεων αυτών των γυναικών με το οικογενειακό και φιλικό τους περιβάλλον. Παραδείγματος χάρη, οι γυναίκες που δε διατηρούν καλές σχέσεις με τις οικογένειες και τους φίλους τους, είναι πολύ πιθανό να μην έχουν την απαιτούμενη συμβολή για να διακρίνουν τους κινδύνους που σχετίζονται με το sex trafficking. Σε ομάδες ιδιαίτερας υψηλού κινδύνου ανήκουν οι γυναίκες των οποίων οι συγγενείς ή τα άτομα που ανήκουν στις φιλικές συναναστροφές τους, σχετίζονται ή αποτελούν οι ίδιοι άτομα που ανήκουν σε δίκτυα εκμετάλλευσης. Ένας άλλος παράγοντας που σχετίζεται με τις «προτιμήσεις» των διακινητών για την αναζήτηση υποψήφιων θυμάτων αποτελεί ο χώρος εργασίας, καθώς συγκεκριμένα επαγγέλματα που ασκούν οι γυναίκες αποτελούν την προέλευση πολλών από τα θύματα. Πιο συγκεκριμένα, η οικιακή εργασία, η βιομηχανία των ρούχων και των υφασμάτων και τα παραϊατρικά επαγγέλματα, αποτελούν χώρους όπου οι διακινητές αναζητούν γυναίκες, με σκοπό να τις εξαπατήσουν. Ενδέχεται τα επαγγέλματα αυτά να συνοδεύονται με την αντίληψη πως οι γυναίκες που ασχολούνται με αυτά ανήκουν σε μη ευκατάστατες κοινωνικές ομάδες κι επομένως θα είναι πιο εύκολο να εξαπατηθούν στην ελπίδα εύρεσης καλύτερων οικονομικών συνθηκών. Επιπρόσθετα, αν και σε πρώτη φάση μπορεί να εκληφθεί ως παράδοξο και γυναίκες που δουλεύουν ήδη ως σεξεργάτριες αποτελούν εύκολο «στόχο» των διακινητών. Θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς πως είναι δυνατόν οι γυναίκες που εργάζονται σε αυτό τον τομέα να αποτελέσουν θύματα του sex trafficking, όμως είναι απαραίτητο να

ληφθούν υπόψιν τα δεδομένα της βιβλιογραφίας που διακρίνουν την εξαναγκασμένη από τη συνειδητή επιλογή για εργασία στο σεξ. Κατά αυτό τον τρόπο, πολλές σεξεργάτριες εξαπατώνται και μετακινούνται για να εργαστούν σε άλλες χώρες σε δίκτυα που ναι μεν εντάσσονται στον τομέα των σεξουαλικών υπηρεσιών, όμως συνοδεύονται από εκμετάλλευση, βία και άθλιες συνθήκες διαβίωσης.

Άλλες αιτίες που ωθούν τις γυναίκες στην ευκολότερη εξαπάτηση από θύματα sex trafficking οφείλονται σε ζητήματα που σχετίζονται με το γάμο και γενικότερα τις συντροφικές σχέσεις. Έχει παρατηρηθεί πως οι γυναίκες που βρίσκονται σε κακοποιητικές σχέσεις ή γάμους, βρίσκονται σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό κινδύνου για να εξαπατηθούν από διακινητές, εξαιτίας της ευαλωτότητας που προκαλείται από τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν, καθώς και της άμεσης επιθυμίας να «δραπετεύσουν» και να επαναπροσδιορίσουν τις καθημερινότητές τους. Συν τοις άλλοις, ιδιαίτερη σημασία δίνεται από τους ερευνητές σε χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τη φυλετική ομάδα αυτών των γυναικών. Έχει παρατηρηθεί πως οι Ασιάτισσες, οι μαύρες, οι Ινδές και γενικότερα οι γυναίκες με κάποιο μεταναστευτικό υπόβαθρο, όπως και οι γυναίκες με αναπηρία συχνά αντικειμενοποιούνται ως «φετίχ», με αποτέλεσμα οι διακινητές να τις προσελκύουν, θεωρώντας πως θα υπάρχει ιδιαίτερη ζήτηση για αυτές από τα δίκτυα, εξαιτίας των υποτιθέμενων «ιδιαιτεροτήτων» τους. Επιπλέον, θεωρείται πως θα είναι δυσκολότερο να ταυτοποιηθούν ως γυναίκες-θύματα, εξαιτίας των ρατσιστικών τάσεων που κυριαρχούν στην αντιμετώπιση αυτών των γυναικών (Hume and Sidun, 2016). Τέλος, ιδιαίτερα ενδιαφέροντα στοιχεία για την καταγραφή των χαρακτηριστικών των γυναικών που αποτελούν θύματα του sex trafficking, προέρχονται κυρίως από τη βιομηχανία του σεξ στην Ασία, όπου από ιδιαίτερη ζήτηση χαρακτηρίζονται σεξουαλικές υπηρεσίες που προσφέρονται από πολύ νεαρές κοπέλες που παρουσιάζονται ως παρθένες. Σύμφωνα με τις βιβλιογραφικές μελέτες, υπάρχουν πολλοί άνδρες που ενδιαφέρονται να πληρώσουν προκειμένου να συνευρεθούν ερωτικά με κοπέλες που είτε είναι πολύ νέες, είτε δηλώνουν πως είναι παρθένες. Αυτό συμβαίνει τόσο εξαιτίας σεξουαλικών φαντασιώσεων, όσο και λόγω της αντίληψης πως η σεξουαλική επαφή με παρθένες ή νεότερες γυναίκες περιορίζει τον κίνδυνο για τη μετάδοση σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων και ιδιαίτερα του HIV. Αν και σε αυτή την περίπτωση, μόνο φυσικά όταν πρόκειται για ενήλικες κοπέλες, υπάρχουν πολλές εξ' αυτών που επιθυμούν να προβάλλουν με τη θέλησή τους τα χαρακτηριστικά της νιότης και της παρθενίας για να προσελκύσουν πελάτες για την παροχή σεξουαλικών υπηρεσιών, είναι σχεδόν αδύνατο να απομονωθεί το «τεράστιο» δίκτυο sex trafficking που εμπλέκεται με αυτές τις διαδικασίες. Αυτό σημαίνει πως πολλοί διακινητές εστιάζουν αποκλειστικά στην προσέγγιση νεαρών γυναικών, ακόμη και ανηλίκων που είναι παρθένες. Όπως και στην πλειοψηφία αυτών των περιπτώσεων, έτσι και σε αυτή, τις προσεγγίζουν με κίβδηλες υποσχέσεις και κανονίζουν την πραγματοποίηση μετακινήσεών τους, θέτοντας ως δέλεαρ την εξασφάλιση κάποιας εργασίας που δε σχετίζεται με το σεξ. Κατά συνέπεια, αρκετές γυναίκες που φέρουν αυτά τα χαρακτηριστικά, είναι «υποψήφια θύματα» για τους διακινητές που υποστηρίζουν τη σεξουαλική

αγορά νεαρών και παρθένων κοριτσιών. Μετά το πέρας της μετακίνησής τους, οι κοπέλες αυτές πωλούνται ως παρθένες στα συνεργαζόμενα δίκτυα και όταν εν τέλει εξαναγκάζονται στις πρώτες σεξουαλικές επαφές, στην πορεία η «αξία» τους μειώνεται για την μεταπώλησή τους σε άλλα δίκτυα. Αυτό σημαίνει πως παραμένουν ως φετίχ για περιορισμένο χρονικό διάστημα, όταν δηλαδή δεν έχουν πραγματοποιήσει πολλές σεξουαλικές επαφές. Σε κάθε περίπτωση οι συνθήκες που εργάζονται είναι εξοντωτικές και βίαιες, ενώ αν ληφθεί υπόψη πως η πρώτη ερωτική τους επαφή γίνεται υπό αυτές τις συνθήκες, οι επιπτώσεις στην ψυχική τους υγεία είναι ανεπανόρθωτες (Hughes, 2005).

Πολλά από αυτά τα γενικά χαρακτηριστικά της βιβλιογραφίας εντοπίζονται και σε εξειδικευμένες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί και στη Μολδαβία, αναφορικά με τις γυναίκες που είναι πιο επιρρεπείς σε πιθανή εξαπάτηση από δίκτυα sex trafficking. Ως παράγοντας μείζονος σημασίας αναδεικνύεται η ενδοοικογενειακή βία. Πιο συγκεκριμένα, ένας μεγάλος αριθμός γυναικών αποτελούν θύματα βίας από την οικογένειά τους, τόσο σε παιδική ηλικία από τους γονείς τους, όσο και στην ενήλικη ζωή τους από κακοποιητικούς συζύγους. Πολλές από αυτούς, διαπιστώνοντας την έλλειψη κινητοποιήσεων σε εθνικό επίπεδο για να καταπολεμηθεί το ζήτημα και φοβούμενες πως αν εγκαταλείψουν τις οικογενειακές τους εστίες θα αναζητηθούν και θα οδηγηθούν σε ακόμη περισσότερα περιστατικά βίας, αποφασίζουν πως η αναζήτηση εργασίας στο εξωτερικό αποτελεί τη μοναδική λύση για να μη βρίσκονται πλέον σε κακοποιητικό περιβάλλον. Οι διακινητές sex trafficking αντιλαμβάνονται την ανάγκη αυτών των γυναικών και έχουν αναπτύξει χειριστικές τακτικές, προκειμένου να τις προσεγγίσουν, με σκοπό να παρουσιαστούν ως διαμεσολαβητές για να μετακινηθούν «με ασφάλεια» στο εξωτερικό, χωρίς να αποκαλύπτουν τα πραγματικά σχέδιά τους, σε καμία περίπτωση. Το γεγονός λοιπόν πως τα ποσοστά ενδοοικογενειακής βίας αυξάνονται διαρκώς με το πέρας των χρόνων στη Μολδαβία συνδέεται άρρηκτα με την άνοδο του sex trafficking. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται από τον αμερικανικό οργανισμό για την καταπολέμηση του trafficking «End Slavery Now», περίπου το 90% των γυναικών που είναι θύματα εξαπάτησης των δικτύων sex trafficking από τη Μολδαβία, αποτελούν θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Στην προσπάθεια των γυναικών αυτών να απεγκλωβιστούν όσο το δυνατό γρηγορότερα από κακοποιητικά περιβάλλοντα, οι διακινητές έχουν αναπτύξει μηχανισμούς εξαπάτησης, ενώ τους δημιουργούν ελπίδες για ένα καλύτερο μέλλον σε κάποια χώρα του εξωτερικού (Dean, 2017).

Από την άλλη πλευρά, τα δεδομένα που παρουσιάζονται για τα χαρακτηριστικά των γυναικών-θυμάτων του sex trafficking στην Ουκρανία, δεν εστιάζουν τόσο σε καταστάσεις προϋπάρχουσας βίας, αλλά κυρίως στον αποκλεισμό των γυναικών από την αγορά εργασίας. Φαίνεται πως παρόλο που έχουν συντελεσθεί πολλές αλλαγές στην ουκρανική κοινωνία εξαιτίας των αγώνων που δόθηκαν από τα τοπικά φεμινιστικά κινήματα, ακόμη και στη σημερινή εποχή, ιδιαίτερα στις επαρχιακές περιοχές, οι γυναίκες υφίστανται διακρίσεις που δυσχεραίνουν σημαντικά την εκπαιδευτική και εργασιακή τους πορεία. Σε πολλές

περιπτώσεις λοιπόν θεωρείται ακόμη και σήμερα κοινωνικά κατακριτέο για μία γυναίκα να σπουδάζει, ενώ οι τάσεις αυτές αποκαλύπτονται και από τη δυσμενή αντιμετώπισή τους στην εργασία, καθώς και στα αξιοσημείωτα μισθολογικά κενά που προκύπτουν μεταξύ ανδρών και γυναικών. Για τους λόγους αυτούς, πολλές από τις γυναίκες αυτές η ελπίδα πως θα εγκαταλείψουν την Ουκρανία και θα αναζητήσουν μία πιο αξιόλογη πορεία σε κάποια χώρα του εξωτερικού, κυριαρχεί στη σκέψη τους από νεαρή ηλικία. Αυτό σημαίνει πως σε πολλές περιπτώσεις δε χρειάζεται να τις αναζητήσουν οι διακινητές sex trafficking, καθώς οι ίδιες αναλαμβάνουν με δική τους πρωτοβουλία την εύρεση ενός δικτύου μετακίνησης. Όμως, σε καμία περίπτωση δεν είναι ενήμερες για τις συνθήκες και τους όρους με τους οποίους πραγματοποιούνται οι μετακινήσεις αυτές, με αποτέλεσμα να μετατρέπονται σε θύματα sex trafficking (Vijayarasa, 2012).

8. Γεωγραφικές Μετακινήσεις και Χώρες Προορισμού

Όπως έγινε εμφανές από τη γενικότερη βιβλιογραφική ανασκόπηση του sex trafficking από γυναίκες που κατάγονται από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, η Ρωσία εξαιτίας των πολλαπλών συνόρων της με κράτη της Ασίας και της Ευρώπης, αποτελεί η κύρια χώρα από την οποία διακινούνται οι γυναίκες στις χώρες προορισμού με βάση τους προγραμματισμούς των δικτύων διακίνησης. Η Ουκρανία μάλιστα διαθέτει εδαφικά σύνορα με τη Ρωσία, ενώ αν και η Μολδαβία δε συνορεύει με τη Ρωσία, η γειτνίασή της με την Ουκρανία, καθιστά τη διακίνηση σχετικά εύκολη. Παρόλα αυτά, η Ρωσία δεν αποτελεί τη μοναδική χώρα-σταυροδρόμι για τα θύματα γυναικών sex trafficking από τη Μολδαβία και την Ουκρανία (Samarasinghe and Burton, 2007).

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, τα στοιχεία σχετικά με τους χώρους προορισμών των γυναικών από την Ουκρανία δεν είναι εύκολο ούτε να εντοπιστούν, ούτε να δημοσιευτούν. Μία εκστρατεία που πραγματοποιήθηκε από το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης το 2000, με στόχο να βοηθήσει τις γυναίκες που έχουν διακινηθεί να επιστρέψουν στην Ουκρανία, κατάφερε για πρώτη φορά να παρέχει κάποιες πληροφορίες για τις χώρες προορισμού. Συγκεκριμένα, 27 από αυτές είχαν διακινηθεί στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, 9 στο Κοσσυφοπέδιο, 18 στη Γερμανία, 11 στη Βουλγαρία και 8 στην Ιταλία. Επιπλέον στοιχεία δόθηκαν και για κάποιες γυναίκες-θύματα που επέστρεψαν στο Αεροδρόμιο του Κιέβου, χωρίς να είναι διαθέσιμη η ακριβής γεωγραφική τους προέλευση. Οι γυναίκες αυτές, που αριθμούσαν συνολικά σε 185, είχαν επιστρέψει από χώρες, όπως η Τουρκία, το Ισραήλ, η Γερμανία, η Ιταλία, η Ελλάδα και η Ελβετία. Οι επιλογές των δικτύων μετακίνησης για τις χώρες αυτών δεν είναι τυχαίες, καθώς επηρεάζονται από παράγοντες που ευνοούν τις διαδικασίες της διακίνησης. Η χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αποτελεί προορισμό για τις γυναίκες από την Ουκρανία, αλλά και άλλες χώρες, είναι η Ελλάδα, ενώ έχει κατηγορηθεί πως δε συμμορφώνεται με τα πρωτόκολλα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Στην Ελλάδα το

1999, 57 Ουκρανές γυναίκες αναγνωρίστηκαν ως θύματα sex trafficking, ενώ το 2001, 36 θύματα είτε με δικές τους κινήσεις ή μέσω βοήθειας από συγγενείς και φίλους ήρθαν σε επαφή με την ουκρανική ΜΚΟ 'La Strada', προκειμένου να καταγγείλουν πως είναι θύματα διακίνησης και να ζητήσουν βοήθεια για να επιστρέψουν με ασφαλή τρόπο στην Ουκρανία. Αξίζει τέλος να σημειωθεί πως αν και η Ελλάδα αποτελεί κατεξοχήν προορισμό για θύματα sex trafficking, τα Ουκρανικά δίκτυα προαγωγών δραστηριοποιούνται ιδιαίτερα έντονα στη χώρα σε σύγκριση με άλλες εθνικότητες. Αυτό το δεδομένο οδηγεί στο συμπέρασμα πως δεν υπάρχουν μόνο δίκτυα στην Ουκρανία που συνεργάζονται με αντίστοιχα στην Ελλάδα, αλλά έχει επιπλέον αναπτυχθεί ένα αμιγώς ουκρανικό δίκτυο διακινητών sex trafficking στην ελληνική επικράτεια(Hughes, 2005).

Αναφορικά με τη Μολδαβία, τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα για τις χώρες προορισμού είναι ακόμη λιγότερα. Όπως και στην περίπτωση της Ουκρανίας, έτσι και στη Μολδαβία, η Ελλάδα, η Τουρκία και η Ιταλία αποτελούν τις κύριες χώρες υποδοχής. Άλλες χώρες που αποτελούν υποδοχείς για τα θύματα του sex trafficking από τη Μολδαβία είναι η Τσεχία, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Είναι λοιπόν εμφανές πως κυρίως οι Ευρωπαϊκές χώρες αποτελούν τις χώρες όπου διακινούνται οι γυναίκες θύματα του sex trafficking από τη Μολδαβία. Σύμφωνα με στοιχεία της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης 'La Strada' για το 2001, πάνω από 10.000 γυναίκες που αναζήτησαν βοήθεια από τις χώρες της Ευρώπης, κατάφεραν εν τέλει να επιστρέψουν με ασφάλεια στη Μολδαβία. Σίγουρα όμως τα στοιχεία είναι ελλιπή και υπάρχουν πολλές περιπτώσεις που δεν έχουν καταγραφεί(Scharie Tavcer, 2006).

9. Συνθήκες διαβίωσης και εξαναγκασμένης εργασίας

Όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσης και εξαναγκασμένης εργασίας των γυναικών που είναι θύματα sex trafficking από τη Μολδαβία και την Ουκρανία, δεν υπάρχουν βιβλιογραφικά δεδομένα που να έχουν εστιάσει στη θεματική αυτή. Μπορεί όμως να εντοπίσει κανείς πληροφορίες από κάποια ντοκιμαντέρ, στα οποία οι ίδιες οι γυναίκες-θύματα που έχουν καταφέρει να δραπετεύσουν από τα δίκτυα αυτά, διηγούνται τις ιστορίες τους.

Στο ντοκιμαντέρ με τίτλο «The Victims of Moldova's Sex Trade» (2003), εργαζόμενη της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης «La Strada» στη Μολδαβία παρουσιάζει στοιχεία που αποκαλύπτουν τους απάνθρωπους τρόπους μεταχείρισης των γυναικών αυτών. Τα θύματα του sex trafficking από τη Μολδαβία όχι μόνο εξαπατώνται από τους διακινητές, αλλά συχνά γίνονται δέκτες βίας που καταλήγει να θέτει σε κίνδυνο τη ζωή τους. Παρουσιάζονται φωτογραφίες από μέρη σωμάτων γυναικών που ξυλοκοπήθηκαν, βασανίστηκαν με καμένα τσιγάρα, ενώ μία εξ' αυτών θα χρειαζόταν να ακρωτηριάσει το πόδι της εξαιτίας της κακοποίησης που υπέστη. Υπάρχουν μαρτυρίες δύο γυναικών που επιβεβαιώνουν τις άθλιες συνθήκες

διαβίωσης και εργασίας. Μία τριαντάχρονη Μολδαβή γυναίκα πρώην θύμα sex trafficking, περιγράφει τους λόγους που συνέβαλαν στην εκμετάλλευσή της. Η ίδια και η οικογένειά της προέρχονταν από μία επαρχιακή περιοχή της Μολδαβίας, όπου ζούσαν σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας. Το σπίτι τους δε διέθετε τρεχούμενο νερό και έπρεπε να εργάζονται πολλές ώρες στα χωράφια, προκειμένου να εξασφαλίσουν τα απαραίτητα αγαθά για την επιβίωσή τους. Δεδομένου ότι η γυναίκα αυτή έπρεπε να αναλάβει μόνη της την ανατροφή των παιδιών της, αποφάσισε πως η μόνη λύση θα ήταν να μεταναστεύσει για κάποιο διάστημα, με σκοπό να εργαστεί στο εξωτερικό. Κάποιοι διακινητές της υποσχέθηκαν πως θα βοηθήσουν να μετακινηθεί στην Ιταλία και να αναζητήσει εργασία εκεί. Στην πραγματικότητα, τη μετέφεραν στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, όπου την ανάγκασαν να προσφέρει σεξουαλικές υπηρεσίες σε έναν οίκο ανοχής. Πέραν του ότι της κράτησαν το διαβατήριο για να την εμποδίσουν να μετακινηθεί σε κάποια άλλη χώρα, η όποια αντίδραση της συνοδεύονταν από ακραίες και βίαιες μεταχειρίσεις. Μάλιστα, κατά τη διάρκεια διαβίωσης στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, μεταπωλήθηκε σε άλλα δίκτυα συνολικά επτά φορές. Παρόμοιες υποσχέσεις δόθηκαν και σε μία ανήλικη κοπέλα, όπως η ίδια διηγείται, ως δέλεαρ στη φτώχεια και στην ανέχεια. Οι υποσχέσεις όμως μετατράπηκαν σε αναγκαστική μετακίνηση για εργασία στο σεξ στη Ρουμανία. Οι διακινητές προέβαιναν διαρκώς σε σωματική τιμωρία για να καταστείλουν κάθε προσπάθεια αντίδρασής της (The Victims of Moldova's Sex Trade (2003), 2019).

Εξίσου κακοποιητικές εμπειρίες έχουν και οι γυναίκες που διακινούνται από την Ουκρανία, όπως παρουσιάζεται στο ντοκιμαντέρ «The Real Sex Traffic» που ασχολείται γενικότερα με αυτό το ζήτημα. Στο ντοκιμαντέρ παρουσιάζονται οι συνθήκες διαβίωσης μέσω της αφήγησης της Κάτιας, μίας Ουκρανής κοπέλας που δεν είχε άλλη επιλογή από το να αναζητήσει εργασία στο εξωτερικό, προκειμένου να εξασφαλίσει τα χρήματα που χρειαζόταν για τα ιατρικά έξοδα του αδερφού της. Χωρίς να περιμένει κάτι τέτοιο, κατέληξε να εργάζεται ως ιερόδουλη στην Τουρκία. Οι μέθοδοι που χρησιμοποίησαν οι προαγωγοί της για να την εξαναγκάσουν σε αυτού του είδους την εργασία είναι σοκαριστικοί. Πέραν από τις απειλές και τα βίαια χτυπήματα, τη βίασαν με σκοπό να την τρομοκρατήσουν και να περιορίσουν κάθε προσπάθεια αντίδρασής της. Οι συνέπειες της πράξης αυτής υπήρξαν καθοριστικές για τη ζωή της Κάτιας, η οποία αν και κατάφερε να ξεφύγει από το δίκτυο, εξακολουθεί να φέρει πολλά ψυχικά τραύματα που θα τη συνοδεύουν σε όλη της τη ζωή (The Real Sex Traffic (Crime Documentary) | Real Stories, 2017).

Γενικότερα, οι εμπειρίες που παρουσιάστηκαν από πρώην θύματα sex trafficking Ουκρανών και Μολδαβών γυναικών, δε διαφέρουν ιδιαίτερα από αντίστοιχες αφηγήσεις άλλων θυμάτων σε αντίστοιχα πλαίσια. Σε κάθε περίπτωση οι διακινητές και οι προαγωγοί δρουν με απάνθρωπα μέσα. Αντιμετωπίζουν τις γυναίκες σαν να πρόκειται για άψυχο και άυλο εμπόρευμα και δεν ενδιαφέρονται καθόλου για την ψυχική και σωματική τους υγεία. Ο μόνος στόχος τους είναι να παραμένουν με κάθε τρόπο ικανές για να είναι σε θέση να προσφέρουν σεξουαλικές υπηρεσίες και ευχαρίστηση σε κάθε πελάτη. Άλλωστε, οι σεξουαλικές επιδόσεις

των γυναικών αυτών αποτελούν το κριτήριο για επικείμενη μεταπώλησή τους σε άλλα δίκτυα, σε ακόμη υψηλότερες τιμές. Για να επιτύχουν τον εκφοβισμό τους, δε διστάζουν να κάνουν χρήση απειλών, αλλά και να προβούν σε βίαιους ξυλοδαρμούς, καθώς και σε άλλα είδη βασανισμών. Η πιο κοινή πρακτική για να εμποδίσουν τις γυναίκες αυτές να δραπετεύσουν και να μετακινηθούν σε κάποια άλλη χώρα, είναι η κράτηση του διαβατηρίου τους. Πέραν όμως αυτών των τακτικών, οι συνθήκες στις οποίες εργάζονται αυτές οι γυναίκες είναι κάτι παραπάνω από εξαντλητικές, καθώς συχνά καλούνται να εξυπηρετήσουν και να ικανοποιήσουν υπέρογκο αριθμό πελατών, δουλεύοντας σε πλαίσια πολύωρων ωραρίων. Συνήθως, η προσπάθεια κάθε γυναίκας να αντισταθεί σε όλες αυτές τις καταστάσεις απαντάται με μεγαλύτερες ακόμη εκρήξεις βίας και κακομεταχείρισης. Πολλές φορές δε δίνεται η δυνατότητα στις γυναίκες να χρησιμοποιήσουν προφυλάξεις κατά τη διάρκεια της σεξουαλικής επαφής, με αποτέλεσμα να εκτίθενται σε διάφορους τύπους σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων αλλά και σε πιθανότητες εγκυμοσύνης. Ένας σημαντικός αριθμός γυναικών έχουν χάσει τη ζωή τους εξαιτίας των εξοντωτικών συνθηκών εργασίας και της πλήρους απουσίας υγειονομικής φροντίδας. Πολλοί μελετητές παρομοιάζουν το sex trafficking με μία μορφή σύγχρονης δουλείας, όπου το γυναικείο σώμα αντικειμενοποιείται πλήρως και οι διακινητές-προαγωγοί δε διστάζουν να χρησιμοποιήσουν τα πιο αδίστακτα μέσα για να επιτύχουν τους στόχους τους (Hoyle, Bosworth and Dempsey, 2011).

10. Περιπτώσεις κοινωνικής επανένταξης των θυμάτων

Παγκοσμίως, οι γυναίκες θύματα του sex trafficking που καταφέρνουν να δραπετεύσουν από τα δίκτυα εκμετάλλευσής τους, αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα κατά τις προσπάθειες τους για επανένταξη στην κοινωνία. Παράγοντες που δυσχεραίνουν την επανένταξή τους, πέραν από τον κοινωνικό στιγματισμό που αποτελεί αναμφισβήτητο σημαντικό τροχοπέδη, είναι τα ψυχολογικά τραύματα που φέρουν οι γυναίκες αυτές, για τα οποία αν η παρέμβαση δεν είναι ουσιαστική και άμεση μπορεί να προκύψουν επιπλέον μακροχρόνια προβλήματα (Graham et al., 2019).

Σε μελέτες που έχουν διεξαχθεί σε γυναίκες πρώην θύματα sex trafficking που επέστρεψαν στη Μολδαβία και αναζήτησαν βοήθεια για την κοινωνική τους επανένταξη, το 85% από αυτές έπασχαν από κάποια ψυχολογική πάθηση. Εκ των υστέρων, το 55% των γυναικών αυτών διαγνώστηκε με κάποια ψυχιατρική ασθένεια της οποίας τα συμπτώματα διατηρήθηκαν για περίπου 8 με 12 μήνες από τη στιγμή που αναζήτησαν ιατρική βοήθεια. Οι επιστήμονες ψυχίατροι που παρακολούθησαν τις πορείες των γυναικών αποφάνθηκαν πως οι ψυχιατρικές παθήσεις προέκυψαν ως απόρροια των άθλιων συνθηκών μεταχείρισης που βίωσαν αυτές οι γυναίκες, σε συνάρτηση με άλλα προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν ως πρώην θύματα sex trafficking, όπως η φτώχεια, η ανεργία και ο κοινωνικός αποκλεισμός (Ostrovski et al., 2011).

Πιο συγκεκριμένα, οι γυναίκες που έλαβαν συνδρομή για κοινωνική επανένταξη από το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης στη Μολδαβία έπασχαν από τα εξής συμπτώματα: πονοκεφάλους, σε ποσοστό 61.7%, στομαχόπονους, σε ποσοστό 60.9%, προβλήματα μνήμης, σε ποσοστό 44.2% και οι πόνοι στην πλάτη, σε ποσοστό 42.5%. Κάποιες άλλες γυναίκες ανέφεραν και επιπλέον συμπτώματα, όπως είναι η απώλεια γεύσης, σε ποσοστό 35.0%, πονόδοντο, επίσης σε ποσοστό 35%, απώλεια βάρους σε ποσοστό 25.8%, πόνος στο στήθος, σε ποσοστό 24.2% και δυσκολίες με την αναπνοή, σε ποσοστό που ανέρχεται σε 23.3%. Σύμφωνα με τους ιατρούς και τους επιστήμονες ερευνητές, πολλά από αυτά τα δευτερογενή συμπτώματα προκύπτουν από ψυχολογικά αίτια (Oram et al., 2012).

Αναφορικά με τα θύματα που επιστρέφουν στην Ουκρανία, δεν υπάρχουν διαθέσιμα ιατρικά δεδομένα σχετικά με την ψυχική τους υγεία. Ένα μείζον πρόβλημα όμως που προκύπτει και δυσχεραίνει την κοινωνική τους επανένταξη είναι η διαχείριση του ζητήματος αυτού από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, όπου συχνά οι γυναίκες αυτές στιγματίζονται και παρουσιάζονται σαν να φέρουν αποκλειστικά την ευθύνη για ότι τους έχει συμβεί. Αυτό σημαίνει πως οι γυναίκες-θύματα κατηγορούνται πως οι ίδιες είχαν ενημερωθεί για τις συνθήκες μετακίνησης και διαβίωσης σε χώρες του εξωτερικού και πως στην πραγματικότητα οι ίδιες επέλεξαν να πάρουν το ρίσκο και να συνεργαστούν με τέτοια κυκλώματα. Φυσικά αυτή η άποψη που προωθείται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, έχει αποτυπωθεί και στην κοινή γνώμη, με αποτέλεσμα να κατηγορούν τα θύματα για ομορτοπισμό και ανηθικότητα. Πέραν από τις ψυχολογικές επιπτώσεις που αυτές οι αντιλήψεις επιφέρουν στις γυναίκες, η τάση αυτή της κοινωνίας να κατηγορούνται τα θύματα δημιουργεί πολλά εμπόδια σε γυναίκες που υπήρξαν θύματα, αλλά δεν έχουν γνωστοποιήσει την ταυτότητά τους, με αποτέλεσμα να διστάζουν στην πορεία να αναζητήσουν βοήθεια. Επιπλέον, καλλιεργείται ένα είδος φόβου πως όσες γυναίκες έχουν πέσει θύματα trafficking είναι επικίνδυνες για την υγεία εξαιτίας των σεξουαλικών μεταδιδόμενων νοσημάτων στα οποία πιθανόν να έχουν εκτεθεί. Ιδιαίτερα, οι γυναίκες που έχουν μολυνθεί από τον ιό HIV, συνοδεύονται από διπλό στίγμα (Vijayarasa, 2013).

Πώς όμως αντιμετωπίζονται τα ζητήματα αυτά από τους επίσημους κρατικούς μηχανισμούς της Ουκρανίας και της Μολδαβίας; Υπάρχουν επίσημα προγράμματα για σχεδιασμό δράσεων προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα σε αυτές τις γυναίκες να επανενταχθούν ομαλά στην ουκρανική και Μολδαβική κοινωνία αντίστοιχα, μεριμνώντας ταυτόχρονα για την κάλυψη των αναγκών αυτών των ψυχικά και ενίοτε σωματικά τραυματισμένων γυναικών; Αναμφισβήτητα πρόκειται για κάποιο έργο που δε μπορεί να διευθετηθεί εύκολα, όμως παρατηρείται μία σχετική αδράνεια από την πλευρά των κρατών. Στην ουσία, την επιτέλεση αυτού του έργου έχουν αναλάβει οι διεθνείς οργανισμοί, αλλά και οι τοπικές μη κυβερνητικές οργανώσεις, των οποίων οι δράσεις συχνά αποτελούν στόχο ακραίων επιθέσεων.

Στην Ουκρανία, μεγάλη κινητοποίηση για την επανένταξη των γυναικών που έχουν προηγουμένως αποτελέσει θύματα του sex trafficking, πραγματοποιείται από τη Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης. Σε συνεργασία με μία πληθώρα τοπικών οργανώσεων, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, σε μία περίοδο εικοσαετίας από το 2000 ως το 2019, φαίνεται πως έχει συνδράμει καταλυτικά στην επανένταξη των γυναικών που επιστρέφουν στην Ουκρανία. Συγκεκριμένα, αποδεικνύεται πως έχουν βοηθηθεί πάνω από 16.600 κατά τη διάρκεια αυτών των ετών. Η μέριμνα που παρέχεται στις γυναίκες αυτές διακρίνεται σε δύο επίπεδο. Σε αρχικό στάδιο, υπάρχει σχεδιασμός για να καλυφθούν οι βασικές ανάγκες των γυναικών, όπως είναι η παροχή ψυχολογικής και ιατρικής υποστήριξης, η εύρεση στέγασης και η εξασφάλιση διατροφής. Στην πορεία καταβάλλεται προσπάθεια για εύρεση εργασίας, ενώ παράλληλα παρέχονται μαθήματα που καλλιεργούν στις γυναίκες αυτές δεξιότητες, ούτως ώστε να είναι πιο ανταγωνιστικές στην αγορά εργασίας. Επιπλέον δυνατότητες δίνονται σε γυναίκες που επιθυμούν να ξεκινήσουν μία δική τους επιχείρηση, καθώς πέραν από μαθήματα οργάνωσης επιχειρήσεων, τις παρέχονται επίσης κάποιες μικρές επιχορηγήσεις και δάνεια, ούτως ώστε να έχουν τη δυνατότητα να σχεδιάσουν και να φέρουν εις πέρας τη δημιουργία μιας δικιάς τους επιχείρησης. Το εγχείρημα αυτό έχει στεφθεί με ιδιαίτερη επιτυχία και έχει προσφέρει σημαντική ώθηση στις γυναίκες που αντιμετώπιζαν δυσκολίες στην εύρεση εργασίας, λόγω του παρελθόντος τους, προσφέροντας τους στην ουσία τη δυνατότητα να μη χρειάζεται να αντιμετωπίσουν ρατσιστικές εκφράσεις στιγματισμού από πιθανούς εργοδότες και συναδέλφους, ενισχύοντας την αυτοπεποίθησή τους. Συνολικά, πάνω από 1.000 γυναίκες έχουν εκμεταλλευτεί θετικά τις προσφορές των προγραμμάτων από αυτές τις χορηγίες και πάνω από 500 νέες επιχειρήσεις έχουν δημιουργηθεί στην Ουκρανία μέσω αυτού του προγράμματος(Countering Human Trafficking | IOM Ukraine, 2020).

Παρόμοιες προσπάθειες για την επανένταξη των γυναικών από τη Μολδαβία που έχουν υπάρξει θύματα trafficking, πραγματοποιούνται και εκεί μέσω του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης. Η βασική διαφορά σε σύγκριση με τις αντίστοιχες δράσεις στην Ουκρανία είναι πως στη Μολδαβία έχει ιδρυθεί ένα ειδικό κέντρο όπου φιλοξενούνται όχι μόνο οι γυναίκες αυτές, αλλά και τα παιδιά τους ή άλλα μέλη από την οικογένειά τους που κρίνονται ως ευάλωτα και επιρρεπή σε κινδύνους. Από το 2008 κι έπειτα, το κέντρο αυτό έχει κρατικοποιηθεί, προκειμένου να υπάρχει άμεση συνεργασία και με τους επίσημους μηχανισμούς της χώρας. Υπολογίζεται πως μέχρι το 2017, πάνω από 3.000 άτομα, εκ των οποίων πολλές γυναίκες, είχαν φιλοξενηθεί σε αυτό το κέντρο. Πέρα από τη δυνατότητα που δίνεται για φιλοξενία, η οποία είναι σαφώς ιδιαίτερα σημαντική για τα θύματα sex trafficking, ιδιαίτερα την πρώτη περίοδο επανένταξής τους, προσφέρεται ψυχολογική και ιατρική υποστήριξη. Επιπρόσθετα, διοργανώνονται δράσεις οι οποίες βοηθούν τις γυναίκες να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις που απαιτούνται προκειμένου να ξεπεράσουν τα τραύματά τους, να αναδιοργανώσουν τις ζωές τους και να διεκδικήσουν εκ νέου μία θέση στην κοινωνία της Μολδαβίας, αποβάλλοντας όποιο χαρακτηριστικό αδυναμίας και στιγματισμού. Τα τελευταία χρόνια η

κυβέρνηση της Μολδαβίας έχει συνδράμει ακόμη περισσότερο στη λειτουργία του κέντρου, προσφέροντας χρηματική αλλά και υποστήριξη μέσω ανθρωπίνου δυναμικού. Ένας νέος στόχος που έχει τεθεί και θεωρείται πως θα βοηθήσει αρκετά τις γυναίκες να μην υποκύψουν σε κάποιο τύπο εξαπάτησης ή εκβιασμού εκ νέου από διακινητές, είναι η διερεύνηση των νέων τρόπων που χρησιμοποιούν οι τελευταίοι προκειμένου να προσελκύσουν τα υποψήφια θύματά τους. Παρά την ανάμειξη της κυβέρνησης, το κέντρο που λειτουργεί από το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης απαιτεί επιπλέον στήριξη από τοπικές οργανώσεις, καθώς και χορηγίες από διεθνείς φορείς, προκειμένου να λειτουργεί αποτελεσματικότερα και με διαφάνεια (Preventing Trafficking and Protecting Victims in Moldova, 2020).

11. Ο ρόλος της δραστηριοποίησης των ΜΚΟ σε Μολδαβία & Ουκρανία για την καταπολέμηση του sex trafficking και τη στήριξη των θυμάτων

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η συμβολή των μη κυβερνητικών οργανώσεων κρίνεται ως κάτι παραπάνω από καθοριστική για την καταπολέμηση του sex trafficking. Γενικότερα, σε παγκόσμιο επίπεδο, πολλές ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε θεματικές που αφορούν τα γυναικεία δικαιώματα, ασχολούνται με την καταπολέμηση του ζητήματος. Τα κίνητρα για τα οποία υπάρχει ενδιαφέρον για αυτό το ζητούμενο είναι πολλά. Σε ορισμένες όμως περιπτώσεις, μπορεί να οδηγηθούν στην κατασκευή λόγου που οδηγεί σε στιγματισμό έναντι αυτών των γυναικών, έχοντας ως κεντρικό σημείο την ηθική. Με βάση αυτή την αντίληψη, υπάρχουν πολλές διαστάσεις που μπορεί να ανακαλύψει κανείς αναλύοντας τα κίνητρα εργαζομένων σε ΜΚΟ που εντοπίζονται σε πολιτικά, ηθικά και θεολογικά ζητήματα (Μάκη, 2015). Παρόλα αυτά, κάθε ΜΚΟ διαθέτει το δικό της προφίλ και ο τρόπος δράσης τους πολλές φορές είναι πολύ διαφορετικός, ασχέτως αν το πεδίο δράσης τους είναι <<επιφανειακά>> κοινό.

Στις περιπτώσεις της Μολδαβίας και της Ουκρανίας, οι οποίες αποτελούν νεοσύστατα κράτη ως πρώην μέρη της Σοβιετικής Ένωσης, η συνδρομή των μη κυβερνητικών οργανώσεων είναι καταλυτική, καθώς συχνά οι κρατικοί μηχανισμοί και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διαστρεβλώνουν την πραγματική διάσταση του φαινομένου και ενισχύουν σε πολλές περιπτώσεις το έργο των διακινητών. Η Ουκρανία, όντας μια χώρα μεγάλη σε έκταση και πληθυσμό απαιτεί τη διαρκή επίβλεψη και επαγρύπνηση για άμεση ανταπόκριση στις εκκλήσεις και τις ανάγκες των θυμάτων (Zhang, 2009). Από την άλλη πλευρά, η Μολδαβία, χαρακτηρίζεται ως η φτωχότερη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και θεωρείται γενικότερα αποκομμένη από το διεθνές σκηνικό. Η μικρή της έκταση και πληθυσμιακή της σύσταση γενικότερα δεν εγγυώνται πως το έργο της

καταπολέμησης του sex trafficking θα είναι ευκολότερο, καθώς η απόλυτη φτώχεια στην οποία διαβιώνουν οι περισσότεροι κάτοικοι της χώρας έχει ενεργοποιήσει αποτελεσματικές μεθόδους για εξαπάτηση και πλήρη έλεγχο από τους διακινητές (Bogdan, 2019).

Παρακάτω παρουσιάζονται κάποιες από τις κορυφαίες μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην Ουκρανία και η συνεισφορά τους έχει χαρακτηριστεί ως ριζικής σημασίας για την καταπολέμηση του sex trafficking γυναικών.

11.1 «La Strada» Ουκρανίας

Η «La Strada» είναι μία μη κυβερνητική οργάνωση που δραστηριοποιείται στην Ουκρανία και αφορά γενικότερα την προάσπιση και υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ιδιαίτερη εστίαση δίνεται όμως σε παραβιάσεις δικαιωμάτων που αφορούν γυναίκες και παιδιά. Πρόκειται για μία οργάνωση η οποία λειτουργεί στη χώρα από το 1998 και ένας από τους κύριους στόχους που επιθυμούν να επιτευχθεί μέσω των προγραμμάτων της είναι η καταπολέμηση του sex trafficking. Παρά τις οικονομικές δυσκολίες και την πολιτική αστάθεια που χαρακτηρίζουν ανά καιρούς την Ουκρανία μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, η «La Strada» έχει καταφέρει να ασκήσει πιέσεις και να προκαλέσει πολλές θετικές αλλαγές για την εξάλειψη του sex trafficking που μαστίζει τη χώρα σε πολύ μεγάλα ποσοστά. Τα προγράμματα της μη κυβερνητικής οργάνωσης που προσπαθεί να εξασφαλίσει ανεξαρτησία και διαφάνεια στηρίζονται σε τομείς όπως η πρόληψη, η αντιμετώπιση, η ενημέρωση και η εκπαίδευση.

Πρωταρχικό στόχο αποτελεί η άσκηση πιέσεων για να υπάρξουν δραστικές πολιτικές και έρευνες από την πλευρά του κράτους και της κοινωνικής πολιτικής. Τα μέλη της οργάνωσης επιθυμούν όχι μόνο την αναδιαμόρφωση του νομικού συστήματος, αλλά και την ενεργή συμμετοχή στους στη διαβούλευση για αυτά τα ζητήματα, καθώς θεωρούν πως οι εμπειρίες των γυναικών-θυμάτων είναι ιδιαίτερα σημαντικές και πρέπει να ληφθούν αρκετά σοβαρά υπόψη για τη χάραξη πολιτικών αντιμετώπισης. Πράγματι, η «La Strada» έχει κατορθώσει να συμμετάσχει και να παρέχει σημαντικές πληροφορίες για τα κρατικά προγράμματα καταπολέμησης του sex trafficking το 1999, το 2002 και το 2007, ενώ είχε κυρίαρχο ρόλο στην υλοποίηση του Κρατικού Προγράμματος κατά του Trafficking, την περίοδο 2007-2010. Επιπλέον, έθεσε τη βάση για συζητήσεις που αφορούν την επανένταξη των θυμάτων στην κοινωνία, την αποζημίωσή τους, την εξασφάλιση βασικών αγαθών και τη μέριμνα για το μέλλον. Επιπρόσθετα, θεωρώντας εξίσου σημαντική την ενημέρωση και την εκπαίδευση τόσο των ίδιων των γυναικών-θυμάτων, όσο και του γενικότερου πληθυσμού σε αυτά τα ζητήματα, οργανώνει συχνά καμπάνιες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης. Μέσω πρωτοβουλιών της μη κυβερνητικής οργάνωσης έχουν διοργανωθεί εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αφορούν την πρόληψη του human trafficking και άλλων παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και διοργάνωση και επίβλεψη επιπλέον σεμιναρίων και συνεδρίων με επιστημονικούς ερευνητές και συνεργάτες. Μάλιστα, τα πρακτικά αυτών των συναντήσεων δημοσιεύονται και είναι διαθέσιμα στο ευρύ κοινό. Για να είναι σίγουροι

πως αυτό το υλικό θα μπορέσει να βρεθεί εύκολα από το κοινό, πραγματοποιούνται συνεργασίες με άλλες τοπικές, εθνικές ή και διεθνείς οργανώσεις.

Συν τοις άλλοις, η «La Strada» έχει θέσει ως στόχο να αλλάξει ριζικά τη διαστρεβλωμένη εικόνα που υιοθετούν και προβάλλουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στο ευρύ κοινό σχετικά με τα ζητήματα του sex trafficking. Για το λόγο αυτό, ενισχύθηκαν πρωτοβουλίες για συνεργασίες με μέσα μαζικής ενημέρωσης, προκειμένου να δημιουργηθούν από κοινού καμπάνιες που σχετίζονται με τη διακίνηση γυναικών και την έμφυλη βία. Πέραν από τις καμπάνιες αυτές, έχει ζητηθεί να προβάλλονται οι ιστορίες θυμάτων, με σκοπό την καλύτερη και πιο έγκυρη ενημέρωση στο ευρύ κοινό, καθώς και να δοθεί έμφαση σε ρεπορτάζ για γυναίκες που εγκατέλειψαν την Ουκρανία και δεν είχαν καμία επικοινωνία με τους οικείους τους, ούτως ώστε να διερευνηθεί αν έχουν υπάρξει θύματα sex trafficking. Τέλος, ως ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η παροχή υπηρεσιών υποστήριξης από εξειδικευμένους επαγγελματίες της «La Strada» σε ζητήματα που σχετίζονται με την επανένταξη των θυμάτων στην κοινωνία, ενώ ως ιδιαίτερος καινοτόμος κρίνεται η λειτουργία εθνικής γραμμής στήριξης για θύματα sex trafficking χωρίς χρέωση, ενώ συμβουλές και καθοδηγήσεις από εξειδικευμένο προσωπικό δίνονται τηλεφωνικά και διαδικτυακά.

11.2 Η Διεθνής Αμνηστία στην Ουκρανία

Η διεθνής ανεξάρτητη μη κυβερνητική οργάνωση που μεριμνά για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δραστηριοποιείται με ειδικό παράρτημα και στην Ουκρανία. Δεδομένου του γεγονότος πως πολλές φορές οι γυναίκες που επιθυμούν να εργαστούν στον τομέα του σεξ στιγματίζονται στη χώρα, γίνεται προσπάθεια να τονισθούν ταυτόχρονα οι διαφορές μεταξύ της ακούσιας και της εξαναγκασμένης πορνείας. Έχουν δημιουργηθεί λοιπόν δράσεις ενημέρωσης, προκειμένου να ενημερώσουν τους κατοίκους της χώρας για την ανοχή και τη δεκτικότητα που οφείλουν να επιδεικνύουν στις εργάτριες του σεξ, αλλά και για τους τρόπους με τους οποίους θα έπρεπε να αναγνωρίζουν και να τάσσονται κατά σε περιπτώσεις sex trafficking. Επιπλέον, ασκούνται πιέσεις προκειμένου η πολιτεία να αναγνωρίσει τα δικαιώματα των γυναικών που επιθυμούν να εργαστούν στον τομέα του σεξ, αλλά και να ενισχύσει τη νομοθεσία και τους μηχανισμούς που θα αποτρέπουν την ανάπτυξη των δικτύων μετακίνησης που εξαπατούν γυναίκες οδηγώντας τις στην πορνεία (Політика Amnesty International стосовно зобов'язань держав щодо дотримання, захисту та здійснення прав людини відносно секс-працівниць/працівників - Amnesty International Ukraine, 2020).

Η μη κυβερνητική οργάνωση «La Strada» που προέρχεται από την Ολλανδία και έχει σαν στόχο την καταπολέμηση την εμπορία ανθρώπων οποιουδήποτε τύπου δεν έχει κατορθώσει να αναδιαμορφώσει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται το sex trafficking γυναικών στην Ουκρανία, αλλά και στη Μολδαβία (Russell, 2017). Ειδικότερα στο κράτος της Μολδαβίας η «La Strada» σε συνδυασμό με την μη

κυβερνητική οργάνωση «Salvation Army», έχουν κατορθώσει να συνεισφέρουν τόσο στην ενημέρωση για το sex trafficking γυναικών στη χώρα, όσο και για τους τρόπους με τους οποίους μπορούν τα θύματα να εντοπιστούν και να τους προσφερθούν βοήθεια, καθώς και ευκαιρίες κοινωνικής επανένταξης.

11.3 «La Strada Μολδαβίας»

Το τμήμα της «La Strada» στη Μολδαβία ιδρύθηκε ως το 2001 και από τον πρώτο ήδη χρόνο λειτουργίας του χαρακτηρίστηκε ως κορυφαίος μηχανισμός εναντίον του sex trafficking στη χώρα. Συνολικά εξέφρασαν το ενδιαφέρον τους 25 εθελοντές, προκειμένου να προσφέρουν την επιστημονική τους γνώμη για την αντιμετώπιση του φαινομένου σε συνεργασία με τα 16 άτομα που δουλεύουν ως μόνιμο προσωπικό. Όπως συμβαίνει και στο αντίστοιχο τμήμα της Ουκρανίας, έτσι και στη Μολδαβία, πρωταρχικός στόχος της «La Strada» είναι να προστατεύσει τις γυναίκες-θύματα του sex trafficking. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται όμως και στην πρόληψη του φαινομένου, καθώς και στην τροποποίηση του νομικού συστήματος, έτσι ώστε να διευκολύνονται τα θύματα και να δημιουργούνται εμπόδια στα σχέδια των προαγωγών. Η αξία του έργου της «La Strada» στη Μολδαβία έχει αναγνωριστεί και από κρατικούς φορείς, καθώς η μη κυβερνητική οργάνωση είναι μέλος της Εθνικής Επιτροπής της Μολδαβίας για την καταπολέμηση του sex trafficking, καθώς και της Εθνικής Επιτροπής για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας. Οι λόγοι που η «La Strada» στη Μολδαβία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην καταπολέμηση της έμφυλης βίας στα πλαίσια της οικογενειακής ζωής, πηγάζουν από την άποψη πως στη Μολδαβία πολλές γυναίκες ανήλικες και μη δέχονται σωματική και ψυχολογική βία από τους γονείς ή τους συζύγους τους, με αποτέλεσμα να καταλήγουν να είναι πιο ευάλωτες στην εξαπάτηση, εξαιτίας της ανάγκης τους να διαφύγουν από τα κακοποιητικά περιβάλλοντα. Η θέση αυτή της μη κυβερνητικής οργάνωσης επιβεβαιώνεται παραπάνω και από τα βιβλιογραφικά μας δεδομένα.

Μετά από πιέσεις που ασκήθηκαν από τη «La Strada», ήδη από την αρχή της λειτουργίας της, οι κυβερνήσεις της Μολδαβίας άρχισαν να αφουγκράζονται την επιτακτική ανάγκη για περισσότερη εστίαση στη διερεύνηση ζητημάτων που σχετίζονται με το sex trafficking γυναικών. Μάλιστα, 171 περιπτώσεις ανθρώπων καταγράφηκαν πως διακινήθηκαν το 2011, μετά από επίσημες κυβερνητικές έρευνες, ανάμεσα στις οποίες υπήρχαν πολλές ενήλικες και ανήλικες γυναίκες. Την επόμενη χρονιά, ο αριθμός αυτός μειώθηκε σε 151 άτομα. Ιδιαίτερη επιτυχία για τη δραστηριοποίηση της μη κυβερνητικής οργάνωσης ήταν πως το 2012, έξι από αυτές τις υποθέσεις δικάστηκαν και οδήγησαν σε ποινές πάνω από είκοσι ανθρώπους που ήταν συνδεδεμένοι με δίκτυα διακίνησης. Επιπλέον πιέσεις ασκούνται προς την κυβέρνηση, ούτως ώστε να διερευνήσουν όλο και περισσότερες υποθέσεις, τη στιγμή που διακρίνεται η ανάγκη για περαιτέρω οικονομική ενίσχυση των κέντρων φιλοξενίας και κοινωνικής επανένταξης των γυναικών που υπήρξαν πρώην θύματα (La Strada Offices - Moldova, 2020).

11.4 «Salvation Army» Moldova

Η μη κυβερνητική οργάνωση «Salvation Army» δραστηριοποιείται παγκοσμίως έχοντας ως κίνητρο τη χριστιανική πίστη και την ανάγκη που θα έπρεπε να νιώθει κάθε άνθρωπος με βάση τα διδάγματά της, δηλαδή να είναι διατεθειμένος να βοηθήσει τους συνανθρώπους που βρίσκονται σε καταστάσεις κρίσης. Μία από τις πιο σύγχρονες μορφές δουλείας αποτελεί το sex trafficking, σύμφωνα με τις διακηρύξεις της «Salvation Army» και για αυτό το λόγο τα μέλη της θεωρούν ως υποχρέωσή τους να καταπολεμήσουν το φαινόμενο και να υποστηρίξουν τα θύματα. Έτσι, τον Οκτώβριο του 2013, μέσω πρωτοβουλιών της «Salvation Army» ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Καταπολέμησης του Sex Trafficking, με σκοπό να ανταποκριθούν άμεσα στις ανάγκες των ατόμων και ιδιαίτερα των γυναικών-θυμάτων, βοηθώντας τους να ανακτήσουν την αξιοπρέπεια και την ελευθερία τους. Δεδομένων των στοιχείων πως πολλές γυναίκες διακινούνται από την Ουκρανία και τη Ρωσία σε υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης μέσω της Ρουμανίας, η «Salvation Army» ίδρυσε ένα κέντρο υποστήριξης στο Κισινάου, στοχεύοντας να καλυφθούν οι ανάγκες της ευρύτερης περιοχής. Τα άτομα που εργάζονται εκεί είτε με αμοιβή, είτε εθελοντικά, είναι υπεύθυνα για την ανάληψη καθηκόντων που σχετίζονται με την προστασία των θυμάτων ή των γυναικών που έχουν πιθανότητες να μετατραπούν σε μελλοντικά θύματα. Προκειμένου να περιοριστεί το sex trafficking γυναικών, η «Salvation Army» προσφέρει ενημέρωση σε διάφορους τύπους κοινωνικού περιβάλλοντος στη Μολδαβία στα οποία ανήκουν γυναίκες που κρίνονται ως ευάλωτες για εξαπάτηση από τα δίκτυα διακίνησης. Έχει ταυτοχρόνως αναπτυχθεί συνεργασία με άλλες οργανώσεις στην Ευρώπη, ούτως ώστε να διευκολύνεται ο εντοπισμός των γυναικών-θυμάτων από τη Μολδαβία και να διεκπεραιώνεται με τη μέγιστη δυνατή ασφάλεια ο επαναπατρισμός τους (Anti-Trafficking and Modern Slavery - The Salvation Army Moldova, 2020).

Μπορεί λοιπόν να διαπιστώσει κανείς πως τόσο στην περίπτωση της Ουκρανίας, όσο και της Μολδαβίας οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, όχι απλά προσφέρουν στήριξη στα θύματα και ενημέρωση στο ευρύ κοινό, αλλά συνεισφέρουν στον ερευνητικό τομέα, ασκώντας την ίδια στιγμή πιέσεις στις κυβερνήσεις για ευνοϊκές αλλαγές και τροποποιήσεις. Πράγματι, ένα πλήθος αλλαγών που συντελέστηκαν στα κράτη υπέρ των γυναικών θυμάτων του sex trafficking και κατά των διακινητών οφείλονται σε παρεμβάσεις που έγιναν αποκλειστικά από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις. Σε καμία περίπτωση, η όποια πρόοδος εξελίχθηκε με την πάροδο των χρόνων, δε θα ήταν εφικτή χωρίς τη συμβολή τους.

11.5 Ζητήματα Ηθικής σχετικά με το Sex Trafficking

Ενδιαφέροντα στοιχεία για την ηθικολογία που προβάλλεται συχνά ως <<όπλο>> για την καταπολέμηση του sex trafficking μέσω των ΜΚΟ παρουσιάζονται από την ακαδημαϊκό Μάκη μέσω της έρευνας με τίτλο <<Η Ρητορική του Φύλου στο Λόγο Εργαζομένων σε Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις για τη Διακίνηση και Εμπορία Γυναικών>>(2015). Πρόκειται για μια ερευνητική τάση που εντοπίζεται στους χώρους της κοινωνικής ψυχολογίας τα τελευταία τριάντα χρόνια, όπου εστιάζει στην κατασκευή ταυτοτήτων μέσω πολλών ειδών προφορικού και γραπτού λόγου. Ο τρόπος δηλαδή με τον οποίο μιλούν τα υποκείμενα μπορεί να αποκαλύψει πολλές απόψεις και ιδεολογικά στοιχεία που φέρουν. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως οι έρευνες αυτές αφορούν εργαζόμενα άτομα σε ΜΚΟ στον ελλαδικό χώρο. Χωρίς σε καμία περίπτωση να αμφισβητείται η εγκληματική διάσταση του φαινομένου, παρατηρείται πως σε ελληνικές ΜΚΟ κυριαρχεί ένας λόγος, ο οποίος ταυτίζει τις γυναίκες ως <<απόλυτα θύματα>> και ενάγει το sex trafficking ως ένα πεδίο καταπολέμησης της εργασίας στο σεξ που αφορά γυναίκες. Συχνά η εστίαση δε γίνεται στην καταπολέμηση του ίδιου του φαινομένου, αλλά σε γενικότερη μάχη ενάντια στην <<ηθική κατάπτωση>> που κατατάσσει γενικότερα τις γυναίκες που ασχολούνται επαγγελματικά στο σεξ ως θύματα που έχουν ανάγκη να διασωθούν. Συνεπώς, δημιουργείται ένα γενικότερα άσχημο κλίμα για τις γυναίκες που ενδεχομένως οδηγεί στο στιγματισμό, παρά στην ουσιαστική βοήθεια στις γυναίκες που έχουν εμπλακεί σε κυκλώματα διακίνησης. Επιπλέον, δημιουργεί μία επιπλέον συζήτηση σχετικά με το αν θα έπρεπε η πορνεία να είναι νόμιμη κι αν θα μπορούσε να είναι η εργασιακή επιλογή για μία γυναίκα, χωρίς να συνυπάρχει κάποιος εξαναγκασμός. Φυσικά, αυτές οι απόψεις δεν αφορούν μόνο τα άτομα που εργάζονται στις ΜΚΟ, αλλά αντανακλώνται και στη γενικότερη οπτική της κοινής γνώμης για το θέμα αυτό. Σε πολλές περιπτώσεις, οι κυβερνητικές πολιτικές που σχετίζονται με τα σύνορα, αντλούν το sex trafficking ως δικαιολογία, προκειμένου να επιβάλλουν αυστηρούς κανόνες για τη μετανάστευση, ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή που εξαιτίας της προσφυγικής κρίσης, πολλά είδη πολιτικών δημιουργούνται με βάση αυτό τον άξονα. Δημιουργείται επίσης μία κατηγορία χωρών, οι οποίες προβάλλονται ως <<εξαθλιωμένες>>. Αυτή η εξαθλίωση πολλές φορές συμπίπτει με ένα αίσθημα κατωτερότητας και οίκτου που μπορεί να παρερμηνευθεί και να οδηγήσει σε διάφορα είδη στιγματισμού. Πρόκειται λοιπόν για ένα συνονθύλευμα αντιλήψεων περί ηθικής και καταστολής του εγκλήματος που δημιουργεί εσφαλμένες εντυπώσεις για την πραγματική διάσταση του φαινομένου, συμβάλλοντας στην κατασκευή και στη διαίωνιση έμφυλων στερεοτύπων σχετικά με την εργασία στο σεξ. Η εστίαση <<δραπετεύει>> από την παροχή βοήθεια στις γυναίκες και επικεντρώνεται στην καταστολή του εγκλήματος και της <<ηθικής κατάπτωσης>>.

Ενδιαφέροντα στοιχεία αντλούνται επίσης από το λόγο των εργαζομένων και των ερευνητών, αναφορικά με τα στοιχεία σύνδεσης μεταξύ του sex trafficking και της εγκληματικής τους διάστασης. Το

ζήτημα της καταπολέμησης του εγκλήματος συνδυάζεται πολλές φορές με την πάταξη της ηθικής αρμονίας. Συχνά προβάλλονται οι ιδεολογικές αντιλήψεις των υποκειμένων, ενώ δημιουργούνται πολλά διλήμματα που σχετίζονται με ζητήματα φύλου και πορνείας. Κύριο σημείο εστίασης των διλημμάτων αυτών είναι η απουσία ή μη της επιλογής μιας γυναίκας να εμπλακεί σε δίκτυα που σχετίζονται με το sex trafficking. Σε ορισμένες περιπτώσεις, προβάλλεται η ανάγκη για διαλεκτική περί πορνείας και την προβολή της ως βία κατά των γυναικών, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η διάσταση της ελεύθερης βούλησης για εργασία στο σεξ. Δημιουργείται λοιπόν μία ομοιογένεια αναφορικά με τις <<γυναίκες-θύματα>>, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα εκάστοτε ξεχωριστά προσωπικά κριτήρια. Οι γυναίκες αυτές παρουσιάζονται σαν να πρόκειται για ένα ενιαίο σύνολο, μία ομοιογενή μάζα χωρίς να δίνεται χώρος για την προβολή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους. Δεδομένου ότι πολλές εθελόντριες και εργαζόμενες που ασχολούνται με ζητήματα sex trafficking στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις είναι γυναίκες, δημιουργεί από πλευρά τους μία a priori ταύτιση με τα <<θύματα>>, καθώς όπως υποστηρίζουν, δυνητικά θα μπορούσαν να είναι και οι ίδιες, σε συνδυασμό με την πεποίθηση πως κατέχουν ταυτόχρονα την <<απόλυτη αλήθεια και γνώση>> σχετικά με αυτό το ζήτημα. Όμως, αυτή η απλουστευτική λογική μπορεί πολύ εύκολα να οδηγήσει σε γενικεύσεις και συμπεράσματα που καθορίζονται από προσωπικές πεποιθήσεις, δίχως να λαμβάνονται υπόψη αντικειμενικοί παράγοντες. Κοινό σημείο όμως όλων των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι να καταδείξουν πρωταρχικά την απόλυτα εγκληματική διάσταση του sex trafficking, συχνά προβάλλοντας δυσφορία για τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν να αναφερθούν σε αυτό. Στο συγκεκριμένο πλαίσιο, η έννοια του εγκλήματος συνοδεύεται από τομείς που αντλούν τις θεματικές τους από ζητήματα ηθικής. Κύριο μέλημά τους ως μέλη μιας κοινωνίας που διέπεται από δικαιοσύνη και ισότητα είναι να καταπολεμήσουν το φαινόμενο και μαζί με αυτό την <<ηθική κατάπτωση>> που το συνοδεύει. Κάθε δυσκολία ή συνθήκη που αναγκάζεται να αντιμετωπίσει μία γυναίκα στα πλαίσια του sex trafficking περιγράφεται ως μία επιθυμία για να καταπολεμηθεί το φαινόμενο, χωρίς όμως να γίνεται εστίαση τόσο στις γυναίκες, αλλά στους ηθικούς συνειρμούς που συνοδεύονται. Αυτή η τάση συναντάται ιδιαίτερα σε Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις θρησκευτικού χαρακτήρα, όπου η <<ηθική κρίση>> πηγάζει από θεολογικές αντιλήψεις περί <<καλού>> και <<κακού>>. Είναι περισσότερο διαδεδομένο σε τέτοιου είδους οργανώσεις να παραμερίζεται τόσο η έννοια του εγκλήματος από τη νομική του διάσταση και να γίνεται περισσότερη εστίαση στις επιπτώσεις που θα προκύψουν στον κόσμο, εξαιτίας των φαινομένων που πηγαινούν εναντίον των θεϊκών επιταγών. Όπως είναι αναμενόμενο, σε αυτά τα πλαίσια, η πορνεία δε θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ως μία τυπική μορφή επαγγέλματος, ακόμη κι αν η γυναίκα έχει αποφασίσει να την ασκεί, χωρίς να εκβιάζεται ή να εξαναγκάζεται από κάποιον. Διακρίνεται επιπλέον ένα τελείως διαφορετικό πλαίσιο με βάση το οποίο αξιολογείται ηθικά η πορνεία ως ελεύθερη επιλογή με την αντίστοιχη μορφή της που ασκείται εξαναγκασμένα μέσω του sex trafficking. Παράλληλα δηλαδή με την προσπάθεια καταπολέμησης του sex trafficking, προβάλλεται και η άποψη πως η πορνεία είναι ένα είδος <<ηθικής ασθένειας>>. Η αντίληψη αυτή αντιτίθεται στις σύγχρονες φεμινιστικές θεωρίες που προτάσσουν

την απενοχοποίηση της γυναικείας σεξουαλικότητας και υπερασπίζονται το δικαίωμα της ελεύθερης επιλογής.

Η εστίαση στον εγκληματικό και ηθικό χαρακτήρα του sex trafficking υποσκάπτει την ανάπτυξη της ανάδειξης της πολιτικής διάστασης του φαινομένου. Με βάση την κυριαρχία αυτών των αντιλήψεων δε δίνεται η δυνατότητα να εντοπιστούν και να αναλυθούν οι ευθύνες που φέρουν τα δυτικά κράτη για την ανάπτυξη και τη διαίωξη του φαινομένου. Αντιθέτως, τα <<μη ανεπτυγμένα κράτη>> που υποτίθεται πως αποκλειστικά <<παράγουν>> το sex trafficking, βρίσκονται διαρκώς στο επίκεντρο. Ακόμη και από προοδευτικούς κύκλους λοιπόν, κατασκευάζονται ταυτότητες οι οποίες όχι μόνο ενισχύουν τις έμφυλες διακρίσεις, αλλά επιπρόσθετα προβάλλουν οριενταλιστικά στοιχεία και κανονικοποιούν την ισχυρή εξουσία της Δύσης, η οποία σε αυτή την περίπτωση προβάλλεται ως η μοναδική ευκαιρία για να σωθούν τα θύματα του sex trafficking. Οι χώρες οι οποίες είναι οικονομικά <<ασθενέστερες>> είναι εκείνες που ευθύνονται αποκλειστικά για τις γυναίκες που οδηγούνται στην εξαθλίωση και αναγκάζονται να αναζητήσουν κάθε είδους εργασία, προκειμένου να μετακινηθούν στο εξωτερικό. Πρόκειται για κατασκευή ταυτοτήτων γυναικών που είναι εύκολα <<διαχειρίσιμες>> εξαιτίας της διαμόρφωσης της προσωπικότητάς τους, της οποίας με την ευθύνη επωμίζονται αποκλειστικά οι <<εξαθλιωμένες>> χώρες από τις οποίες προέρχονται.

Αναφορικά με τις ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται για το sex trafficking στη Μολδαβία και στην Ουκρανία, σύμφωνα με τα δεδομένα που παρουσιάζονται από τη βιβλιογραφία, αλλά και όλες τις δημοσιεύσεις και τα δελτία τύπου που βρίσκονται στις επίσημες ιστοσελίδες τους, κύρια μέριμνά τους είναι η προστασία των γυναικών. Σε πολλές περιπτώσεις, οι γυναίκες-θύματα του sex trafficking παρουσιάζονται σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο, το οποίο ταυτίζεται με τη φτώχεια και την ανέχεια. Αυτή η διαπίστωση μπορεί να φαίνεται αρκετά στερεοτυπική εξαρχής, όμως αν μελετήσει προσεκτικά κανείς τα δεδομένα αυτών των χωρών μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, μπορεί αμέσως να συμπεράνει πως πραγματικά οι συνθήκες διαβίωσης υπήρξαν ιδιαίτερα δύσκολες, ιδιαίτερα για τις γυναίκες. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις, η μετανάστευση στο εξωτερικό υπήρξε η μοναδική λύση και πολλά κυκλώματα διακίνησης εκμεταλλεύτηκαν αυτή την ανάγκη, προκειμένου να προσφέρουν σε πολλές γυναίκες την <<ελπίδα>> για εύρεση κυρίως οικιακού τύπου εργασίας στο εξωτερικό. Πολλές μαρτυρίες των ίδιων των γυναικών επιβεβαιώνουν τις συνθήκες διαβίωσης μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης που ενίσχυσαν την επιθυμία τους να αναζητήσουν εργασία στο εξωτερικό άμεσα και με κάθε κόστος, ενώ αναφέρονται χαρακτηριστικά στα απάνθρωπα μέσα με τα οποία οι διακινητές αφού τις εξαπάτησαν, κατάφεραν να τις διατηρήσουν σιωπηλές υπό καθεστώς φόβου και απειλών. Συν τοις άλλοις, η συμβολή των ΜΚΟ στις χώρες αυτές δεν περιορίζονταν στην προσπάθεια εντοπισμού, βοήθειας και στήριξης αυτών των γυναικών, αλλά και στη διάθεση να ασκήσουν τις κατάλληλες πιέσεις, ούτως ώστε να σημειωθούν ευνοϊκές αλλαγές στο νομικό σύστημα της εκάστοτε χώρας, καθώς και στο να παρακινήσουν γενικότερα τους επίσημους φορείς των κρατών για να ασχοληθούν δραστικά με το sex trafficking. Επομένως, φαίνεται πως αν δεν υπήρχε η

δραστηριοποίηση αυτών των ΜΚΟ στη Μολδαβία και στην Ουκρανία, δε θα ήταν δυνατό να καταγραφούν πολλά από τα δεδομένα που είναι πλέον διαθέσιμα. Σε κάθε περίπτωση όμως, κάθε σύγχρονος φεμινιστής, είτε είναι ακαδημαϊκός είτε όχι, αφουγκράζεται τις ανάγκες και των γυναικών που επιθυμούν να εργαστούν στον τομέα του σεξ, χωρίς να στιγματίζεται απαραίτητα πως έχει εξαναγκαστεί για να το κάνει αυτό. Επιπλέον, εκφράζεται η ανάγκη για αντιμετώπιση του sex trafficking, χωρίς να τίθεται το ζήτημα της ηθικής επικύρωσης.

12. Sex Trafficking στην Υπερδνειστερία

Θα ήταν αδύνατο να ολοκληρωθεί αυτή η διπλωματική εργασία χωρίς να γίνει αναφορά στην Υπερδνειστερία, μία περιοχή που σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο ανήκει στη Μολδαβία, όμως διεκδικεί εδώ και τρεις δεκαετίες την ανεξαρτησία της. Πρόκειται για ένα μη αναγνωρισμένο κράτος στην επικράτεια της Μολδαβίας, για το οποίο υπάρχουν ελάχιστα δεδομένα, αλλά πληθώρα ενδείξεων περί εμφάνισης υψηλών ποσοστών διακινήσεων γυναικών με στόχο το sex trafficking, ανάμεσα σε άλλες παράνομες δραστηριότητες.

Η Υπερδνειστερία αποτελεί ένα νομικά αμφισβητούμενο, εκ των πραγμάτων κράτος, το οποίο διεθνώς θεωρείται πως αποτελεί μέρος της ευρύτερης χώρας της Μολδαβίας. Η αυτονομία της λαμβάνει πενιχρή αναγνώριση, από την Αμπχαζία, τη Νότια Οσσετία και το Αρτσάχ, τα οποία είναι αυτοανακηρυσσόμενα κράτη που βρίσκονται επίσης υπό καθεστώς αμφισβήτησης. Τα μη αναγνωρισμένα αυτά κράτη ταυτίζονται με ένα κοινό σημείο, καθώς προέκυψαν μετά από πολλές διαμάχες, για τις οποίες ακόμη και σήμερα δεν έχει βρεθεί οριστική συμφωνία, απαρχή των οποίων είναι η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, η οποία έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια του 1991. Αν και σύμφωνα με τις επιταγές του διεθνούς δικαίου, κάθε κράτος έχει δικαίωμα να αυτοπροσδιοριστεί, στην πραγματικότητα υπάρχουν πολλοί παράγοντες που μπορούν να εμποδίσουν την ολοκλήρωση της διαδικασίας αυτής και συνήθως έγκειται στην εξουσία που κατέχουν ισχυρά κράτη και τα συμφέροντα που επιδιώκουν να υπερασπιστούν σε αμφισβητούμενες περιοχές. Παρ' όλα αυτά, πολλά εκ των πραγμάτων κράτη, τα οποία στη διεθνή βιβλιογραφία αναφέρονται ως *de facto states*, έχουν κατά πλειοψηφία κατορθώσει να σχηματίσουν δικές τους κυβερνήσεις. Αυτές συγκεντρώνουν τα κυριότερα στοιχεία της εξουσίας, όπως είναι η λήψη των αποφάσεων και η δικαιοδοσία, όμως κατά μεγάλη πλειοψηφία, τα άλλα κράτη σε παγκόσμια κλίμακα αναγνωρίζουν για αυτά ως νόμιμη εξουσία, *de jure* σύμφωνα με τον παγκοσμίως επικρατών όρο, μόνο τις κυβερνήσεις που διεκδικούν από αυτά την πλήρη κυριαρχία τους. Πρόκειται λοιπόν για κράτη τα οποία

λειτουργούν με αυτόνομο τρόπο στην πράξη, αλλά αυτό δεν αναγνωρίζεται επισήμως από νομικής άποψης. Κατά ένα μεγάλο ποσοστό, αυτά τα αμφισβητούμενα κράτη και οι διαμάχες που έχουν προκύψει για την αναγνώρισή τους, δεν είναι κάτι που συνέβη αυθαίρετα, αλλά τις περισσότερες φορές βασίζεται σε πολύχρονα ζητήματα που προκάλεσαν μία σειρά από συγκρούσεις. Μάλιστα, η απόσχιση από κάποιο άλλο κράτος ή ομοσπονδία κρατών, είναι ένα γεγονός το οποίο προηγείται κατά τη διακήρυξη της εκ των πραγμάτων αυτονομίας, καθώς τέτοιου είδους κράτη αποτελούσαν στο παρελθόν περιοχές κάποιου άλλου κράτους με το οποίο για διάφορους λόγους εναντιώθηκαν, επιθυμώντας να εξασφαλίσουν την αυτονομία τους, η οποία αποτέλεσε την αιτία για πολέμους και θανάτους (Bahcheli, Bartmann, Srebniak 2004). Στην περίπτωση της 4 Υπερδνειστερίας, η οποία είναι διεθνώς γνωστή ως Transnistria, η απόσχιση έγινε από τη Μολδαβία και τα αμφισβητούμενα σύνορα του εκ των πραγμάτων κράτους, οριοθετούνται μεταξύ του ποταμού Δνείστερου και περιοχών της Ουκρανίας. Σύμφωνα με το Σύνταγμα της αμφισβητούμενης χώρας, οι κάτοικοί της αυτοπροσδιορίζονται με την ονομασία Pridnestrovskaia Moldavskaia Respublica, η οποία συχνά συναντάται με τη σύντομη μορφή ως PMR. Εδώ και περίπου 30 χρόνια, δεν έχει αποσαφηνιστεί με ακρίβεια αν η αυτονομία είναι η απόλυτη επιδίωξη της γεωγραφικής αυτής περιοχής, καθώς έχουν παρατηρηθεί ουσιαστικές τακτικές για ενσωμάτωσή της στη Ρωσική Ομοσπονδία, με την οποία εντούτοις δε συνορεύει από εδαφική άποψη. Το συντριπτικό ποσοστό των πληθυσμών που κατοικούν σε αυτά τα εδάφη έχει σλαβική καταγωγή, γεγονός που εν μέρει δικαιολογεί την προσκόλληση πολλών ισχυρών παραγόντων στο σοβιετικό παρελθόν και ιδιαίτερα στην κουλτούρα της Ρωσίας (Cojocaru 2006). Αυτό αποδεικνύεται και από τα πρόσφατα δεδομένα που δόθηκαν στη δημοσιότητα από το Υπουργείο Εσωτερικών του εκ των πραγμάτων κράτους της Υπερδνειστερίας, σύμφωνα με τα οποία το 34% των κατοίκων της περιοχής είναι Ρώσοι, το 33% Μολδαβοί και το 26,7% Ουκρανοί. Τα εναπομείναντα ποσοστά αφορούν άλλες εθνοτικές ομάδες που κατοικούν στην περιοχή και φέρουν ως τόπο προέλευσης τη Βουλγαρία, την Πολωνία και τη Λευκορωσία, που επίσης έχουν σλαβική προέλευση, ανάμεσα σε άλλες. Η πιο μεγάλη πληθυσμιακά μειονοτική κοινότητα είναι οι Πολωνοί, οι οποίοι συχνά αναφέρονται εξαιτίας της δογματικής τους διαφοροποίησης, καθώς εκπροσωπούν το ρωμαιοκαθολικό χριστιανισμό σε αντίθεση με την ορθόδοξη κυριαρχία στην περιοχή. Φυσικά, μόνο τα ποσοστά των Ρώσων και των Ουκρανών κατοίκων, τα οποία αθροιστικά ξεπερνούν το 55% είναι αρκετά για να διακρίνει κανείς τη διάχυτη σλαβική ταυτότητα του αμφιλεγόμενου αυτού κράτους ("Статистический ежегодник 2017 - Министерство экономического развития Приднестровской Молдавской Республики 2017).

Όσον αφορά την οικονομία της αυτοανακηρυσσόμενης χώρας, αν και παρατηρείται σημαντική απουσία αναπτυξιακών παραγόντων σε σχέση με άλλες χώρες σε δημοφιλείς τομείς, όπως είναι ο τουρισμός, διακρίνεται ιδιαίτερη ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής, η οποία προσφέρει κάποιου βαθμού αυτάρκειας σε βασικά αγαθά του κράτους. Οι κύριοι τομείς της εκβιομηχάνισης της χώρας, που 6 καταλαμβάνουν το 80% των παραγόμενων αγαθών, βασίζονται στο χάλυβα, το ύφασμα και τον ηλεκτρισμό

(ICG 2004). Επίσης, ήδη από τη δεκαετία του 1990 και τα πρώτα χρόνια της δημιουργίας του κράτους, η αγορά βρίσκεται υπό καθεστώς εντατικών ιδιωτικοποιήσεων, οι οποίες σχετίζονται με δύο πανίσχυρους τοπικούς παράγοντες και πιο συγκεκριμένα της οικογένειας Sheriff και Smirnov, ενώ διαδίδονται πολλές φήμες για ανάμειξη Ρώσων και Ουκρανών επενδυτών. Οι παρεμβάσεις αυτές, πέραν της διαμόρφωσης της οικονομικής πορείας των περιοχών, φαίνεται σύμφωνα με πολιτικές έρευνες πως είναι τόσο ισχυρές, καθορίζοντας παραμέτρους που υποτίθεται πως χαρακτηρίζονται από διαφάνεια, όπως είναι οι προεδρικές εκλογές. Τέλος, πολλές είναι οι καταγγελίες από διάφορα παρατηρητήρια ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως του Freedom in the World και του US Department of State, σύμφωνα με τα οποία καταπατώνται πολλά θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών της Υπερδνειστερίας, όπως είναι η ελευθερία του λόγου, τα δικαιώματα του παιδιού, ενώ καταγγελίες έχουν υπάρξει και για ανυπαρξία της κατοχυρωμένης ανεξιθρησκίας. Το 90% των κατοίκων ακολουθούν το Ανατολικό Ορθόδοξο δόγμα, όμως επιτρέπουν την ύπαρξη άλλων θρησκευτικών ομάδων στο κράτος, σε θεωρητικά πλαίσια, κάτι τέτοιο όμως δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, σύμφωνα με μελετητές των παρατηρητηρίων αυτών. Παραβιάσεις έχουν διαπιστωθεί επιπρόσθετα, αναφορικά με την άσκηση της αστυνομικής εξουσίας και τη χρήση βίαιων πρακτικών που τυπικά απαγορεύονται δια νόμου. Αρκετές συλλήψεις έχουν γίνει χωρίς επαρκή αποδεικτικά στοιχεία, ενώ ένας σημαντικός αριθμός εκδίκασης υποθέσεων έχει εξελιχθεί σε πλήρης αντίθεση με βάση τους κανονισμούς διαφάνειας. Μάλιστα, υπάρχουν πολλές καταγγελίες, σύμφωνα με τις οποίες το κράτος αυτό χρησιμοποιείται ως τρόπος διακίνησης όπλων με λαθραίο τρόπο και πως πολλές εγκληματικές οργανώσεις που σχετίζονται με τέτοιες δραστηριότητες, δρουν εκεί ανενόχλητα, καθώς δεν υπάρχει κάποια διεθνής επιτροπή για να τους ελέγξει(US Department of State 2007)

Η ιδιαιτερότητα στη διακυβέρνηση αυτής της περιοχής αποκαλύπτει τους λόγους για τους οποίους είναι πολύ εύκολο να δράσουν και να εξελιχθούν παράνομα δίκτυα, όπως το sex trafficking. Για πολλούς μελετητές, η σχετική ελευθερία με την οποία αναπτύσσεται αυτό το φαινόμενο στην Υπερδνειστερία, ενδεχομένως να οφείλεται σε προσπάθειες της Ρωσίας να επιβληθεί στην περιοχή και να δημιουργήσει ένα ασταθές περιβάλλον για την κατάρριψη προοπτικών συνεργασίας μεταξύ της Μολδαβίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Άλλωστε, το ασταθές καθεστώς που έχει αναπτυχθεί από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και τους πολέμους με τη Μολδαβία, έχει προκαλέσει πολλές φορές τη δημιουργία ενός ασύμφορου βιοτικού επιπέδου για τα άτομα που διαμένουν εκεί. Κατά αυτό τον τρόπο, είναι πολύ εύκολο για τους διακινητές να δράσουν και να υποσχεθούν ένα καλύτερο μέλλον σε γυναίκες που επιθυμούν να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό(Harrel, 2009). Από την άλλη πλευρά, η έλλειψη δεδομένων που αφορούν τις γυναίκες και τα άτομα που γενικότερα διακινούνται από την περιοχή της Υπερδνειστερίας παρεμποδίζει σημαντικά τον εντοπισμό των θυμάτων, ενώ η διεθνή απομόνωση της περιοχής λειτουργεί αποτρεπτικά για τη δημιουργία δράσεων από διεθνείς μη κυβερνητικούς οργανισμούς που ασχολούνται με αυτά τα ζητήματα. Τέλος, είναι

σχεδόν αδύνατο για θύματα sex trafficking της Υπερδνειστερίας να ζητήσουν βοήθεια από φορείς της Μολδαβίας εξαιτίας του κοινωνικού στιγματισμού(Moldova - United States Department of State, 2020).

13. Συμπεράσματα-Μελλοντικές Προοπτικές

Αναμφισβήτητα η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991 επηρέασε πολύ σημαντικά την ανάπτυξη του sex trafficking στη Μολδαβία και στην Ουκρανία. Οι γυναίκες υπήρξαν εξ αρχής τα πιο ευάλωτα θύματα, καθώς οι συνθήκες διαβίωσης και αναζήτησης εργασίας συνοδεύονταν από έμφυλες διακρίσεις. Προκειμένου να εξασφαλίσουν μία υψηλότερη ποιότητα ζωής, οι γυναίκες από την Ουκρανία και τη Μολδαβία συχνά γίνονται αντικείμενα εκμετάλλευσης από δίκτυα διακίνησης που τις προωθούν σε χώρες της Ευρώπης, όπου καταλήγουν να διαβιώνουν σαν αιχμάλωτες. Η συνεισφορά των μη κυβερνητικών οργανώσεων για να τις εντοπίσουν και να τις βοηθήσουν να επαναπατριστούν, αλλά και να επανενταχθούν στην καθημερινότητα κρίνονται ως περισσότερο από ζωτικής σημασίας. Σημαντικές ελλείψεις σε στοιχεία και δεδομένα υπάρχουν κυρίως εξαιτίας των μεγάλων εγκληματικών δικτύων που έχουν τη δυνατότητα να τα αποσιωπούν ή να τα διαστρεβλώνουν προς όφελός τους. Όμως, μέσω της εκπόνησης αυτής της διπλωματικής εργασίας διαπιστώθηκε πως η πορνεία και το sex trafficking δεν εμφανίστηκαν ξαφνικά στη Μολδαβία και την Ουκρανία το 1991. Στην πραγματικότητα, τα φαινόμενα αυτά παρατηρούνταν από ιστορικής πλευράς στη Ρωσική Αυτοκρατορία και την περίοδο της Σοβιετικής Ένωσης, ενώ οι μέθοδοι εξαπάτησης που χρησιμοποιούνταν δε διέφεραν αρκετά από τους σημερινούς.

Σε κάθε περίπτωση, τα δεδομένα που παρέχονται από την ακαδημαϊκή κοινότητα και τις διάφορες οργανώσεις που ασχολούνται με το ζήτημα είναι άκρως βοηθητικά και αξίζει να αναγνωριστεί η προσπάθεια αυτών των ανθρώπων που αγωνίζονται να δώσουν ορατότητα και να καταπολεμήσουν το sex trafficking, με συνέπεια πολλές φορές να βρίσκεται σε κίνδυνο η σωματική τους ακεραιότητα. Όμως, για να εξαχθούν πιο σαφή συμπεράσματα είναι αναγκαία η παραγωγή περισσότερων ερευνών και δεδομένων. Φυσικά κάτι τέτοιο δεν εξαρτάται μόνο από την πλευρά των ερευνητών και των ακτιβιστών. Εντούτοις, οι οργανισμοί διεθνούς βεληνεκούς οφείλουν να ασκήσουν περαιτέρω και κυρίως ουσιαστικές κινήσεις, ούτως ώστε να υπάρξει διαφάνεια στον τρόπο με τον οποίο οι εκάστοτε κυβερνητικοί μηχανισμοί διαχειρίζονται το ζήτημα, ούτως ώστε να μην αποκρύπτονται στοιχεία κομβικής σημασίας. Κατά αυτό τον τρόπο, θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν επιπλέον έρευνες για τον πραγματικό αριθμό των θυμάτων του sex trafficking. Επιπλέον, θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να δοθούν πληροφορίες για τους τρόπους με τους οποίους οι γυναίκες διακινούνται, τους συνοριακούς ελέγχους που υφίστανται, καθώς και τις διάφορες μορφές διαφθοράς που συνοδεύουν αυτές τις διαδικασίες. Συν τοις άλλοις, περισσότερες θα ήταν ενδιαφέρον και συνάμα ουσιαστικές να πραγματοποιηθούν έρευνες σχετικά με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των διακινητών και των προαγωγών, αλλά και να διερευνηθούν παράλληλα τα κίνητρά τους και οι λόγοι εμπλοκή τους με αυτά τα εγκληματικά δίκτυα. Τέλος, δεδομένου ότι η διπλωματική εργασία εστίαζε στις

χώρες της Μολδαβίας και της Ουκρανίας, παρατηρήθηκε πως υπάρχουν μηδαμινά δεδομένα για την Υπερδνειστερία, όπου το φαινόμενο του sex trafficking φαίνεται πως «ανθίζει» χωρίς καμία απολύτως επιτήρηση. Ίσως κάποιοι οργανισμοί θα μπορούσαν να ασκήσουν πίεση για την αποστολή διεθνών παρατηρητών που θα ερευνούσαν τις πραγματικές διαστάσεις του φαινομένου.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Bogdan, L., 2019. Research on Human Trafficking in Moldova: A Review of Literature. *Journal of Human Trafficking*, 5(4).
- Cho, S., Crenshaw, K. and McCall, L., 2013. Toward a Field of Intersectionality Studies: Theory, Applications, and Praxis. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 38(4), pp.785-810.
- Coston, C. and Ross, L., 1998. Criminal Victimization of Prostitutes: Empirical Support for the Lifestyle/Exposure Model. *Journal of Crime and Justice*, 21(1), pp.53-70.
- Dean, S., 2017. *Invisible Women: Sex Trafficking In The Context Of Post-Soviet Moldova*. The University of Maine.
- Dutt, A. and Grabe, S., 2014. Lifetime activism, marginality, and psychology: Narratives of lifelong feminist activists committed to social change. *Qualitative Psychology*, 1(2), pp.107–122.
- Dworkin A., (1993) *Prostitution and Male Supremacy*. Michigan Journal of Gender and Law
- Falquet, J., 2006. Le Combahee River Collective, pionnier du féminisme Noir. *Les cahiers du CEDREF*, (14), pp.69-104.
- Farley M., (2003) *Prostitution and Trafficking in Nine Countries*. Journal of Trauma Practice
- Farley M., (2003) *Prostitution and the invisibility of harm*. Women and Therapy
- Fradella H.F., Summer J.M (2016) *Sex, sexuality, law and (in)justice*. New York Routledge
- Franklin, C. and Fearn, N., 2008. Gender, race, and formal court decision-making outcomes: Chivalry/paternalism, conflict theory or gender conflict?. *Journal of Criminal Justice*, 36(3), pp.279-290.
- Gerassi, L., Edmond, T. and Nichols, A., 2016. Design strategies from sexual exploitation and sex work studies among women and girls: Methodological considerations in a hidden and vulnerable population. *Action Research*, 15(2), pp.161-176.

- Graham, L., Macy, R., Eckhardt, A., Rizo, C. and Jordan, B., 2019. Measures for evaluating sex trafficking aftercare and support services: A systematic review and resource compilation. *Aggression and Violent Behavior*, 47, pp.117-136
- Harcourt C., Donovan B., (2005) *The many faces of sex work*. Sexually Transmitted Infections
- Hart A.H., (1966) *Law, Liberty, Morality*: New York: Vintage Books
- Hoyle, C., Bosworth, M. and Dempsey, M., 2011. Labelling the Victims of Sex Trafficking: Exploring the Borderland between Rhetoric and Reality. *Social & Legal Studies*, 20(3), pp.313-329.
- Hughes, D., 2005. *The Demand for Victims of Sex Trafficking*. Women's Studies- Program University of Rhodes Island
- Hume, D. and Sidun, N., 2016. Human Trafficking of Women and Girls: Characteristics, Commonalities, and Complexities. *Women & Therapy*, 40(1-2), pp.7-11.
- K.D. Magliveras, Ant. N. Sakkoulas, *Combating trafficking in persons: the role and action of international organizations*, Athens, 2007
- MacKinnon, C.A. (2011), "Trafficking, Prostitution and Inequality", *Harvard Civil Rights Civil Liberties Law Review*
- Maggy Lee Cullompton, Devon, *Human Trafficking* edited by U.K. Willan Publishing, 2007
- Mathews R., *Female prostitution and victimization: a realist analysis*. *International Review of Victimology*
- Oram, S., Ostrovschi, N., Gorceag, V., Hotineanu, M., Gorceag, L., Trigub, C. and Abas, M., 2012. Physical health symptoms reported by trafficked women receiving post-trafficking support in Moldova: prevalence, severity and associated factors. *BMC Women's Health*, 12(1).
- Oselin S.S., (2010) *Weighing the consequences of a deviant career: factors leading to an exit from prostitution*. *Sociological Perspectives*
- Ostrovschi, N., Prince, M., Zimmerman, C., Hotineanu, M., Gorceag, L., Gorceag, V., Flach, C. and Abas, M., 2011. Women in post-trafficking services in moldova: diagnostic interviews over two time periods to assess returning women's mental health. *BMC Public Health*, 11(1).
- Patenam C., (1989) *The Sexual Contract*. Cambridge: Cambridge, University Press
- Phoenix J., (1999) *Making Sense of Prostitution*. London: Macmillan

- Rosette, A., Ponce de Leon, R., Koval, C. and Harrison, D., 2018. Intersectionality: Connecting experiences of gender with race at work. *Research in Organizational Behavior*, 38, pp.1-22.
- Samarasinghe, V. and Burton, B., 2007. Strategising prevention: a critical review of local initiatives to prevent female sex trafficking. *Development in Practice*, 17(1), pp.51-64.
- Scharie Tavcer, D., 2006. The Trafficking of Women for Sexual Exploitation: The Situation from the Republic of Moldova to Western Europe. *Police Practice and Research*, 7(2), pp.135-147.
- Tverdova, Yuliya V. "Human Trafficking In Russia And Other Post-Soviet States". *Human Rights Review*, vol 12, no. 3, 2010, pp. 329-344. Springer Science And Business Media LLC, doi:10.1007/s12142-010-0188-1.
- Vance C.S., (1984) *Pleasure and Danger: Exploring Female Sexuality*. New York: Routledge
- Vijayarasa, R., 2012. The Cinderella syndrome: Economic expectations, false hopes and the exploitation of trafficked Ukrainian women. *Women's Studies International Forum*, 35(1), pp.53-62.
- Vijayarasa, R., 2013. Stigma, stereotypes and Brazilian soap operas: road-blocks to ending human trafficking in Vietnam, Ghana and Ukraine. *Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography*, 20(8), pp.1015-1032.
- Weiter R., (2010) *Sex for sale: prostitution, pornography, and the sex industry*. New York: Routledge
- Zhang, S., 2009. Beyond the 'Natasha' story – a review and critique of current research on sex trafficking. *Global Crime*, 10(3), pp.178-195.

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Διγκλίδη Βασιλεία, Η έννοια του πελάτη στο πλαίσιο της εμπορίας και της παράνομης διακίνησης γυναικών: κοινωνικο-ψυχολογικοί παράγοντες και διαδικασίες νομιμοποίησης, Θεσσαλονίκη, 2014
- Κωνσταντίνου Κ., Εμπορία ανθρώπων (Trafficking) σαν σύγχρονο πρόβλημα, Μεσολόγγι, 2010
- Λάζος Γρηγόρης, Πορνεία και διεθνή σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα, Αθήνα, Καστανιώτης, 2002
- Λιόπη Αμπατζή, Προσεγγίζοντας το φαινόμενο του trafficking, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, 2008

Μάκη, Κ., 2020. Κατασκευάζοντας Έμφυλες Ταυτότητες: Η Ρητορική Του Φύλου Στον Λόγο Εργαζομένων Σε Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις Για Τη Διακίνηση Και Εμπορία Γυναικών. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

Τσιγκρής Α. Άγγελος, Εμπορία και σεξουαλική εκμετάλλευση της γυναίκας: τα αποτελέσματα μιας έρευνας, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 1997

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

International Organization for Migration. 2020. Preventing Trafficking And Protecting Victims In Moldova. [online] Available at: «<https://www.iom.int/preventing-trafficking-and-protecting-victims-moldova>»

Iom.org.ua. 2020. Countering Human Trafficking | IOM Ukraine. [online] Available at: «<https://iom.org.ua/en/countering-human-trafficking>»

Journeyman Pictures/Youtube. 2019. The Victims Of Moldova's Sex Trade (2003). [online] Available at: «<https://www.youtube.com/watch?v=jKZqs7L7d6I>»

The Real Stories/Youtube. 2017. The Real Sex Traffic (Crime Documentary) | Real Stories. [online] Available at: «<https://www.youtube.com/watch?v=4ydmpSw-pmM>»